

Zámek Hluboká

Sbírka stříbra a hostinské pokoje

Zámek Hluboká

Sbírka stříbra a hostinské pokoje

Mája Havlová - Markéta Slabová - Zuzana Vaverková

Národní památkový ústav
územní památková správa v Českých Budějovicích

České Budějovice
2015

ZÁMEK HLUBOKÁ
Sbírka stříbra a hostinské pokoje

*Publikace vznikla v rámci vědeckovýzkumného projektu
Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity
Ministerstva kultury České republiky (NAKI DF11P01OVV026)*

Odborná recenze:
PhDr. Petra Matějovičová

Na obálce použita fotografie misky s pamětní schwarzenberskou mincí, ze sbírek Státního zámku Hluboká,
foto Hugo Moc, 2015

Na frontispisu pohled do interiéru apartmánu Černínů, zámek Hluboká, foto Zdeněk Troup, 2015

© Národní památkový ústav, územní památková správa v Českých Budějovicích, 2015
Authors © Mája Havlová - Markéta Slabová - Zuzana Vaverková, 2015

ISBN 978-80-87890-13-4

OBSAH

ÚVODEM _____ 7

Markéta Slabová

JIHOČESKÁ KLENOTNICE _____ 8

Kateřina Cichrová

ŽIVOT VE SBÍRKÁCH A SE SBÍRKAMI NA ZÁMKU HLUBOKÁ _____ 14

Mája Havlová

HOSTINSKÉ POKOJE ZÁMKU HLUBOKÁ

Stručná historie hostinských pokojů _____ 25

Rehabilitace hostinských pokojů _____ 34

Markéta Slabová - Zuzana Vaverková

SBÍRKA STŘÍBRA ZÁMKU HLUBOKÁ _____ 44

Fideikomisní stříbro _____ 46

Stříbro na zámku Hluboká _____ 53

Zuzana Vaverková

HLUBOCKÁ SBÍRKA STŘÍBRA

V KONTEXTU HISTORICKÉHO VÝVOJE EVROPSKÉHO ZLATNICTVÍ _____ 69

Renesance a manýrismus _____ 72

Baroko _____ 79

„Dlouhé“ 19. století _____ 83

KATALOG STŘÍBRNÝCH PŘEDMĚTŮ ZE SBÍREK
STÁTNÍHO ZÁMKU HLUBOKÁ _____ 97

Zuzana Vaverková

PŘÍLOHY _____ 193

BIBLIOGRAFIE _____ 205

SUMMARY _____ 211

REJSTŘÍK _____ 212

1. Průčelí zámku Hluboká, foto Tomáš Halama, 2008

ÚVODEM

„Každá součást historického interiéru je vícevrstevným a nezaměnitelným poselstvím pro příští generace.“

Kateřina Cichrová (konference Authenticity, Compiègne 2014)

Zatímco reprezentativní prostory piana nobile zámku Hluboká mohli turisté a návštěvníci obdivovat od 70. let 19. století, soukromé apartmány jednotlivých členů knížecí rodiny Schwarzenbergů stejně jako hostinské pokoje a provozní zázemí rezidence zůstávaly před nepovolanými zraky dlouhou dobu skryty.¹

V roce 2005 byly veřejnosti poprvé zpřístupněny soukromé pokoje kněžny Terezie, rozené Trauttsmandorffové, společně s loveckou jídelnou v přízemí zámku. V několika následujících letech byla nabídka prohlídkových tras rozšířena o kuchyni a dva apartmány posledních šlechtických majitelů, doktora Adolfa Schwarzenberga a jeho manželky Hildy, rozené princezny z Lucemburku a Nassau. Prostory druhého patra zámku, kterých se od poloviny 19. století využívalo jako hostinských pokojů pro ubytování příbuzných, přátel a vážených hostů knížecí rodiny, se dočkaly svého představení široké veřejnosti teprve v letošním roce.

Ačkoliv myšlenka jejich zpřístupnění je staršího data, obnovu interiérů umožnilo až zapojení nákladného projektu do Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) v roce 2011. Po časově i finančně náročných stavebních a restaurátorských zásazích, kterým předcházela pečlivý archivní průzkum, se podařilo navrátit devíti hostinským pokojům jejich autentickou podobu. Nově vzniklou prohlídkovou trasu završuje místnost věnovaná prezentaci unikátní sbírky stříbra, která je zpřístupněna vůbec poprvé.

Snahou předkládané publikace je seznámit čtenáře s kroky, které směřovaly k obnově a rehabilitaci části druhého patra zámku Hluboká do podoby instalovaného depozitáře. Odrazovým můstkem pro vnímání a využívání těchto prostor jsou kapitoly věnující se stručné stavební historii objektu a zařízení jeho piana nobile, které však nemají bezezbytku popsat dějiny zámku, rodu Schwarzenbergů ani průběh novogotické přestavby, na něž odkazují archivní prameny a literatura uvedené v poznámkovém aparátu pod čarou. Podstatná část práce je věnována sbírce stříbra, jež tvoří nedílnou součást hlubockého mobiliáře, ale dosud zůstávala ukryta v druhových depozitářích a trezorech. Aby mohla její hodnota vyniknout v plné šíři, byla zasazena do kontextu schwarzenberských historických sbírek a jejich uplatnění v interiéru. Samostatné podkapitoly řeší otázky nabytí jednotlivých

1 Prostory prvního patra hlubockého zámku byly veřejnosti zpřístupněny nejpozději v roce 1875. V témže roce vyšel první tištěný průvodce. Viz MAŠEK 1875.

stříbrných předmětů, utváření hlubocké kolekce stříbra či její proměny v kontextu umělec-
kohistorického vývoje evropského stříbrnictví. Na textovou část navazuje katalog, který
zahrnuje na sedm desítek nejzajímavějších a nejcennějších artefaktů ze schwarzenberské
sbírky. Přílohová část doplněná o soupis pramenů a literatury vysvětluje některé termíny
z oboru stříbrnictví a přináší přehledné tabulky přesunů stříbrných předmětů na zámek
Hluboká v druhé polovině 19. století.

Velké poděkování patří všem zaměstnancům Národního památkového ústavu
v Českých Budějovicích a správě Státního zámku Hluboká, kteří se podíleli na zpřístup-
nění nových prostor druhého patra zámku, zejména však (podle abecedního pořádku)
Kateřině Cichrové, Máje Havlové, Josefu Masarykovi, Ludmile Ourodové, Petru Pavelcovi,
Miroslavu Pavlíčkovi, Romanu Pivoňkovi, Ivaně Troupové a Zuzaně Vaverkové. Poděkování
za vytipování přínosných archiválií mapujících problematiku schwarzenberského stříbra
patří Mgr. Lindě Hanzlíkové.

JIHOČESKÁ KLENOTNICE

Řekne-li se Hluboká, většině z nás vytane na mysl bělostný zámek, za jehož novogotickým
cimbuřím se skrývají přepychové interiéry, které ani v nejmenším nepřipomínají středo-
věký hrad. Svým rozsahem i kvalitou provedení patří mezi přední klenoty architektury
romantického historismu ve střední Evropě. Jeho dnešní podobě však předcházela více
než šestisetpadesátiletý vývoj.

Stavební historie zámku se začala psát kolem poloviny 13. století, kdy byl na skal-
naté ostrožně obtékané řekou Vltavou vybudován hrad českých králů.² V následujících
staletích byl opakovaně zastavován.³ Za vlády Vladislava Jagellonského byl od roku 1490
v zástavním držení Viléma z Pernštejna. Zpustlý hrad neodpovídal vkusu a nárokům bo-
hatého velmože, který investoval do jeho úprav značnou sumu peněz. Do tváře okolní
krajiny se zapsal zejména budováním rybníků na panství.⁴ Další perňštejnská generace
postoupila hrad svému příbuznému Ondřeji Ungnadovi ze Suneku, který v jeho bezpro-
střední blízkosti založil oboru a vinici. Úpravy prodělal i samotný hrad. Kromě toho bylo
v Podskalí zřízeno čerpadlo, které dopravovalo vodu na hradní ostroh. Po roce 1562,
kdy Hlubokou koupil nejvyšší kancléř Království českého Jáchym z Hradce, se středověký

2 V písemných pramenech je hrad poprvé zmiňován k roku 1285 jako majetek v držení Vítka z Prčice. Na královského stavebníka odkazuje původní německé jméno hradu Vronburg, postupem času transformované na Fronburg a Frauenberg. SEDLÁČEK 1890, s. 130-132.

3 Pod přímou správou královské komory se nacházel v letech 1356-1420, v následujícím období pak krátce během vlády Ladislava Pohrobka a Vladislava II. Jagellonského.

4 Mezi lety 1490-1492 byl založen i Bezdrev, s rozlohou 520 ha druhý největší rybník v České republice.

2. Jan Willenberg, Veduta zámku Hluboká a městečka Podhradí, 1602

hrad proměnil v reprezentativní renesanční zámek. Tehdejší podobu zámeckého komplexu zachytil v roce 1602 na dřevořezu Jan Willenberg.⁵

V roce 1661 koupil hlubocké panství první majitel z rodu Schwarzenbergů Jan Adolf I.⁶ Podle urbáře sepsaného v roce 1677 si objekt zachovával pozdně renesanční ráz z doby pánů z Hradce. Rozsáhlý zámecký komplex tvořily budovy, které se rozkládaly kolem pěti nádvoří. Urbář zachytil členění interiéru a funkční využívání některých prostor. Sklepy a místnosti v přízemí, s výjimkou kaple, sloužily výhradně k užitkovým účelům. Do piana nobile situoval tři předsíně, dvanáct pokojů s táflovými stropy, čtyři komory, jídelnu s krbem, velký sál s krbem, stříbrnici a další prostory obslužného charakteru. Ve třetím podlaží se nacházely podobně vybavené místnosti včetně druhého sálu. K vnitřnímu

5 Děkujeme PhDr. Janu Ivanegovi za poskytnutí ikonografických materiálů, které publikoval v knize Hluboká. Lovecký zámek Ohrada a schwarzenberská sídla na panství Hluboká nad Vltavou, a souhlas s jejich využitím.

6 Původem říšský rod Schwarzenbergů pocházel z Frank, kde vlastnil rozsáhlé statky. První majetek v Čechách získal krátkodobě předek rodu Erkinger ze Sensheimu při křížové výpravě Zikmunda Lucemburského v roce 1422. Trvalejší majetkovou základnu v Čechách získal schwarzenberský rod v 50. letech 17. století, kdy Jan Adolf ze Schwarzenbergu (1615–1683) nabyt do zástavy komorní panství Křivoklát a Krušovice a souběžně získal český inkolát. Roku 1660 dostal třeboňské panství jako úhradu pohledávek arcivévodě Leopolda Viléma. Základní literatura k dějinám schwarzenberského rodu: GAŽI 2008; BERGER 1866; SCHWARZENBERG 1963; MARKUS 1935; ZÁLOHA 1990; OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009; OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009a. K schwarzenberské rodové doméně v Čechách více BERGER 1866, s. 242 an; BLASCHKO 1950; ZÁLOHA 1993; PALECZEK 2011; RAMEŠ, 2008; VALENTA 2003, s. 73–83. K panství Hluboká též MATLAS 2011; MATLAS 2011a, s. 50–62. Ke stavební historii schwarzenberských objektů nejnověji IVANEGA 2012; IVANEGA 2014; IVANEGA 2014a. K osobnosti Jana Adolfa Schwarzenberga více SMÍŠEK 2009; SMÍŠEK 2012; SMÍŠEK 2015.

3. Anton Erhard Martinelli, Odsouhlasený návrh věže zámku Hluboká, 1728, Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Český Krumlov

zámku přiléhalo stavení s kuchyní, pekárnou a důchodním úřadem, nad nímž se nacházel byt purkrabího v sousedství věže s pokojem nočního strážce. Vnitřní zámek byl přístupný po mostu přes vyzděný příkop. V jeho předpolí stála řada staveb, v nichž byly umístěny vrchnostenské správní úřady a byty úředníků. Užitekový ráz předzámčí dotvářela prachárna, kovárna, dřevníky a stáje, jež měly i reprezentační rozměr.⁷ V roce 1685 došlo k dílčím změnám v uspořádání interiéru a menším stavebním zásahům podle návrhů knížecího stavitele Giacomma Antonia de Maggiho.

Rozsáhlejší stavební činnost na Hluboké vyvíjel až vnuk Jana Adolfa I. Adam František Schwarzenberg⁸, který dal zámek v průběhu prvních tří dekád 18. století barokizovat. Během řady stavebních akcí se podoba objektu výrazně proměnila, zejména sjednocením fasád v aktuálním duchu vídeňského barokního klasicismu podle návrhu Antona Erharda Martinelliho a úpravou věže. Po smrti Adama Františka byly stavební aktivity na českých panstvích takřka okamžitě pozastaveny v souvislosti se špatnou hospodářskou situací rodu. Při pozůstalostním řízení vyplávaly na povrch rozsáhlé ekonomické potíže Schwarzenbergů, na jejichž majetek byla uvalena vnucená správa.

Během válek o rakouské dědictví (1740–1748) byl zámek značně poškozen. Na rozsáhlé opravy navázala

7 IVANEGA 2014, s. 23 an.

8 Adam František se narodil v Linci roku 1680 jako syn druhého knížete ze Schwarzenbergu Ferdinanda Viléma Eusebia a jeho manželky Marie Anny ze Sulzu. Po dokončení pražských studií podnikl tradiční kavalírskou cestu po Evropě, jež vedla mimo jiné do Francie a Itálie. Své vzdělání a zkušenosti následně uplatnil ve dvorských službách. Postupně zastával funkce komořího, říšského dvorního rady, nejvyššího dvorního maršálka. Za vynikající služby byl 29. března 1712 vyznamenán Řádem zlatého rouna. Jeho dvorská kariéra za vlády Karla VI. pokračovala jmenováním tajným radou roku 1713 a nejvyšším podkoním v roce 1722. V roce 1701 se Adam František oženil s princeznou Eleonorou Amálií z Lobkovic. Z manželství vzešla dcera Marie Anna (*1706, provdaná roku 1721 za markraběte Ludvíka Jiřího z Badenu) a dlouho očekávaný dědic Josef Adam (*1722). Adamu Františkovi se dařilo zvětšovat rodinné statky v Čechách, v roce 1719 k nim po smrti své tety Marie Arnoštky z Eggenbergu připojil Krumlovské vévodství, které zahrnovalo panství Český Krumlov, Vimperk, Netolice, Orlík a Chýnov. Byl iniciátorem mnohých barokních přestaveb a staveb, například loveckého zámku Ohrada v blízkosti Hluboké nad Vltavou či lázní v Libniči. Adam František Schwarzenberg zemřel 11. června 1732 v Brandýse nad Labem. Srov. ZÁLOHA 1990. Osobnost Adama Františka ze Schwarzenbergu obecně představil s odkazy na starší literaturu SMÍŠEK 2009, s. 108–110.

4. Ferdinand Runk, *Lov divokých husí na Munickém rybníku u Hluboké*, 1810, ze sbírek SHZ Český Krumlov

přestavba, kterou v 60. letech 18. století korunovalo nové členění fasády. Podle soudobého svědectví byla Hluboká „*pěkný a dobře zařízený zámek, který obsahuje vedle skvostného sálu a kaple 97 dobře vybavených pokojů*“⁹. V 80. letech proběhly další dílčí úpravy interiérů podle návrhů hlubockého zednického mistra Christiana Smrsche (1717-1799).

V závěru 18. a na počátku 19. století se nejpálčivějším problémem vrchnosti stala úprava předzámčí. Ačkoliv se v plánovém archivu Hlubockého velkostatku dochovalo několik variantních návrhů, žádný z nich nebyl realizován. Knížecí architekt Andreas Zach navrhoval do zámecké okrasné zahrady letohrádek, stavitel Josef Traxler projektoval jízdárnu. Na pořad dne se tato otázka dostala až s nástupem nového majorátního pána na počátku 30. let 19. století. Úpravy se však odvíjely již v jiném stavebním duchu.¹⁰

9 IVANEGA 2014, s. 36.

10 K romantické přestavbě hlubockého zámku více VYBÍRAL 1999a; KUTHAN 2001; KUTHAN 1991; KUTHAN 1991a.

Dnešní podobu vtiskl Hluboké Jan Adolf II., který se ujal vlády nad celým rodovým majetkem v jižních Čechách roku 1833.¹¹ Počátky velkolepé a nákladné přestavby sahají do doby kolem roku 1840. Nejstarší plány připravil knížecí architekt Wilhelm Nevenhorst, který dělal společníka manželům Schwarzenbergovým při jejich cestě do Anglie v roce 1838. Dílo však bylo provedeno podle plánů vídeňského architekta Franze Beera, s nímž byla uzavřena smlouva v roce 1842. Hlavní stavební práce byly dokončeny v roce 1855.¹² Rozsáhlé stavební úpravy fakticky zastřely starší vzhled rezidence, i když z větší části zůstala zachována její hmotná podstata. Zámek tvoří soubor budov svírajících dvě nádvoří, které převyšuje dominantní věž.¹³ Architektovi se podařilo pohodlně propojit obytné prostory, jakými byly apartmány knížete a kněžny či hostinské pokoje, s nákladně zařízenými reprezentačními pokoji v prvním poschodí rezidence a provozním zázemím v přízemí a suterénu. Členění prostor a podoba interiérů byly ovlivněny ostrovní novogotikou, která se odrazila ve vzhledu jednotlivých místností projektovaných a zařizovaných podle vzorových knih britské provenience.¹⁴

Výrazné proměny se dočkalo zámecké předpolí. Někdejší nesourodou zástavbu, která byla zcela zbourána, nahradil anglický krajinářský park, blok úřednického domu Štekl a zámecká jízdárna se zimní zahradou, do níž se vstupuje spojovací chodbou krytou litinovou skleníkovou konstrukcí. Horečná stavební činnost zasáhla také podzámčí. Podle Beerových plánů byl v městečku postaven v letech 1843–1846 schwarzenberský úřední dům, dnes označovaný jako „starý“. Nedaleko něj vyrostl nový farní kostel zasvěcený svatému Janu Nepomuckému. Dokončen byl v září roku 1846 a slavnostního vysvěcení, kterého se ujal bratr majorátního pána kardinál Bedřich Schwarzenberg, se dočkal 16. května 1847. Stavební aktivity se přenesly i do vzdálenějšího okolí. K nejvýznamnějším

11 Prvorozený syn knížete Josefa Jana Nepomuka ze Schwarzenbergu a Pavlíny, rozené princezny z Ahrenbergu, Jan Adolf II. se narodil 22. května 1799 ve Vídni. Působil ve státní správě a u dvora, kdy jako zvláštní vyslanec navštívil mimo jiné korunovace krále Karla X. ve Francii (1825) i královny Viktorie v Anglii (1838). Roku 1830 se oženil s princeznou Eleonorou z Liechtensteinu a o tři roky později převzal vládu nad rodovým majetkem. Významně se zasloužil o modernizaci hospodářství a průmyslu v jižních Čechách a na Šumavě. Na schwarzenberském dominiu zavedl revoluční reformy v lesnictví, zemědělství a rybníkářství. Rozšířil škálu pěstovaných plodin a chov ušlechtilých plemen skotu a ovcí. Do zemědělství zavedl meliorace, používání umělých hnojiv a technické novinky. Byl předsedou Vlastenecko-hospodářské společnosti v Čechách. Zajímal se o umění a ochranu památek. Finančně podporoval restaurátorské práce na církevních i hospodářských stavbách. Dal restaurovat cenné obrazy z rodových sbírek, shromažďoval informace o dějinách Schwarzenbergů. Kromě velkolepé přestavby zámku Hluboká vybuďoval rodinnou hrobku u Třeboně. V zámku Ohrada zřídil roku 1842 Lesnické a lovcí muzeum. Zemřel 15. září 1888 na Hluboké. K osobnosti Jana Adolfa II. též OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009a; PALECZEK 2009; VYBÍRAL 1999, s. 80-83; ZÁLOHA 1990.

12 KUTHAN 2001, s. 491.

13 Tamtéž, s. 493.

14 K cestám Jana Adolfa II. do Velké Británie více VYBÍRAL – SEKYROVÁ 1998; BINDER 2015.

5. Karl Zenker, Pohled na zámek Hluboká, 70. léta 19. století, ze sbírek SZ Hluboká

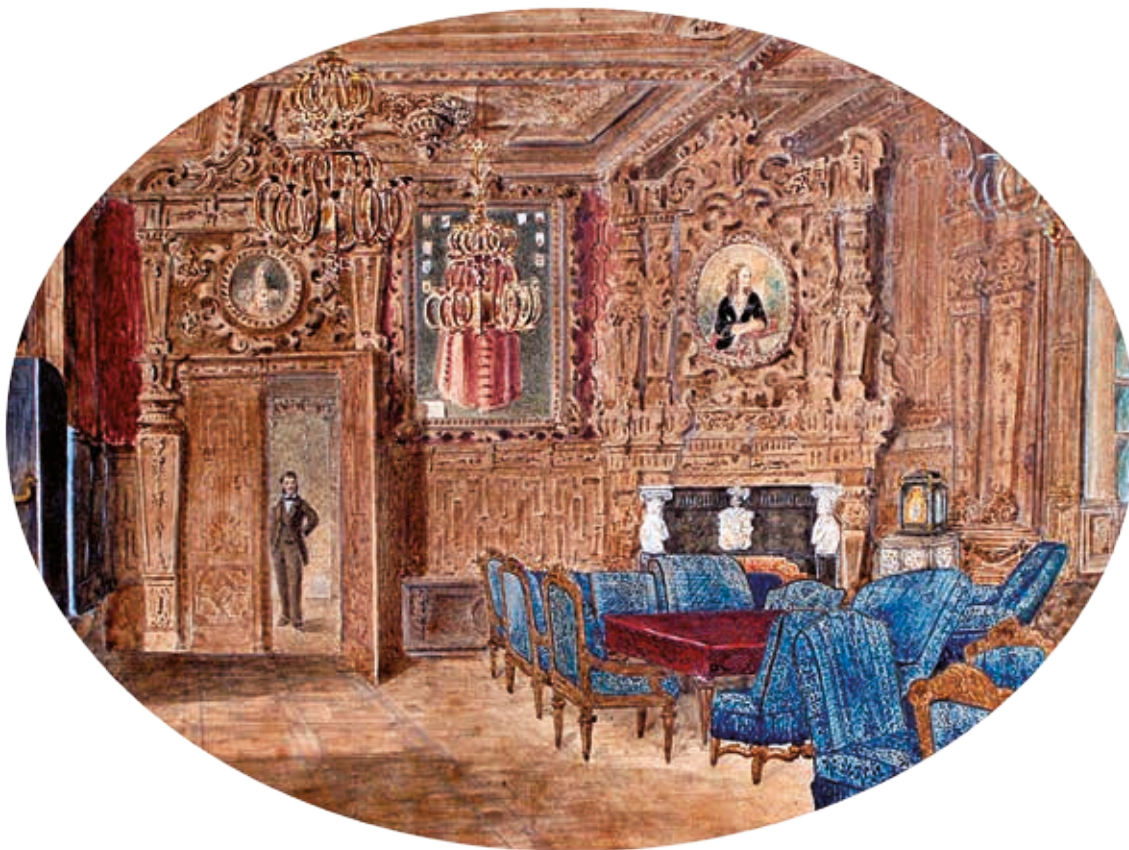
patřila stavba hospodářského dvora Vondrov¹⁵ poblíž loveckého zámku Ohrada a stavba kostela sv. Petra a Pavla v Hosíně.

Na zámku se pracovalo i v následujících letech. Velká pozornost byla věnována zařizování interiérů zámku, v nichž se uplatnily rozsáhlé rodové sbírky a celá řada starožitných kusů. Druhotně byly použity některé původní stropy, dveře, okenní tabulky, vitraje či součásti starožitného nábytku. Svého uplatnění došly vzácné gobelíny a obrazy. Atmosféru místností dotvářely středověké a raně novověké kusy cínového nádobí, skla a porcelánu. Nechyběly ani artefakty ze stříbra. „Dolaďování“ interiérů skončilo v nadneseném smyslu slova až s odchodem posledního šlechtického majitele zámku v roce 1939.

Velkolepá schwarzenberská rezidence s interiéry vybavenými s dostatečnou mírou vkusu ohromujícím počtem cenného mobiliáře společně s přilehlými budovami, parkem a parkově pojatou krajinou ztělesňuje jihočeskou klenotnici stavitelského a uměleckořemeslného umu. Stručnému popisu a zhodnocení jednotlivých sbírek budou věnovány následující stránky.

15

K historii a chodu hospodářského dvora Vondrov více TICHÁ 2001.

6. Karl Zenker, Přijímací salon na zámku Hluboká, kolem 1873, ze sbírek SZ Hluboká

ŽIVOT VE SBÍRKÁCH A SE SBÍRKAMI NA ZÁMKU HLUBOKÁ

Zatímco v 18. a raném 19. století bylo spíše projevem podivínství, jestliže si sběratelé zařizovali své domy starým nábytkem, od 30. let 19. století se Evropou rychle šířila záliba ve starožitném vybavení interiérů. „Majitelé tehdejších moderních sídel se radovali z každého vláčénka, jímž je jejich dům spojen s historickými osobami či událostmi.“¹⁶ Starobylá forma zámeckého interiéru měla upomínat na dávný původ majitelovy rodiny a vzbuzovat vzpomínky na staré velkolepé časy v době, kdy ekonomické i politické postavení šlechty v Evropě postupně ztrácelo na významu.¹⁷ V aristokratických kruzích bylo prestižní záležitostí pochlubit se v rámci vybavení svých sídel starožitnými sbírkami, avšak celkový ráz interiéru musel především splňovat požadavky novodobého komfortu.

16 WAINWRIGHT 1989.

17 K utváření rodové paměti Schwarzenbergů více BEZECNÝ 2007.

7. Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu s manželkou Eleonorou, rozenou z Liechtensteinu, 40. léta 19. století, ze sbírek SHZ Český Krumlov

Ve stylu soudobých trendů se také utvářely vnitřní prostory zámku Hluboká, jehož radikální přestavbu a modernizaci podnítil i realizoval ve druhé třetině 19. století kníže Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu. Vůdčí osobností při úpravě interiérů byla pak nesporně jeho manželka kněžna Marie Eleonora, rozená z Liechtensteinu, známá spíše jako Eleonora či Lori.¹⁸ Její vybraný vkus obdivovaly a respektovaly nejvyšší vrstvy vídeňské společenské smetánky. Kněžna promyšleně zrevidovala rodové sbírky a nejkvalitnější kolekce vybrala pro nové zařízení zámku. Na Hlubokou byly tehdy přesunuty výjimečné mobiliární soubory z dalších schwarzenberských sídel, např. z Českého Krumlova nebo Murau.

18 Kněžna Marie Eleonora ze Schwarzenbergu, rozená princezna z Liechtensteinu, se narodila 25. 12. 1812 jako dcera knížete Mořice Jana z Liechtensteinu (1775–1819) z rodové sekundogenitury sídlící na Moravském Krumově a Leopoldiny, rozené kněžny Esterházy von Galanta. V roce 1830 se ve Vídni provdala za prince Adolfa II., knížete ze Schwarzenbergu (1799–1888). Z tohoto svazku vzešly tři děti (Josef Adolf, Walter Prosper a Leopoldina). Kněžna Eleonora se významně zasloužila mimo jiné i o novogotickou přestavbu zámku Hluboká nad Vltavou. Kromě podílu na diskusích o podobě zámku jí byla svěřena výzdoba a zařízení jeho interiérů. Inspirovat se nechala anglickou architekturou, se kterou se seznámila během cesty se svým manželem Janem Adolfem II. po britských ostrovech v roce 1837. Významně ovlivňovala i krajinářskou úpravu okolí zámku Hluboká a tehdejší obce Podhrad. Kněžna Eleonora byla známá svojí krásou a duchaplností. „Krásná Lori“ udávala po několik desetiletí tón vídeňské společnosti. Zemřela 27. 7. 1873 na zámku v Třeboni. K osobnosti Marie Eleonory více POPELKA 2014.

8. Karl Zenker, Ložnice na zámku Hluboká se znakovými tapiseriemi, kolem 1873, ze sbírek SZ Hluboká

Nejintenzivnější pohyb mobiliáře mezi schwarzenberskými sídly je zaznamenán během 50. a počátkem 60. let 19. století.¹⁹

Ústředním prostorem zámecké novostavby, který byl určen pro prezentaci starobylosti a urozenosti rodu, se stala vstupní hala, v jejíž architektuře se nejvýrazněji odrážely anglické vzory. Ve své nové podobě oslnila každého návštěvníka nejen velkorysým prostorem, jehož dřevěné potmělé obložení dýchá starobylostí, ale také honosnými textiliemi, které připomínají rodovou slávu. Schwarzenberské heraldické tapiserie, utkané v Nizozemí na počátku 17. století, jsou zde dodnes vystaveny dvě.²⁰ Další kusy série, která svým počtem sedmnácti exemplářů patří k nejrozsáhlejším heraldickým kolekcím v Evropě, byly na zámku využity v soukromých apartmánech ve druhém patře a ve 30. letech 20. století také v přízemí zámku.

Honosnost hlubocké vstupní haly podtrhovaly také dvě unikátní na hedvábí maľované a bohatě aplikované alegorické textilie, které byly přivezeny v roce 1638 z Říma

¹⁹ K sbírkovému fondu Státního zámku Hluboká více viz TROUPOVÁ 2013.

²⁰ Více viz CICHROVÁ 2008.

9. Giovanni Battista Lampi, Pavlína ze Schwarzenbergu, rozená z Arenbergu-Aerschotu, Vídeň 1812, ze sbírek SZ Hluboká

10. Rodový znak Schwarzenbergů na okně lovecké jídelny zámku Hluboká, 1854, foto Tomáš Halama, 2008

předkem Schwarzenbergů Janem Antonínem z Eggenbergu. Zde umístěná portrétní galerie představovala základní obrazovou genealogii Schwarzenbergů. Podobizny příslušníků a příslušnic rodu zdobily i další prostory prvního patra zámku. Velká pozornost byla věnována představení významných momentů rodových dějin a přiblížení nejznámějších představitelů a představitelky schwarzenberského rodu, případně členů spřízněných rodů, prostřednictvím portrétní galerie.²¹ Z vlastních řad Schwarzenbergové vyzdvihovali osobnosti spojené s rytířskou a válečnickou tradicí (Adolfa ze Schwarzenbergu a maršálka Karla I. Filipa Schwarzenberga), diplomaty a státníky (zejména Ottu Jindřicha, Jiřího Ludvíka a Adama I. ze Schwarzenbergu), schopné hospodáře a podnikatele (Jana Nepomuka a Josefa ze Schwarzenbergu) anebo přední vzdělance a mecenáše (například Jana Silného ze Schwarzenbergu). Zcela

specifické místo v galerii předků zaujímalá tragicky zesnulá kněžna Pavlína ze Schwarzenbergu.²² Připomínce slavné rodové historie byly věnovány i další prostory prvního patra. Válečnické slávě Schwarzenbergů byla zasvěcena zámecká zbrojnice, která je druhou největší v Čechách.

Barevné vitraje, osazené do olova, jsou sbírkou, jejíž nejstarší exempláře sahají až do středověku a byly na Hlubokou přeneseny z původně rožmberské zámecké kaple v Českém Krumlově. K nim bylo dokoupeno několik desítek dalších kusů, převážně jihoněmecké a švýcarské provenience. Pestré tabulky figurální i heraldické byly zakom-

21 K rodové galerii v hlubockém zámku podrobně BEZECNÝ 2007, s. 213-214; MŽYKOVÁ 2008. K rozmístění konkrétních obrazů MARKUS - JANOVSÝ 1936, s. 17-24.

22 K osobnosti Pavlína ze Schwarzenbergu blíže LENDEROVÁ 2004.

ponovány do výzdoby reprezentačních interiérů v oknech několika menších místností: v ložnici kněžny Eleonory, v její pracovně a v tzv. Hamiltonově kabinetu. V Eleonořině ložnici vitraje ale neměly pouze dekorativní funkci. Kněžna zvolila barevné okenní výplně s rozmanitými církevními náměty pro dotvoření atmosféry polygonálního výklenku, který jí sloužil jako soukromá modlitebna. V čelním okně rozlehlé zámecké knihovny byly starožitné vitraje kompozičně propojeny s novými tabulkami, které prezentují rodovou heraldiku. Nově navržené vitraje, čerpající náměty rovněž z heraldiky a spojené s historií zámku, ozdobily okna reprezentační tzv. Lovecké jídelny v přízemí.

Přepychový nábytek z luxusních materiálů, zdobený náročnými technikami intarzie a marketerie, pochází většinou ze 17. a 18. století. Některé kusy byly však pro potřeby interiérů hlubockého zámku upravovány doplněním starších poškozených originálů novými montážemi nebo spojením několika neúplných starých exemplářů. Reprezentativní nábytek staršího data byl určený především do salonů v prvním patře zámku, do kterých se uváděly oficiální návštěvy; později byly zpřístupňovány také veřejnosti. V hlubockých interiérech vyniká především soubor nizozemských kabinetů vykládaných želvovinou z druhé poloviny 17. století a jemně intarzovaný nábytek nizozemského a jiho-německého původu z první poloviny 18. století. První zmíněný soubor byl soustředěn v tzv. Kuřáckém salonu, druhý obohatil zařízení kněžniny pracovny. Mezi nejproslulejší kusy patří nádherný řezbovaný a intarzovaný kabinet zvaný delfínový, který zakoupila kněžna Eleonora z pozůstalosti rakouského spisovatele Adalberta Stiftera.

Starožitný nábytek svým majitelům kromě potěchy oka a reprezentace také většinou prakticky sloužil. Ve vybavení zámku však najdeme také mobiliář působící jako pouhá výstavní kolekce.²³ Vzhledem k choulostivosti starých textilií byly vyšívané čalouny s rozmanitými scénami spíše vystavené na odív než k posezení. Praktickou funkci zastával sedací nábytek historizujícího stylu, pořízený většinou ve Vídni.

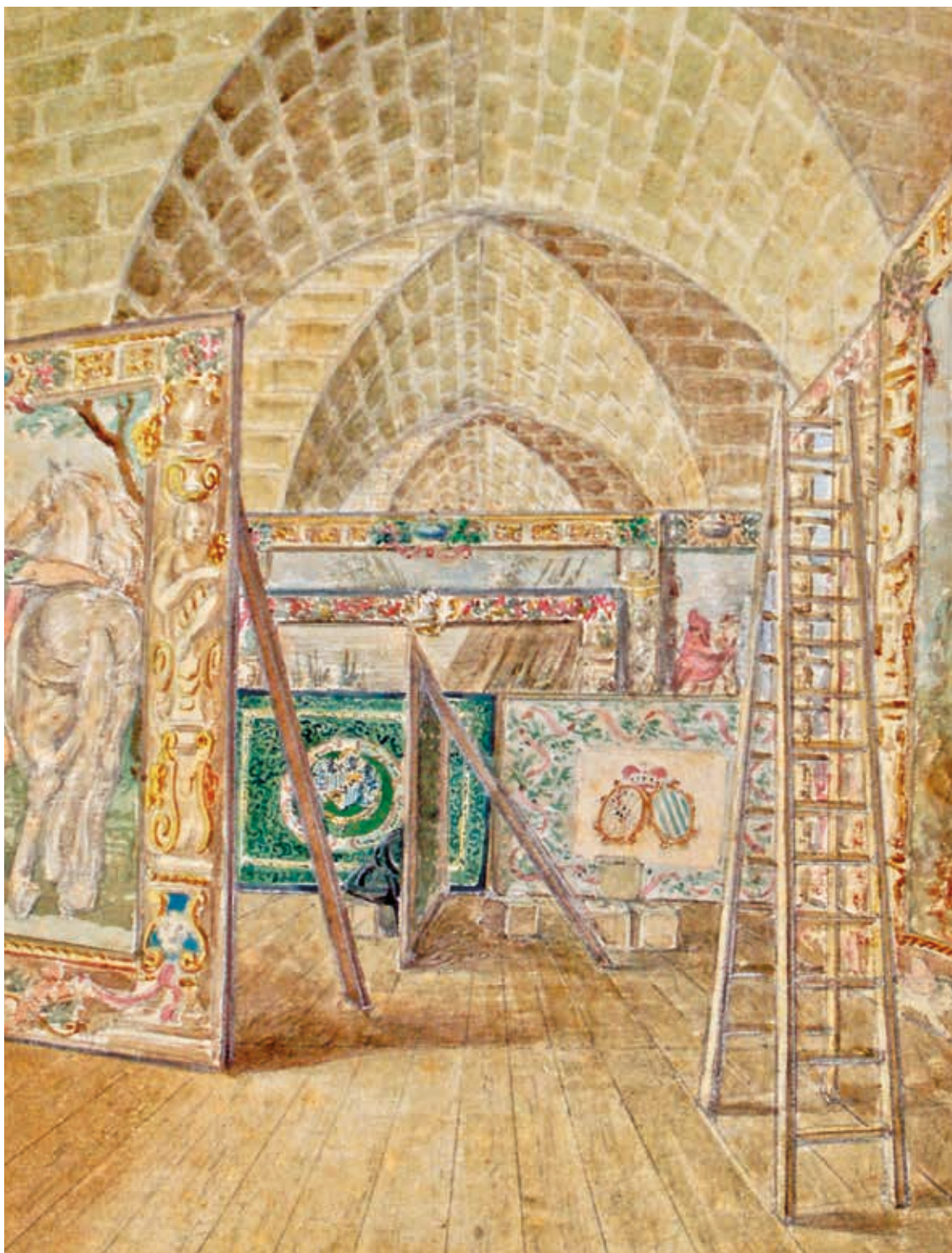
Předmětem obdivu zvláště dámského publika byly nepochybně drobné předměty ze skla a keramiky. Zatímco malá, avšak velmi kvalitní kolekce historického skla, která se vedle renesančního benátského poháru pyšní také českými barokními dvojstěnkami a klasicistním černým hyalitem, byla uchovávána ve velkém intarzovaném skleníku, porcelánové nádoby nejrůznějšího typu i velikostí původem z Dálného východu byly v interiérech volně rozestavěny.²⁴ Velké množství keramiky různého druhu zdobilo také stěny místností. Modrobílou fajáns z nizozemského Delftu ze 17. století doplňoval v dekorativních kompozicích, které zdobily reprezentační i soukromé prostory, stejně barevný porcelán z Japonska a Číny spolu s levnějšími novodobými kopiemi z evropských dílen. Špičkové sběratelské kusy byly kombinovány s podřadnějším zbožím v efektně aranžovaných

23 Jedná se například o pohodlně vyhlížející robustní sedací soupravu, kterou byl v polovině 19. století vybavený tzv. Ranní salon. Je opatřená čalouny s jemnými figurálními raně barokními výšivkami, přenesenými z nábytku původně mnohem křehčího.

24 Ke schwarzenberské sbírce čínského porcelánu nejnověji SUCHOMEL 2015, s. 103-497.

11. Karl Zenker, Salon kněžny Eleonory na zámku Hluboká, kolem 1873, ze sbírek SZ Hluboká

12. Karl Zenker, pohled do depozitáře tapiserií v prostoru oranžerie, akvarel, polovina 19. století, ze sbírek SZ Hluboká

skupinách, avšak bez hlubších chronologických či geografických souvislostí. Na starožitném porcelánu se na hlubockém zámku v žádném případě nestolovalo. K tomuto účelu byly nakoupeny nové, počtem velice rozsáhlé jídelní servisy, například v manufaktuře Gien (Francie), Minton (Anglie) nebo Herend (Uhry).

Jedním z nejcennějších rodových souborů, kterým se kněžna Eleonora rozhodla okrášlit interiéry zámku Hluboká, byly schwarzenberské tapiserie, nakupované v Nizozemí během 17. a počátkem 18. století a původně užívané především v rodové rezidenci ve Vídni.²⁵

Nejatraktivnější soupravy barokních tapiserií, utkaných v Bruselu podle návrhů Jakoba Jordaense, byly zvoleny k výzdobě reprezentačních prostor piana nobile. Tapiserie s náměty starých nizozemských přísloví zútulnily stěny rozlehlé Velké jídelny, další soubor s námětem jezdecké školy vyzdobil dokonce interiér zámecké zimní jízdárny. Rozvěšení některých tapiserií se příležitostně měnilo a s ohledem na jejich velkou hodnotu byl pro ně zřízen zvláštní depozitář v suterénu u zámecké oranžerie.

Velká jídelna a zimní jízdárna souvisí s jistými snahami o sběratelskou prezentaci historických rodových sbírek. Eleonořin syn kníže Adolf Josef ze Schwarzenbergu (1832–1914) a její vnuk kníže Jan Nepomuk II. ze Schwarzenbergu (1860–1938) se o problematiku kulturního dědictví zajímali velmi aktivně. Jejich zásluhou byl kromě jiného také zachráněn renesanční strop z měšťanského domu v Kněžské ulici v Českých Budějovicích, který byl po konzultaci s významným českým architektem Janem Koulou nainstalován právě ve Velké jídelně zámku Hluboká spolu s tapiseriemi. Starožitnosti se zde zcela přirozeně propojily s novým mobiliářem. Sedací nábytek v této jídelně je v neorenesančním stylu, vyrobený na počátku 20. století podle Koulova návrhu.

Zámecká jízdárna se na počátku 20. století postupně stávala multifunkčním prostorem. Vedle původní funkce k jezdeckému tréninku sloužila také jako zimní tenisová hala. Toto využití bylo kritizováno správcem sbírek kvůli ohrožení tapiserií prašností. Schwarzenbergové se však rozhodli uplatnit zde vedle nich jednu z pozoruhodných rodových sbírek – nefunkční historické dopravní prostředky – jako trvalou expozici pod galerií jízdárny.

Byly tu vystaveny všechny nejcennější barokní postroje, dva kočáry a čtyři karuselové sáně. V 50. letech 20. století byla větší část této sbírky přemístěna na zámek v Českém Krumlově a dnes můžeme na Hluboké obdivovat pouze dvoje sáně.²⁶

Z obrovského sbírkového fondu zámku Hluboká je představena jen malá část těch nejdůležitějších a nejcennějších kolekcí. Postupným studiem nesmírně bohatého vybavení objektu v širších historických a především funkčních souvislostech se potvrzuje, že několik generací majitelů (z doby od zásadní přestavby zámku) sbírky vnímalo jako

25 K problematice schwarzenberských tapiserií více CICHROVÁ 2014.

26 K historii schwarzenberských dopravních prostředků více CICHROVÁ 2015.

13. Vstupní hala zámku Hluboká s tapiserií Večeře ve stanu z mladší série Judita a Holofernes, počátek 20. století, ze sbírky fotografií SZ Hluboká

14. Průhled enfiládou hostinských pokojů, zámek Hluboká, foto Zdeněk Troup, 2015 (na následující straně)

součástí reprezentačního, avšak z velké části funkčního zařízení interiérů. Pouze ojedinělým souborům či solitérům byla věnována pozornost obdivného znalectví.

Význam a výjimečnost sbírkových fondů zámku Hluboká spočívají nejenom v jejich umělecko- a kulturněhistorických hodnotách, ale jsou rovněž posíleny jejich naprosto unikátní integritou. Dochovaný mobiliář, který utrpěl během druhé poloviny 20. století jen minimální ztráty, je možné identifikovat pomocí kvalitních inventárních záznamů ve všech funkčních souvislostech. Zámecké interiéry s autentickým vybavením, které se v posledních dvou desetiletích systematicky vrací na svá původní místa, poskytují jedinečnou výpověď o životě čtyř generací Schwarzenbergů v postupně modernizované rodové rezidenci.²⁷

27

K problematice autenticity interiérů, jejich památkové ochraně a rehabilitaci více UHLÍKOVÁ 2010; HLOBIL 2008; RIEGL 2003; WAGNER 2005; WATERFIELD 2009; DVOŘÁK 2004.

HOSTINSKÉ POKOJE ZÁMKU HLUBOKÁ

Stručná historie hostinských pokojů

Ve zprávě hlubockého schwarzenberského hospodářského úřadu ze dne 14. ledna 1840 nacházíme zmínku o nejvyšším rozhodnutí o přestavbě zdejšího zámku, které padlo koncem předchozího roku. Vídeňský architekt Franz Beer sestavil rozpočet sumárních částek, které měly být vydány „*při stavbě zámku Jeho Jasnosti pana knížete ze Schwarzenbergu v Hluboké*“.²⁸ Již tehdy knížecí pár Jan Adolf II. s manželkou Eleonorou plánoval pro své hosty vhodné ubytování ve druhém patře budoucí rezidence.

Zatímco se koncem roku 1846 chýlila stavba jízdárny ke konci, staré zdi zámku se teprve strhávaly do hloubky, aby se vyrovnala úroveň prvního a druhého nádvoří, a zakládaly se pilíře mostu, který měl do budoucna spojovat nový zámek s parkem. Kněžna však již řešila nábytek v pokojích pro hosty, který se měl zhotovovat na venkově, kde bylo mnohem levněji než ve Vídni, podle vzorů zasílaných z císařské metropole.²⁹ V příštím roce měl architekt Beer kromě rozpočtu na dokončení hrubé stavby předložit i finanční rozpočet na vybavení apartmánu knížete, mladého panstva a hostů. Přestože se teprve na nejdelší, jihozápadní straně zámku budovala domovní a oficírská kuchyň, komora na stříbro a pekárna, v roce 1847 bylo již objednáno zhotovení kachlových kamen do pokojů pro hosty u protivínského kamnáře. Pro obyčejnější hostinské pokoje byla objednána kamna šedá, do lepších apartmánů kamna s bílou glazurou. Do pokojů pro „*vysoké hosty*“ se vybíralo ze vzorků posílaných stavebním konzultantem z Vídně. V březnu 1851 se projektovala výstavba schodiště pro hosty vedle kaple a zřízení hostinských záchodů vedle tohoto schodiště. Stavební kanceláři byl dán pokyn, aby druhé patro bylo budováno z důvodů odlehčení jako hrázděné, vnější fasády však měly napodobovat „*anglický styl*“.³⁰ O dělení hostinských pokojů na příslušné apartmány se archivní prameny poprvé zmiňují k roku 1854, kdy knížecí stavební kancelář dostala pokyn, aby byla „*do konce dubna t. r. provedena napnutá žebra v apartmánu Jeho Jasnosti knížete Adolfa*“ a v „*nádherném apartmánu paní hraběnky Waldsteinové*“³¹. V následujícím roce se elegantně a bohatě

28 Státní oblastní archiv v Třeboni (dále SOA Třeboň), Velkostatek Hluboká nad Vltavou (dále VS Hluboká), sign. I C 6 B beta 2.

29 Úkolem předložit podklady pro výběr nábytku do hostinských pokojů, jehož prototyp měli zhotovit vídeňští stolaři, byl pověřen v červnu 1846 architekt Franz Beer. Více VYBÍRAL 1999a, s. 46.

30 Knížecí stavební kancelář řešila v roce 1852 způsob protipožárních zdí u krbů v druhém patře, kde v pokojích pro hosty „*u zdí, které nepřijdou na žádné zdi, je třeba tam, kde jsou ohniště, provést bezpečné závěsy, zčásti tam, kde nevzniká žádná námitka ohledně ohně, udělati hrázděné zdi*“.
SOA Třeboň, VS Hluboká, sign. I C 6 B beta 2, protokol z 11. 12. 1851.

31 Jednalo se o pokoje určené pro děti Jana Adolfa II. Schwarzenberga, budoucího majorátního pána Adolfa Josefa (1832-1914) a Marii Leopoldinu (1833-1909), provdanou za hraběte Arnošta Waldsteina.

15. Pohled do chodby se skříňovými záchody ve druhém patře zámku Hluboká, historický snímek, archiv Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích

16. Za dveřmi se ukrývají dobové vestavěné toalety, foto Zdeněk Troup, 2015 (vpravo)

17. Salon Tegetthoff ve druhém patře zámku Hluboká, stav před rokem 2011, archiv Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích. Nejčestnější místo v čelní řadě hostinských pokojů druhého patra zámku Hluboká zaujímá salon Tegetthoff. Vysunutý arkýř umožnil do prostoru salonu umístit upravenou část lodního můstku fregaty Schwarzenberg, které admirál Tegetthoff velel. Salon je vybaven mohutným řezbovaným barokním nábytkem. Sedací souprava, přečalouněná nevhodnou novodobou látkou, byla po restaurování potažena šedomodrým rypsem podle původního popisu ve starých inventářích. K vybavení salonu patří zvláštní svícny, tvořené sestavou z pozůstatků dělových nábojů a dalších drobností, které viceadmirál daroval kněžně Eleonoře.

maloval psací a přijímací pokoj hraběte Waldsteina. Pokoje pro ostatní hosty měly být jen jednoduše vymalované.

Protože se očekávaly význačné návštěvy, byl na příkaz kněžny Eleonory s velkou pečlivostí budován tzv. prachapartmán (apartmán vysokých hostů), sestávající z pokoje služebnictva, předpokoje, ložnice, tří salonů a čtyř pokojů pro doprovod. Vídeňský malíř Gläser, jenž s velkým úspěchem maloval salony a pokoje kněžny, dostal pokyn k jejich výzdobě. Instrukce mu přesně vymezovala, jak má jednotlivé pokoje prachapartmánu vymalovat, zda „*elegantně a bohatě*“, či „*elegantně, ale jednoduše*“, nebo pouze „*jednoduše*“.³²

32 SOA Třeboň, VS Hluboká, sign. I C 6 B beta 2, protokol z 11. 12. 1851.

Hostinské pokoje byly stavebně dokončeny v roce 1865 včetně dřevěných ozdobných žeber, boiserií, kachlových kamen a pochozích chodeb. Významné apartmány měly vlastní schodiště. Pro nerušený klid hostů bylo vybudováno spojovací schodiště pro služebnictvo. Osobní hygienu zajišťovaly tři koupelny a šest tzv. skříňových záchodů. V následujícím roce byly na příkaz kněžny vybaveny koženými tapetami dva věžní salony ve druhém patře, a to věžní salon poblíž velké věže (dnešní Černínský salon) a věžní salon poblíž kaple, kde je dnes umístěna sbírka stříbra. Pro apartmány Eleonora vybrala jednotný nábytek, dala restaurovat obrazy a vyrábět doplňky jako svícny, sanitární keramiku se schwarzenberským znakem a podobně. Když 19. července 1871 zasadil korunní princ Rudolf závěrečný kámen přestavby hlubocké rezidence, byly hostinské pokoje již velkolepě vybaveny nábytkem, obrazy, vzácnými indickými tisky, zlacenými lustry a tapisériemi.

Pro jednotlivé apartmány se ustálilo označení podle jmen vznešených hostů ze sousedních panství i příbuzenství spjatých rodů, jako například apartmán Larisch, černínské, paarovské a další. V přehlídce bohatě zařízených pokojů upoutá největší pozornost svým neobvyklým vybavením místnost zvaná salon Tegetthoff, případně česky „u admirála“, věnovaná památce rakouského viceadmirála Wilhelma Tegetthoffa.³³ Na rozdíl od apartmánů pojmenovaných po pravidelných návštěvnících zámku je původ této místnosti trochu jiný. Z archivních materiálů vyplývá, že zámek Hlubokou Wilhelm von Tegetthoff nikdy nenavštívil.³⁴ S rodem Schwarzenbergů jej ovšem spojovaly osobní kontakty s kněžnou Eleonorou, která se živě zajímala o charitu, mimo jiné i o nadaci pro vysloužilé námořníky, vdovy a sirotky, jež nesla jeho jméno. Druhým spojovacím článkem byla fregata Schwarzenberg³⁵, která se zúčastnila dvou nejvýznamnějších bitev rakouského námořnictva - u Helgolandu (1864) a Lissy (1866).³⁶ V obou bitvách byl vrchním

33 BENEŠ 2004, s. 26.

34 Wilhelm von Tegetthoff (1827-1871) patřil k nejvýznamnějším osobnostem v celých poměrně krátkých dějinách rakousko-uherského válečného námořnictva. V roce 1840 nastoupil na školu námořních kadetů v Benátkách, kterou dokončil v roce 1845. V roce 1854 byl jmenován řádným velitelem lodi (Elisabeth). O čtyři roky později vedl špionážní expedici napříč Egyptem, která pokračovala okolo budovaného Suezského průplavu a po pobřeží Rudého moře. Dne 9. května 1864 vedl prusko-rakouské uskupení proti dánské flotile v nerozhodné bitvě u Helgolandu, která mu vynesla hodnost kontraadmirála. Tímto povýšením se zařadil mezi nejmladší vlajkové důstojníky historie. Poté byl jmenován velitelem levantské flotily. Vyznamenal se během prusko-rakouské války, kdy 20. července 1866 hlavní síly rakouského námořnictva vedeného Tegetthoffem uštědřily porážku početnější a technicky vyspělejší flotile italského admirála Carla Persana u ostrova Vis. Bitva vynesla Tegetthoffovi hodnost viceadmirála a mnohá vyznamenání. Poté absolvoval studijní cestu po USA a Evropě. V roce 1867 úspěšně splnil úkol dopravit tělo popraveného mexického císaře Maxmiliána do Rakouska. V roce 1867 se stal velitelem rakousko-uherského loďstva. Na svou funkci rezignoval ze zdravotních důvodů o tři roky později. Více informací na: https://cs.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_von_Tegetthoff (cit. 29. 11. 2015).

35 Celý název fregaty zněl Felix Fürst Schwarzenberg. Blíže AICHELBURG 2002, s. 397.

36 JELÍNEK 2013, s. 67 an.

18. Zlatí „novomanželé“ Adolf Josef a Ida Schwarzenbergovi, 1907, ze sbírek SZ Hluboká

19. Pohled do Lovecké jídelny zámku Hluboká se slavnostní tabulí u příležitosti zlaté svatby Adolfa Josefa a Idy Schwarzenbergových, 1907, ze sbírek SZ Hluboká

velitelem rakouských sil právě Wilhelm von Tegetthoff. V té první byla fregata Schwarzenberg dokonce jeho vlajkovou lodí. Když v roce 1890 dosloužila, Schwarzenbergům byly nabídnuty některé její díly, například část kapitánského můstku.³⁷ Zrekonstruovaný lodní můstek se stal velmi originální součástí vybavení salonu spolu s několika dalšími památkami na obě zmíněné bitvy, které Tegetthoff kněžně věnoval.

Jakmile bylo možné zámek obývat, stala se Hluboká oblíbeným místem knížecí rodiny, přestože zde pobývala jen malou část roku. Na počátku léta zde pravidelně trávil svou „dovolenou“ nejmladší bratr knížete Jana Adolfa II., pozdější pražský arcibiskup Bedřich Schwarzenberg, pro něhož bylo v druhém patře zámku zřízeno zvláštní apartmá.³⁸

Společenská rodinná setkání se zde odbývala spíše výjimečně, i když dochované archivní prameny nemusí být vždy spolehlivým ukazatelem. Například v roce 1907 se na zámku konala velká hostina při příležitosti zlaté svatby knížete Adolfa Josefa a jeho manželky Idy, rozené z Liechtensteinu. V letech 1917 a 1927 jsou na Hluboké doloženy slavnostní hostiny a ples. V roce 1930 se rodina sešla při příležitosti velkolepé oslavy sedmdesátých narozenin knížete Jana Nepomuka II.³⁹ Dne 30. října 1932 se na Hluboké konala další velká rodinná slavnost, tentokrát oslava sedmdesátých narozenin JUDr. Bedřicha Schwarzenberga, syna Karla III. z orlické větve.⁴⁰

Na rozdíl od těchto spíše vzácných rodinných setkání však zámek každoročně ožíval v poslední říjnové dekádě, kdy se zde konala tradiční lovecká sezona zvaná „*Frauenberger jagdsaison*“, která byla hlavní událostí roku. Tradice slavných podzimních honů se dají na Hluboké vysledovat od přelomu 17. a 18. století až do roku 1941, kdy definitivně skončily. Nejvelkolepější hony, kterých se účastnilo až padesát urozených hostů, se konaly v dobách vlády knížete Jana Adolfa II. a zejména jeho syna Adolfa Josefa. Velká část pozvaných hostů byla tvořena příbuznými rozvětvené a početné schwarzenberské rodiny. Často se objevují hosté s predikáty z Liechtensteinu, z Lobkowicz, z Trauttmansdorffu či z Windisch-Graetz. Pravidelně se účastnili také urození „sousedé“ Paarové a Buquoyové. Rok co rok přijížděli také členové rodu Auerspergů, Fürstenbergů, Černínů, Kinských, Gallasů, Waldsteinů či Esterházyů. Jeden z nejkrásnějších hostinských pokojů má přízvisko „u kardinála“ právě na počest kardinála Bedřicha Schwarzenberga, který se hlubockých honů účastnil jen zřídka. Patrně naposledy je navštívil v roce 1880, kdy celebroidal i slavnostní zahajovací bohoslužbu.

37 AICHELBURG 2002, s. 398.

38 VYBÍRAL 1999a, s. 66.

39 HANZLÍKOVÁ 2012, s. 10.

40 Oslava de facto navázala na podzimní loveckou sezonu, která se toho roku konala v termínu 24.–26. října. Hosté lovecké sezony se rodinné oslavy neúčastnili, na zámku kromě širší rodiny zůstalo pouze služebnictvo. Více Hanzlíková 2012, s. 11.

20. Carl Goebel, *Návrat z lovu na Hluboké*, 1883, ze sbírek SZ Hluboká

Některé z loveckých sezon poctili svou přítomností zvláště urození hosté, kteří konkrétním ročníkům už beztak prestižních hlubockých lovů propůjčili mimořádný lesk. Tyto celebrity byly patrně ubytovávány v prachapartmánu, vyhrazeném nejváženějším osobnostem. V roce 1872 pozvání k účasti na podzimních lovech přijal vévoda z Edinburgu a údajně princ waleský Alfred s dalšími členy britské diplomatické delegace.⁴¹ Ročník 1878 ozdobil svou přítomností rakouský arcivévoda a korunní princ Rudolf v doprovodu své sestry Gisely a jejího manžela Leopolda Bavorského. Korunní princ Rudolf se na Hluboké objevil také v roce 1882, tentokrát s manželkou Štěpánkou. V letech 1895, 1897 a 1936 se pak honů účastnil vévoda, respektive vévodkyně Braganza z portugalské krá-

41 Malíř Rudolf Vácha se ve svých vzpomínkách na Hlubokou nad Vltavou zmiňuje o účasti prince waleského, pozdějšího britského krále Eduarda VII. Patrně z jeho memoárů informace později převzali četné informační brožury i propagační servery zámku. Ve zkoumaných pramenech se tuto informaci potvrdit nepodařilo, zjištěna byla pouze zmíněná účast vévody edinburského. VÁCHA 1936.

21. Návštěva korunního prince Rudolfa s manželkou Štěpánkou Belgickou na nádvoří hlubockého zámku při říjnových honech, 1882, ze sbírek SZ Hluboká

lovské rodiny. Pětkrát Hlubokou poctil svou přítomností náruživý lovec a střelec, rakouský arcivévoda a pozdější následník trůnu František Ferdinand d'Este.⁴² V roce 1936 se honů účastnil princ Engelbert z Croy, manžel Marie, rozené Schwarzenbergové (1900-1981), spolu s lucemburským vévodou Felixem Bourbonským z Parmy, který se dostavil i s chotí Marií Annou Lucemburskou a princeznou Aldegardou Bourbonskou. Z významných hostů této sezony je třeba uvést také princeznu Marii Annu ze Sachen-Coburg-Gotha. Lucemburský vévoda Felix Bourbonský se účastnil i následujícího ročníku.

Hostinské pokoje sloužily vzácným návštěvám schwarzenberské rodiny až do roku 1939, kdy se již velmi okleštěné lovecké slavnosti účastnil kníže Jindřich Schwarzenberg z orlické větve, švýcarský generální konzul ve Vídni baron von Burg a velkostatkář Karel Vykoukal.

V období II. světové války pořádal na Hluboké v roce 1941 říšský místodržitel a župní velitel August Eigruber pro říšského protektora Reinharda Heydricha a početnou společnost německé honorace slavnostní hon, jehož se však již nikdo ze schwarzenberské rodiny neúčastnil. Hlubocký zámek byl pod říšskou vnucenou správou, zámek a mobiliář však stále spravovali schwarzenberští úředníci, takže k žádným velkým škodám na vybavení druhého patra zámku nedošlo.

42 František Ferdinand d'Este navštívil Hlubokou během lovecké sezony v roce 1889, 1890, 1892, 1893 a 1897.

22. Kruhová místnost ve druhém patře Červené věže zámku Hluboká, 50. léta 20. století, archiv Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích

Rehabilitace hostinských pokojů

Když byl zákonem č. 143/1947 Sb. majetek hlubockých Schwarzenbergů převeden na českou zemi, byla většina zámeckých místností ve stavu, v jakém je rodina v roce 1939 opustila. První poválečný inventární seznam, který v 50. letech 20. století pořídila Národní kulturní komise, zaznamenával stav vybavení jednotlivých místností tak, že popisy mobiliáře odpovídaly stavu, jež zachycovaly fotografie z 30. let. Touto konfrontací bylo možné nastrojit některé soukromé apartmány do původní podoby, jako například kněžny Terzie, rozené Trauttmansdorffové, či jejího syna doktora Adolfa Schwarzenberga a jeho manželky Hildy.

Druhé patro zámku bylo v 50. letech minulého století utilitárně využíváno jako skladiště „nepotřebného“ mobiliáře. Z několika apartmánů se připravily pokoje pro vládní hosty a zasloužilé komunistické činitele. Těmto úpravám padla za oběť i jedna z původních koupelen. Kvůli plánované prezidentské návštěvě z ní byly vysekány kvalitní anglické obklady, odstraněna porcelánová vana a secesní vídeňský záchod, aby je nahradily moderní obklady nevalné kvality. Přesto zůstávalo druhé patro poměrně nezasažené modernizací, byť původní umístění nábytku a obrazů vzalo za své. Podle tehdejších památkářských zásad byly ve druhém patře vybudovány druhotné depozitáře, případně prostory někdejších hostinských pokojů posloužily jako dočasná skladiště mobiliáře při nutných stavebních pracích.

23. Místnost určená pro prezentaci sbírky stříbra před zahájením restaurátorských a instalačních prací, foto Zdeněk Troup, 2010. Místnost vytypovaná pro expozici zámeckého stříbra se nachází v prostoru tzv. „Červené věže“ a má zvenčí podobu šestiúhelníku. Vnitřní dispozice je kruhová a označuje se jako „rondel“. Do místnosti je prolomeno pět oken, tři větší, dvě menší, s výhledem do zahrady. Stěny jsou až ke stropu obložené dřevěným deštěním s kazetovými výplněmi. Mezi okny jsou do zalištovaných kazet vloženy kožené malované tapety z 18. století s plastickým florálním dekorem na zlaceném a stříbřeném podkladu. Místnost osvětluje unikátní masivní bronzový litý zlacený lustr, jehož předlohou byl patrně lustr z Bibliothèke Mazarin v Paříži z poloviny 18. století. Podle starší fotografie z 50. let 20. století viselo po stranách oken na dřevěném obložení pět osmiramenných mosazných nástěnných svícňů, které jsou dnes druhotně umístěny ve vstupní hale.

Největší zásah do autenticity interiérů druhého patra přineslo v 70. letech 20. století zřízení tzv. Jihočeské klenotnice, kdy v prostoru Červené věže byla vybudována muzeální expozice soustředující nejkvalitnější artefakty z jihočeských zámeckých sbírek různých precioz.

Po zrušení expozice Jihočeské klenotnice v roce 1990 se druhé patro na dlouhou dobu stalo opět jen depozitářem, ačkoliv v jednotlivých apartmánech byly umístěny velmi cenné mobiliární předměty, které byly vystavovány jen jako jednotlivosti během různých monotematických výstav. V části pokojů druhého patra byly vybudovány druhotné depozitáře, zbývající část tvořily tzv. instalované depozitáře sloužící jako zásobárna mobiliárních předmětů pro budování expozic na památkových objektech jihočeského regionu.

Zásadní změna nastala koncem roku 2007, kdy kolektiv pracovníků oddělení interiérových instalací a oddělení správy mobiliáře Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích začal uvažovat o obnovení původního vybavení hostinských pokojů a jejich zpřístupnění s tím, že na rozdíl od stávajících prohlídkových tras zámku Hluboká se budou hostinské pokoje prezentovat v souvislosti s častými pobyty schwarzenberských hostů při

24. Ložnice u Paarů ve druhém patře zámku Hluboká, původní stav z roku 2011, archiv Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích. Dnešní Paarovské apartmá tvoří pokojík pro služku a polygonálně řešená ložnice s kruhovým arkýřem nad vstupem do zámku. Ložnice je vytapetovaná poměrně hrubě tkanou látkou se zajímavým dekorem antických rozvalin a pastýřských scén, které na své kresbě zachytil schwarzenberský kustod Karel Zenker v 60. letech 19. století. Bohatě řezbované barokní postele byly podle Zenkerova akvarelu ve sbírkách zámku Hluboká nalezeny a navráceny na původní místo

různých slavnostech a festivitech pořádaných na zámku. První oficiální návrh na zpřístupnění druhého patra zámku Hluboká padl v únoru 2008. Návštěvníkům měly být nabídnuty dva prohlídkové okruhy, zbývající prostory měly zůstat i nadále jako druhové nebo instalované depozitáře. Realizace prvního prohlídkového okruhu druhého patra byla zařazena do Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI). Obnova hostinských pokojů, s níž se započalo v roce 2011, se týkala celkem devíti místností situovaných do čelního průčelí zámku, které jsou podle dobových zvyklostí označovány jako černínské apartmá, Paarwohnung, Tegetthoff salon a Larischovo apartmá. Do podoby instalovaného depozitáře byly kromě apartmánů pro význačné hosty připraveny i méně okázalé prostory, které sloužily jako pokoje pro personál (komornou a řidiče) či žehlárna prádla. Na závěr prohlídkového okruhu byla do takzvané Červené věže připravena muzeální instalace unikátního souboru schwarzenberského stříbra.

V roce 2011 bylo nejprve přistoupeno k identifikaci jednotlivých mobiliárních předmětů pomocí pramenů evidenční povahy. Všechny předměty druhého patra byly označeny a postupně přenášeny na původní „schwarzenberské“ místo. Do konce roku 2012 se je podařilo identifikovat všechny. Celkem bylo přemístěno na dvanáct set kusů mobiliáře. Zároveň se vyhledávala dostupná historická fotodokumentace a probíhal archivní průzkum, který osvětlil „příběhy“ jednotlivých předmětů a přiblížil stavební vývoj druhého patra zámku a jeho následné využívání. Od roku 2012 probíhalo restaurování sedacího nábytku. Ve snaze navrátit jednotlivým soupravám původní vzhled bylo přikročeno k restaurování stávajících textilií, nebo k výrobě replik potahových látek podle dochovaných zbytků pod novějším čalouněním. Zpřístupnění této části zámku předcházelo pět let intenzivní práce.

25. Karel Zenker, Ložnice u Paarů, 80. léta 19. století, ze sbírek SZ Hluboká

26. Ložnice u Paarů, foto Zdeněk Troup, 2015

27. Kruhový arkýř ložnice Paarů, foto Zdeněk Troup, 2015. Půvabný kruhový arkýř se čtyřmi okny nahrazuje v paarovském apartmánu salon.

28. Salon Larischovského apartmá ve druhém patře zámku Hluboká, 60. léta 20. století, soukromý archiv Jiřího Kuthana. Pomocí této fotografie z 50. let minulého století se podařilo dohledat nejen chybějící dveřní a okenní závěsy ze vzácných indických tisků, ale také konzoly, které byly v minulosti odklizeny pro nepotřebnost do půdního depozitáře.

29. Salon larischovského apartmá, foto Zdeněk Troup, 2015

30. Ložnice larischovského apartmá, foto Zdeněk Troup, 2015. V ložnici i v salonu hrabat Larischů jsou na stěnách umístěny mimořádně vzácné indické tisky s ornamentálně zobrazenými budhistickými symboly a dekorativně pojatými stromy života. Jednotná sedací souprava byla vyrobena pro celý apartmán na objednávku kněžny Eleonory podle vzoru dodaného z Vídně. Zvláštní tvar salonu je způsoben vložením šnekového schodiště do rohu místnosti.

31. Pohovka z ložnice larishovského apartmá, stav po restaurování, foto Zdeněk Troup, 2015

32. Pohovka z pokoje komorné larishovského apartmá, stav po restaurování, foto Zdeněk Troup, 2015

33. Schodiště v jádru hlavní věže zámku Hluboká, foto Zdeněk Troup, 2015

34. Schodišťová hala ve druhém patře zámku Hluboká s obrazy Georga Hamiltona, foto Zdeněk Troup, 2015. Schodišťová hala nese originální označení „Svinský plácek“, jehož kořeny sahají do 19. století. Jde o poněkud hovorové pojmenování schodišťového prostoru, který je vyzdoben velkými obrazy oblíbeného barokního malíře Schwarzenbergů Georga Hamiltona s motivem lovu na kance a kančími trofejemi.

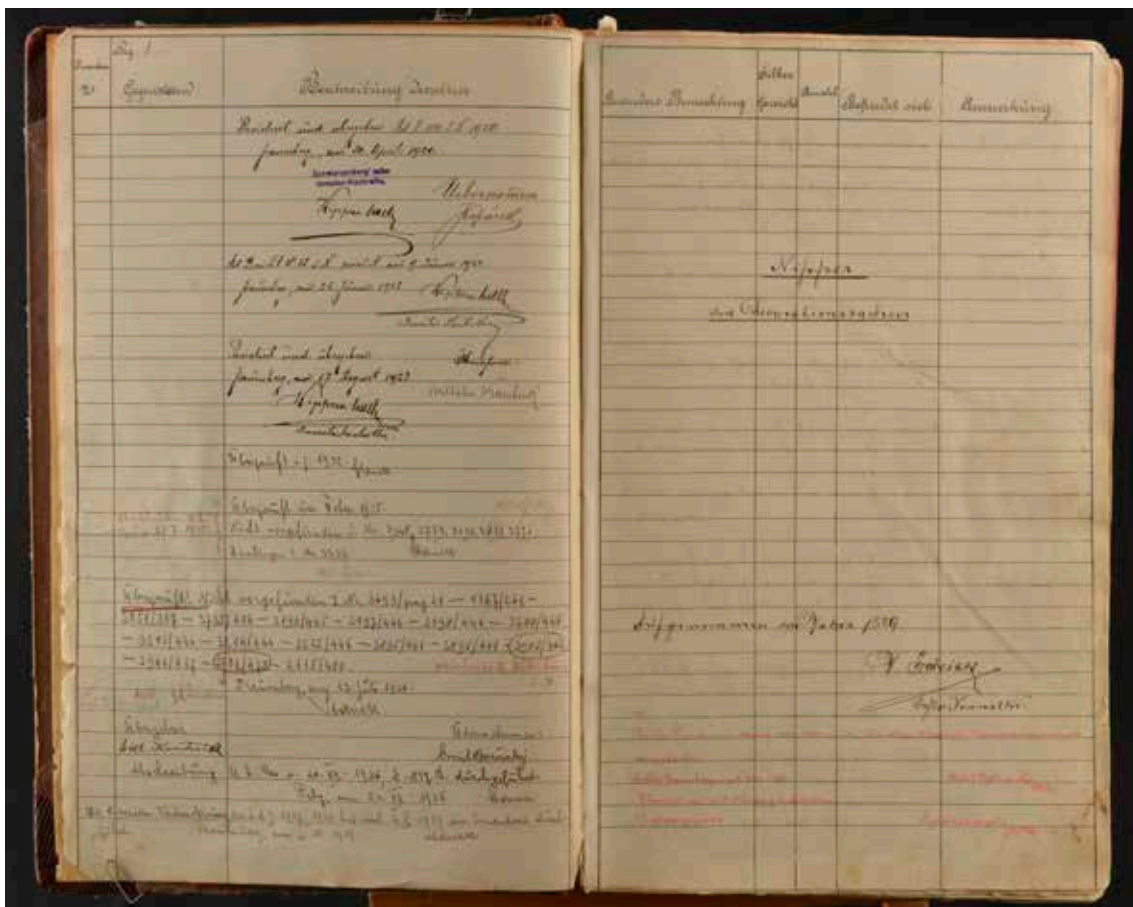
35. Ložnice a salon černínského apartmá ve druhém patře zámku Hluboká, foto Zdeněk Troup, 2015. Černínské apartmá bylo vyděleno z původně velkého Paarovského apartmá o čtyřech místnostech až koncem 19. století, kdy se pravidelným účastníkem loveckých festivit na Hluboké stal Evžen Jaromír Černín, majitel nedalekého Jindřichova Hradce. Černínský salon v tzv. Adolfově věži byl v roce 1866 vybaven koženými malovanými a zlacenými tapetami. Kdy byly tapety sejmuty, nevíme. Dnešní papírové tapety s květinovým dekorem na zlaceném poli jsou pozůstatkem po filmování koprodukční pohádky Šípková Růženka v roce 1990. Sedací soupravě, kterou pro tento salon objednávala kněžna Eleonora, byla restaurátorským zásahem navracena původní barevnost.

36. Ozdoba s byčí hlavou – detail ceny z výstavy hovězího dobytka, Vídeň, 1884, ze sbírek SZ Hluboká

SBÍRKA STŘÍBRA ZÁMKU HLUBOKÁ

Pomyslnou „stříbrnou tečku“ za prohlídkou hostinských pokojů představuje schwarzenberská sbírka stříbra, která je vystavena v prostorách druhého patra takzvané Červené věže. Její původ je různorodý – některé kusy patřily od počátku 18. století mezi fideikomisní stříbro, které si členové schwarzenberské primogenitury po generace předávali jako vzácné dědictví, jiné byly svými vlastníky chápány ryze jako užitkové „zboží“, které se pravidelně používalo, mnohdy i na jiných schwarzenberských objektech. Trvalou součástí interiérů zámku Hluboká se toto stříbro stalo až v průběhu druhé poloviny 19. století, kdy bylo na základě příkazů členů vládnoucího rodu postupně převezeno z vídeňské stříbrné komory na jihočeské panství. Jeho evidence formou inventárních zápisů na Hluboké pochází také až z druhé poloviny 19. století, kdy po skončení přestavby zámku byla věnována velká pozornost vybavení interiérů. Cenné stříbrné předměty, které se v té době již na zámku nacházely,

37. Inventář ozdob a dekorací zámku Hluboká z roku 1889, ze sbírek SZ Hluboká

nemají samostatný inventář, ale jsou součástí inventáře Inventar Nippes und Decorations Sachen z roku 1889, který zahrnuje různé dekorativní doplňky místností, například porcelán, sklo, stříbro či japonské laky.⁴³ Tento inventář je také velmi důležitý z hlediska původní lokace předmětů. Podle něj je možné zjistit, které stříbrné předměty tvořily koncem 19. století například výzdobu loveckého sálu, kuřáckého salonu, jídelny nebo dalších soukromých interiérů. Vystopovat původ a starší historii jednotlivých předmětů je však velmi obtížné. Příčinu můžeme spatřovat v torzovitosti archivních pramenů a jejich omezené dostupnosti. Část písemných materiálů uložených ve Státním oblastním archivu v Třeboni a jeho oddělení v Českém Krumlově doposud čeká na své uspořádání.⁴⁴

43 Schloss Frauenberg, Inventar: Nippes und Decorations Sachen, 1889, SZ Hluboká.

44 Rukopis archivní rešerše Stříbrné stolní náčiní a stříbrné dekorativní předměty na zámku Hluboká nad Vltavou z roku 2012 je uložen v archivu Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích.

Fideikomisní stříbro

Základy majetku schwarzenberské primogenitury ve stříbře položil Ferdinand Vilém ze Schwarzenbergu (1652–1703).⁴⁵ Ve snaze uchránit rozsáhlé statky pro další pokolení v celistvosti vtělil do své závěti sepsané na smrtelném loži 22. října 1703 klauzuli o rodinném svěřenectví (fideikomisu)^{46, 47} Svou poslední vůlí následujícím generacím určil, že „*podle tohoto našeho nařízení a plného uvážení dále náleží k tomuto prvnímu fideikomisu [...] ve stříbrnici na hotovosti šest tisíc marek běžného stříbra*“.⁴⁸ Součástí nezcizitelného souboru nemovitostí, do něhož byly mimo jiné zahrnuty také např. panství Postoloprty, Třeboň, Hluboká a městské paláce v Praze či Vídni, se tak staly i volně disponibilní movité předměty, zejména šperky a stříbro.⁴⁹ Větší část fideikomisního stříbra, které vážilo v přepočtu šestnáct set osm-

-
- 45 Ferdinand Vilém Eusebius ze Schwarzenbergu se narodil 23. května 1652 v Bruselu. Byl synem úspěšného diplomata Jana Adolfa I., který působil jako osobní komoří a důvěrník místodržícího ve Španělském Nizozemí arcivévody Leopolda I. Později položil základy schwarzenberského panství v jižních Čechách, roku 1670 získal dědičný knížecí titul a o rok později veliký palatinát nejen pro svého syna Ferdinanda, ale i pro všechny jeho mužské potomky. Ferdinand studoval ve Vídni, Praze, Římě a Solnohradu. Mluvil česky. Budoval si kariéru u císařského dvora, v jehož hierarchii dosáhl postu tajného rady a nejvyššího hofmistra. Na sklonku života se stal nejvyšším komořím. V roce 1674 se oženil s Annou Marií ze Sulzu a po smrti jejího otce, jenž zemřel bez mužského dědice, získal hrabství Sulz a panství Klettgau. Získal i mnohá další panství v Čechách, Bavorsku a Štýrsku, čímž rozšířil rodové državy. Položil základy schwarzenberského rodinného fideikomisu. Proslul svým hlubokým sociálním cítěním, zejména během morové epidemie v roce 1680. Zemřel 26. října 1703. Srov. OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009; ZÁLOHA 1991b.
- 46 Svěřenectví (neboli fideikomis, případně též rodinný fideikomis) je nezcizitelný majetkový soubor, jehož vlastnictví náleží všem čekatelům svěřenectví, avšak držitelem je v konkrétním okamžiku vždy osoba určená posloupností stanovenou zakladatelem svěřenectví a uvedenou ve zřizovací listině. V prostředí habsburské monarchie bylo možné do fideikomisní podstaty zahrnout kromě půdy, nemovitostí a peněžní hotovosti také movité předměty, jako např. zařízení sídel, umělecké sbírky a šperky. Zřízení fideikomisu bylo ustanoveno listinou zakladatele. Muselo být potvrzeno zeměpanským úřadem, později říšským zákonem. Mezi nejstarší doložená svěřenectví patří fideikomisy Malovců z Malovic z roku 1592. K fideikomisům obecně více viz SLOVNÍK 1895, s. 171–173; LUKÁŠOVÁ 2007; GEORGIEV 2001.
- 47 Závěť se stala klíčovým dokumentem pro následný vývoj schwarzenberského rodu. Kníže v ní rozdělil majetek na dvě rodová svěřenectví, čímž položil základy k budoucímu rozdělení rodu na dvě samostatné, na sobě nezávislé větve (hlubocko-krumlovskou primogenituru a orlickou sekundogenituru). K tomuto rozštěpení mělo dojít v případě, že se do rodiny vládnoucího knížete narodí dva chlapci. Tato situace nastala téměř o sto let později, v roce 1802. Více RAMEŠ 2008, s. 27.
- 48 „*Weiter gehört crafft dieser unserer Verordnung und wohlbedächtlicher Disposition zu diesem ersten Fideicommiss eine argenteriae pr. sechs Tausend Marck usual silber.*“ SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, Rodinný archiv Schwarzenberků (dále RAS), Hluboká nad Vltavou, Sbíрка listin, Lade 11, závět Ferdinanda Viléma Schwarzenberga z 22. 10. 1703.
- 49 Podle povahy volně disponibilního majetku, který zakladatel do fideikomisu vkládal, existovaly fideikomisy peněžní (pekuniární), nemovitostní (reální), ale i zajišťující pouze movitost, například šperkové. Více též LUKÁŠOVÁ 2007, s. 449–451.

38. Neznámý autor, Svatební portrét Ferdinanda Viléma ze Schwarzenbergu, 1674, ze sbírek SHZ Český Krumlov

39. Titulní list poslední vůle Ferdinanda Viléma ze Schwarzenbergu, 1703, Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Český Krumlov

desát kilogramů⁵⁰, byla uložena v komoře na stříbro – stříbrnici (v pramenech uváděné jako *Silberkammer*) schwarzenberského městského paláce ve Vídni.⁵¹ Ostatní užitkové předměty z drahých kovů byly ve Vídni uloženy v místnosti označované jako *Silberkvelb*.

S ostatními cennostmi ze stříbra, které patřily mezi alodiální statky, mohla rodina nakládat podle libosti.⁵² Šlo zejména o šperky, stolní náčiní a toaletní potřeby v osobním

50 Jedna vídeňská marka neboli hřívna odpovídala váze 280,888 gramů. STUDÝNKA – STRUŽ 2014, s. 49.

51 Městský palác ležící na Novém, dříve Moučném trhu (Neumarktu) ve Vídni získal Ferdinand Vilém ze Schwarzenbergu v roce 1688 za 60 000 zlatých od nejvyššího hofmistra knížete Václava Eusebia z Lobkovicz. Dům, který kníže Ferdinand Vilém vyměnil za panství Kirchberg am Wald, byl součástí rodového fideikomisu. Ke stavebním proměnám schwarzenberských rezidencí ve Vídni více KRUMHOLZ 2008, s. 207–228.

52 Termínu alodiální (též alodní) statky se užívá pro označení úplného vlastnictví nemovitých věcí a statků, se kterými mohl vlastník volně nakládat. V pozůstalostním řízení sloužil alodní majetek také k uhrazení a narovnání rozdílů, které vyplynuly z porovnání nově sepsaného inventáře fideikomisního jmění se soupisem z předchozí pozůstalosti. Zbytek se rozdělil mezi příslušné osoby podle soudobých předpisů dědického práva. Srov. GEORGIEV 2001, s. 78.

vlastnictví jednotlivých členů schwarzenberského rodu. Pohled do sféry soukromého majetku na konci 19. století pootvívá již výše zmiňovaný Inventar Nippes und Decorations Sachen zachycující také seznam stříbrných drobností v soukromých apartmánech. Například kněžna Ida, rozená z Liechtensteinu (1839-1921), měla ve svém salonu stříbrnou slánku ve tvaru labutě s lžičkou, cukřenku ve tvaru ptáka, ptačí klec, flakon na voňavku, jehelníček, svícen, košíček a další. Její nástupkyně Terezie, rozená Trauttmansdorffová (1870-1945), která byla velmi pobožná, se ve své ložnici obklopovala stříbrnými kříži, medailonky a soškami Panny Marie. U mužských příslušníků rodu se v pracovních nacházelo stříbrné psací náčiní, tabatěrky či vycházkové hole se stříbrnými knoflíky.⁵³ Mimo fideikomis se v rodině uchovávaly i stříbrné předměty, které s postupem času získaly na umělecko-historické hodnotě. Některé z nich byly později zařazeny do fideikomisu. Předmětem rodinné úcty se staly i „dotýkané“ věci spojované s mimořádnou osobností. Stopy těchto artefaktů můžeme příležitostně zachytit v testamentech, evidenčních pramenech či osobní korespondenci. Určit jejich přesné množství je však nemožné.

Fideikomisní stříbro patřilo mezi disponibilní položky, proto jej dědicové mohli využívat jako skrytou finanční rezervu pro různé platby, vyplácení dědických podílů a umořování dluhů. Množství stříbrných předmětů deponovaných ve vídeňské stříbrnici tak bylo přímo úměrně závislé na momentálních potřebách rodu a jeho finanční situaci. Tento jev dokládá například situace po smrti Adama Františka ze Schwarzenbergu⁵⁴, syna Ferdinanda Viléma, kdy se rod ocitl ve 30. letech 18. století téměř na pokraji bankrotu. Ovdovělá kněžna Eleonora Amálie⁵⁵, která se stala jednou z poručnic svého nezletilého

53 Schloss Frauenberg, Inventar: Nippes und Decorations Sachen, 1889, SZ Hluboká.

54 Adam František Schwarzenberg byl postřelen císařem Karlem VI. během honu na jeleny na císařském panství Brandýs nad Labem, který se konal 10. června 1732. Svým zraněním kníže podlehl o několik hodin později, 11. června 1732. Pohřební obřady se konaly 25. června 1732, během nichž byla rakev s ostatky uložena do rodinné hrobky pod kostelem sv. Augustina ve Vídni. Vnitřnosti a zvláště oddělené srdce spočinuly v kostele sv. Jiljí v Třeboni. V roce 1741 byla schrána se srdcem převezena a umístěna do kaple sv. Jana Nepomuckého v českokrumlovském kostele sv. Víta. Necelý měsíc po tragédii, 6. července 1732, provinilý císař vyznamenal desetiletého Josefa Adama, syna Adama Františka, Řádem zlatého rouna. Srov. ZÁLOHA 1996, s. 18-20. K problematice schwarzenberských pohřbů blíže KUBÍKOVÁ 2001.

55 Eleonora Amálie, rozená z Lobkowicz (20. června 1682 Mělník - 5. května 1741 Vídeň), byla manželkou Adama Františka ze Schwarzenbergu, za nějž se provdala v roce 1701. Před svým sňatkem působila na císařském dvoře jako jedna z dvorních dam císařovny. První potomek, dcera Marie Anna, se manželům narodila až pět let po svatbě v roce 1706. V následujících letech se mezi manželi rozhořela vleklá krize, jejíž kořeny tkvěly v nedodržení svatební smlouvy ze strany Eleonořina otce. Od roku 1711 Eleonora Amálie pobývala na zámku Hluboká. K usmíření manželství došlo v roce 1721. Rok poté přišel na svět vytoužený syn. Po smrti Adama Františka v roce 1732 se Eleonora Amálie ujala správy schwarzenberského dominia místo nezletilého syna Josefa Adama a usadila se na českokrumlovském zámku. V roli strážkyně rodinného majetku setrvala až do své smrti v roce 1741. Srov. OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009. K příčinám manželské krize více SWIDEROVÁ 2011.

syna Josefa Adama⁵⁶, byla nucena po částech rozprodávat většinu fideikomisního stříbra, aby vyplatila dědické podíly a umožila dluhy způsobené nákladným životním stylem, který si vyžádala dvorská kariéra jejího zesnulého muže. Po poradě s dalšími spoluporučníky a schwarzenberským dvorním radou von Pelikanem prodala část předmětů o hmotnosti nejméně 2702 marek (756,5 kg) stříbra nejprve dvorskému židu Izákovi Natanu Arnsteinerovi v roce 1734, o rok později vídeňskému zlatníku Janovi Kašparu Kreidemannovi.⁵⁷ Kromě zlomkového stříbra a běžně používaného stříbrného nádobí byly prodány i umělecky hodnotnější kusy, jako například kulatá konvička ozdobená knížecím erbem a andělem, chladič kelímek na nožkách ve tvaru čtyř lvů a se dvěma zdobenými kruhovými úchytkami, svícen zdobený figurami psů, miska osázená mušlemi, miska zdobená figurami a postavou trůnícího krále, umyvadlo zdobené ženskými hlavami, mušle na vysoké nožce s figurkou labutě, křišťálová váza s podstavcem ve tvaru čtyř dítek sedících na psech či dvě psací soupravy, jedna s motivem andělů, druhá s námětem řecké bohyně moudrosti Pallas Athény.⁵⁸ Celkový výnos z prodeje překračoval 50 000 rýnských zlatých.⁵⁹

Množství fideikomisního stříbra kolísalo po celé trvání rodového svěřenectví schwarzenberské primogenitury, o čemž svědčí záznamy i z pozdějších let. Například finančně nákladné přestavby a zařizování interiérů zámku Hluboká stály v roce 1850 za poklesem stříbra na 992 marek. Úspěšnými podnikatelskými aktivitami Jana Adolfa II. se o dvacet tři let později váha vyšplhala na 2 862 marek.

Fideikomisní stříbro mizelo ze stříbrnice také v důsledku drobných krádeží a ztrát. Pokud byl zloděj odhalen, neunikl tento fakt pozornosti dobového tisku. Například noticka vídeňského listu Fremden-Blatt z února 1878 informovala, že „5. t. m. bylo během

56 Josef Adam se narodil 25. prosince 1722 ve Vídni jako jediný syn Adama Františka a Eleonory Amálie ze Schwarzenbergu. Po úmrtí matky roku 1741 byl prohlášen za plnoletého a převzal veškerý schwarzenberský majetek. Ačkoliv v předešlých letech rodina balancovala na hraně bankrotu, mladému knížeti se podařilo díky podstatným reformám nastartovat opětovný ekonomický rozkvět panství. Během jeho vlády byla například zahájena těžba tuhy na Českokrumlovsku. Značná prosperita se promítla také do monumentální přestavby rodového sídla v Čechách – zámku Český Krumlov, který získal jedinečný Plášťový most a zámecké barokní divadlo. Josef Adam nezanedbával ani dvorskou kariéru – kromě členství v Tajné radě monarchie zastával za vlády Marie Terezie a Josefa II. funkci nejvyššího hofmistra. Roku 1746 dosáhl rozšíření knížecího titulu na všechny příslušníky rodu. Stejně jako jeho předci měl vyvinuté sociální cítění – v roce 1765 založil schwarzenberský penzijní fond pro knížecí úředníky a zaměstnance. Ze šťastného manželství s princeznu Marií Terezií z Liechtensteinu vzešlo osm dětí. Dědic Jan Nepomuk I. se narodil v roce 1742, rok po svatbě. Josef Adam zemřel ve Vídni 17. února 1782. Srov. ZÁLOHA 1990b; OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009.

57 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h, kart. 31, smlouvy o prodeji stříbra uzavřené mezi knížecí schwarzenberskou kancelář a Izákem Natanem Arnsteinerem z 25. 8. 1734 a Janem Kašparem Kreidemannem z 17. 5., 29. 8. a 7. 9. 1735.

58 Kompletní seznamy prodaného stříbra lze dohledat ve fondech SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h., kart. 31, případně Schwarzenberská inventární kontrola, kniha č. 145.

59 Tamtéž.

plesu ve schwarzenberském paláci na Neuen Marktu odcizeno z kuchyně stříbrné náčiní".⁶⁰ Pachatelka Terezie Pospichal, která vypomáhala v kuchyni jako myčka nádobí, byla druhého dne odhalena a „v důsledku způsobené škody vzata do vězení“.⁶¹ Část ukradených předmětů bohužel již stihla prodat.

Každoroční přesuny stříbrného stolního náčiní z Vídně na Hlubokou, která se v průběhu října stala hlavním dějištěm honů, a zpět si pravidelně vyžádaly ztrátu několika kusů příborů a kuchyňského náčiní. Například v roce 1878 se během plesu ve Vídni ztratila stará kávová lžička, během lovecké sezony na Hluboké taktéž jedna stará kávová lžička evidovaná v tzv. „cukrárně“. V roce 1879 po plese, konaném 10. února ve Vídni, chyběly zmrzlinová lžička a vidlička. O rok později na Hluboké postrádali po lovecké sezoně kávovou lžičku, stejně jako roku následujícího. K největší škodě došlo v roce 1885, kdy sluha Bartusch nahlásil ztrátu čtyř kusů dezertních lžiček, čtyř dezertních vidliček a osmi nožů, stříbrných a ocelových.⁶²

Přestože závěť Ferdinanda Viléma hovořila o fideikomisním stříbru jako o materii, z pozdějších písemných pramenů evidenční povahy si můžeme vytvořit rámcovou představu o počtu a typologii stříbrných předmětů.⁶³ Většina starších inventářů bohužel nepřináší jejich přesnější popis, na jehož základě by se podařilo identifikovat předměty z výčtu s jimi podobnými, které se v současné době nacházejí v mobiliárním fondu zámku Hluboká. Uvádí pouze stručný popis a cenu, popřípadě váhu jednotlivých kusů, které řadí do věcných skupin.⁶⁴ Některé inventáře se místo udání rozměrů a hmotnosti omezují na zařazení daného kusu do jedné z pěti tříd, kdy předměty prvního stupně – „erste sorte“ – byly ty největší. Na druhou stranu nezapomínají u každého kusu uvést ryzost stříbra v lootech⁶⁵. Jiné seznamy se omezují na výčet obsahu jednotlivých krabic či kazet uložených ve vídeňské stříbrné komoře.

Velkou část fideikomisního stříbra tvořily od samého počátku 18. až do poloviny 19. století užitkové předměty. Značné množství luxusních kusů zahrnovalo stolní stříbro, sestávající z rozličného nádobí, například talířů různých velikostí, mís, terin, kompotových

60 Framden-Blatt, No. 42, z 12. 2. 1878.

61 Tamtéž.

62 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, kart. 32, Položky ztraceného stříbra ze stříbrné komory.

63 Informace o fideikomisním stříbru podchycují inventáře vídeňské stříbrnice pravidelně vedené od roku 1702 do roku 1873, jež jsou uloženy v pobočce Státního oblastního archivu v Třeboni v Českém Krumlově. Srov. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, Schwarzenberská inventární kontrola (dále SIK), knihy č. 131–172.

64 Soupis vídeňské stříbrnice uvádí např. talíře na polévku, zlaté tácy, pokály, dvojité poháry a různé picí nádoby, lahve, nádoby z kaple a jiné. Tamtéž.

65 Tato historická váhová jednotka pro drahé kovy se užívala od středověku do 19. století, kdy byla nahrazena tisícinnou zlomkovou soustavou ryzosti. Srov. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 286.

misek, táců, karaf na dochucovadla, slánek, cukřenek, kleštiček na cukr, náčiní, kam spadaly servírovací nože a příbory, a náradí, mezi nímž vynikaly stolní svícny a stolní ozdoby. Nezanedbatelnou měrou byly zastoupeny liturgické předměty, ať už přímo deponované ve vídeňské stříbrné komoře, či užívané v domácích kaplích jednotlivých rezidencí. Do objemu fideikomisního stříbra byly započítány i oděvní součástky knížecí garderoby a livřejí (spony, knoflíky, přezky, bandalíry) stejně jako kovové části koňských strojů. Nechyběly různé druhy osvětlovacích těles, zejména girandol, váz či drobností, jakými byly hodinky, flakony, dózy, tabatěrky či psací náčiní. Zmiňovány jsou i menší kusy nábytku jako guéridony, zrcadla či taburetky. Od 19. století se v inventářích objevuje skupina předmětů označovaných jako „*pretiosa*“ – starožitnost či památka.

Důležitou reprezentativní i symbolickou úlohu hrál v životě rodiny jídelní servis s rodovými erby, tzv. majoratservis. Jeho podoba se často měnila podle vkusu majorátního pána. Poprvé to bylo již v roce 1731, když si kníže Adam František objednal u vídeňského zlatníka Jana Kašpara Kreidemanna nové stříbrné stolní náčiní. Každý předmět nového pozlaceného servisu měl nést schwarzenberský knížecí znak.⁶⁶ K jeho výrobě měl zlatník Kreidemann použít „*starý jídelní servis a další nepotřebné stříbro*“⁶⁷ z vídeňské stříbrnice o váze 1210 marek, jež mu bylo předáno po částech v dubnu a květnu následujícího roku. Odhadní cena hotové soupravy vážící 1913 marek (535,6 kg) byla stanovena na 48 735 zlatých.⁶⁸ Obdobná situace se opakovala

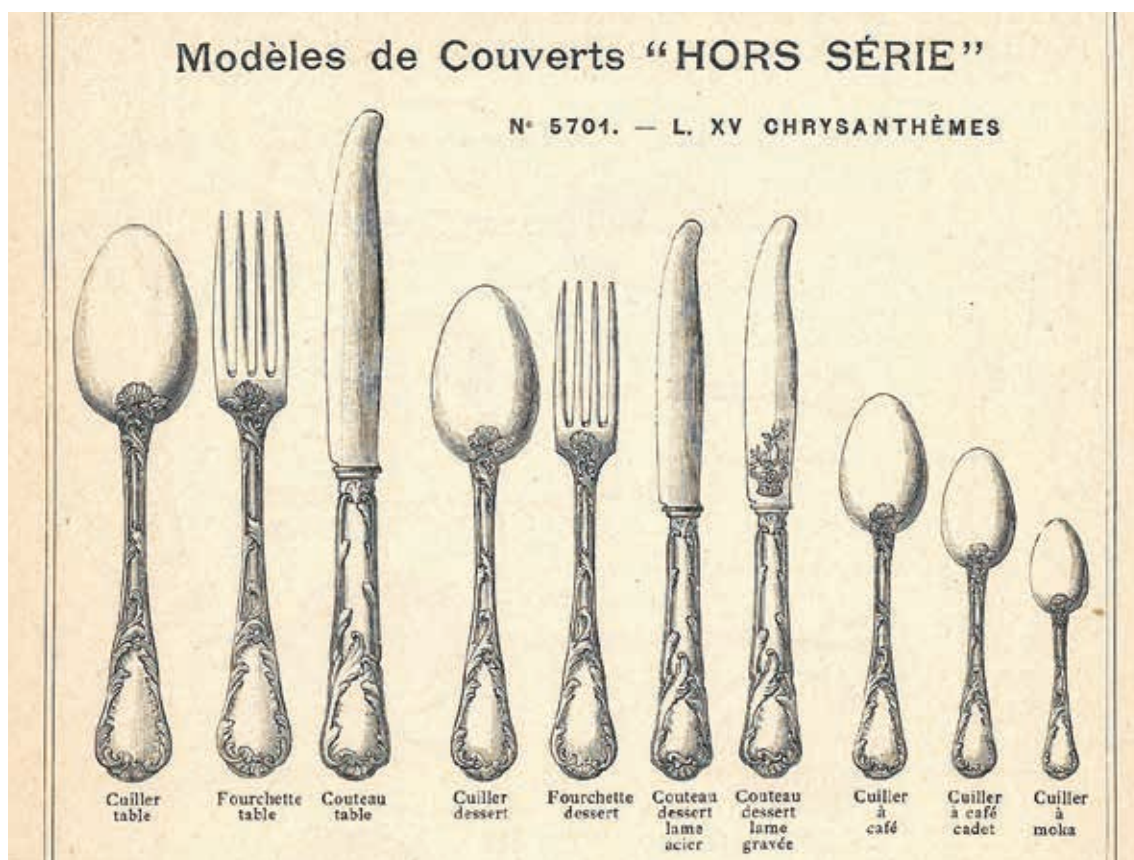

40. Přezka na závěsný řemen ke kočáru typu karosa s aliančním znakem Schwarzenbergů a Lobkoviců, počátek 18. století, ze sbírek SHZ Český Krumlov

66 „[...] *sauber und schön ausgearbeit hat, was zum vergolde kommt mahe aus beste vergoldet die Wappen alle orten gut und tief gestochen, in suma alles nachdenen verfasten modellen in bester und shönster qualität liefern dargegen hat man*“. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, kart. 31, smlouva uzavřená s J. C. Kreidemannem na výrobu nového stříbrného servisu dne 4. prosince 1731.

67 „[...] *alten Tafel-Servis, als anderen ohnnötigen Silber* [...]“. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, SIK, kniha č. 145. Srovn. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h., kart. 31, opis seznamu starého stříbra pro výrobu nového servisu.

68 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, SIK, kniha 145. Srovn. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, kart. 31, opis potvrzení převzetí starého stříbra Janem Kašparem Kreidemannem od hofmistra Johanna Ulricha Gerwigga dne 23. 4., 11. 5. a 30. 5. 1732.

41. Příbory ve stylu Ludvíka XV. s dekorem chryzantém, Katalog firmy Christofle, 2. polovina 19. století, ze sbírek Severočeského muzea v Liberci

v roce 1789, kdy kníže Jan Nepomuk I. vyčlenil na výrobu nového jídelního servisu pro čtyřicet osob starší stříbrné kusy o váze 409 marek (114,5 kg). Zakázku se ujal vídeňský „*silberarbeiter*“ – stříbrotepec Joseph Würth. Inspiračním vzorem pro novou jídelní soupravu se stal servis, který Würth dříve vyhotovil pro uherský šlechtický rod Pálffyů. Schwarzenberský servis však měl být mnohem nákladnější a zdobnější, na každém kuse nesměl chybět schwarzenberský knížecí erb. Řemeslně i umělecky náročná výroba obsáhlého jídelního servisu trvala podle dochovaných zpráv téměř tři roky.⁶⁹

Schwarzenbergové své stříbro pouze neprodávali a „nerecyklovali“, ale také nakupovali. Zejména ve druhé polovině 19. století váha fideikomisního stříbra narůstala zásluhou četných nákupů a začleňováním původně alodiálního stříbra. Jednou z největších akvizic bylo vtělení 791 kusů stolního stříbra („*Tafelsilber*“) o váze 645 marek (180,6 kg) z pozůstalosti ministerského předsedy knížete Felixe Schwarzenberga do objemu fidei-

69 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h., kart. 32, smlouva o zhotovení nového servisu se stříbrníkem Josefem Würthem z 9. září 1789.

komisního stříbra. Stalo se tak po jeho smrti v roce 1852.⁷⁰ Největší zásluhy na rozhojnění stříbrnice v 19. století měl bezesporu Jan Adolf II. Úspěšný podnikatel, který na svých velkostatech zaváděl moderní technologie a racionální způsoby vedení hospodářství, investoval do koupě řady stříbrných předmětů a několika jídelních servisů od renomovaných vídeňských a anglických stříbrnických firem. Stříbro nakupoval společně s manželkou Eleonorou i během cest do zahraničí. Pobyt v Anglii jim připomínalo „z Londýna dovezené stříbro“, které zahrnovalo jednu velkou čajovou konvici a dvě menší, cukřenku, dvoje kleště na cukr, z čehož jedny byly uloženy v pouzdře, dvě konvičky na mléko, misku na hořčici, dva košíky na chléb, „vrchní“ konvici na ohřívání s rukojetí ze slonoviny a k ní cukřenku.⁷¹ Kromě tzv. „londýnského servisu“ si nechali zhotovit i další jídelní soupravy, z nichž největší soubor vyrobil v roce 1870 vídeňský zlatník Richter.⁷²

Ačkoliv byl statut rodinného fideikomisu zrušen zákony Československé republiky z let 1919 a 1924, příslušníci schwarzenberské primogenitury nadále uchovávali cennosti ze stříbra jako nezczitelný odkaz předků, po staletí chráněný přísnými zákony.⁷³ Díky této praxi se několik vzácných kusů fideikomisního stříbra dodnes nachází ve sbírkách Státního zámku Hluboká.

Stříbro na zámku Hluboká

Nejcennější předměty z kolekce hlubockého stříbra pocházejí z doby pozdní renesance, manýrismu a baroka. Hlubocko-krumlovští Schwarzenbergové si některé z nich předávali v rámci rodinného fideikomisu již od počátku 18. století jako cenné dědictví. Trvalou součástí interiérů zámku Hluboká se však staly až v průběhu 2. poloviny 19. století, kdy byly převezeny z vídeňské stříbrnice, aby odkazovaly na bohatství a starobylost urozeného rodu.

70 Tamtéž, potvrzení knížete Jana Adolfa II. ze Schwarzenbergu o přijetí stolního stříbra po zemřelém knížeti Felixovi ze Schwarzenbergu z 8. května 1852. Srov. Tamtéž, potvrzení zámeckého správce Johanna Müllera o převzetí stolního stříbra z 6. 5. 1852.

71 Položka „*von London mitgebrachtes Silber*“ se objevuje v inventářích vídeňské stříbrnice z let 1850–1873 a obsahuje „*1 grosser theekessel, 1 zuckerschale, 1 zuckerzange, 1 zuckerzange in futorial, 1 theekanne, 1 d[itt]o, 1 milchkanne, 1 d[itt]o, 1 senftschale, 1 brodkorb, 1 d[itt]o; Oberstkanne mit elfenbeinen henkel, Zuckerschale hiezu*“. Další položkou připomínající Schwarzenbergům ostrovní zemi byl snídaňový set zdobený květinami („*Dejeuner englisches getriebene Arbeit mit Blumen*“), který obsahoval kávovou konvici, čajovou konvici, vrchní konvici, cukřenku a ohřívadlo. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, SIK, kniha č. 172. Nutno podotknout, že Adam František Schwarzenberg si nechal zasílat zboží z ušlechtilých kovů z Londýna už v roce 1729 a v následujících letech. Jednalo se o zlaté hodinky a dózy na tabák. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, F. P. h., kart. 32, Auszeug aus der Cassierischen-Rechnung pro September 1729. Tamtéž, Wiener Cassirische-Rechnung vom Jänner 1730.

72 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, F. P. h., kart. 32, účet zlatníka Richtera.

73 Jednalo se o zákony číslo 215/1919 Sb., o zabrání velkého majetku pozemkového, a číslo 179/1924 Sb., o zrušení svěřenectví.

42. Franz von Stampart, Portrét Adama Františka ze Schwarzenbergu, kolem 1730, ze sbírek SZ Třeboň

Panství Hluboká s rezidencí tyčící se na skalnatém ostrohu nad vltavským údolím získal rod Schwarzenbergů v roce 1661.⁷⁴ V souvislosti s touto koupí byl sepsán inventář, podle něhož se k 17. prosinci roku 1661 v zámku nenacházelo žádné stříbro. Zaznamenané mešní náčiní i stolní a kuchyňské nádobí byly vyrobeny z mosazi, mědi či cínu. Cínové a měděné nádobí uvádí i dva následující inventáře z roku 1690 a z doby kolem roku 1700.⁷⁵ Neznamená to však, že by se předměty ze stříbra v té době na zámku nepoužívaly. Stejně jako některé další kusy mobiliáře putovaly mezi jednotlivými rezidencemi v souvislosti s pobyty vrchnosti na jihu Čech. Mnohé instrukce určené schwarzenberským úředníkům dokládají, že k přesunům nejenom cenností, ale i porcelánu, nádobí, sedacího nábytku, postelí, obrazů, textilií a řady dalšího vybavení docházelo poměrně často. Naopak většina předmětů patřících mezi fideikomisní stříbro opouštěla zdi vídeňského paláce výjimečně. Přesuny jídelních servisů a reprezentačních kusů mimo Vídeň si vyžádaly zejména slavnostní události spojené s příjezdem většího počtu osob, jakými byly například hostiny v období lovecké sezony, svatby, rozličné rodinné oslavy či bankety na počest významných hostů. Po jejich skončení se pečlivě zkontrolované a zabalené stříbro vracelo zpět.

První písemné zmínky o používání stříbrných předmětů na zámku se začínají objevovat až v souvislosti s pobyty Adama Františka ze Schwarzenbergu a jeho rodiny na hlubockém panství. První návštěva knížete je doložena k roku 1704.⁷⁶ Další pobyty se pravidelně konaly v době jeho „dovolené“ z dvorského úřadu a lovecké sezony v podzimním období. Hlubocká rezidence, společně s nedalekým zámekem Ohrada⁷⁷, se proměnila v centrum loveckých kratochvílí urozené společnosti.

Popisy průběhu velkolepých lovů, večerních iluminací a dalších barokních festivit dávají tušit, že byly doprovázeny hostinami s velkým počtem stolovníků. Příjemná setkání na hlubockém zámku u luxusně prostřené tabule poskytovala příležitost k navazování kontaktů a posilování vazeb mezi hostitelem a jeho vznešenými hosty. Dodržování společenských pravidel během hostiny bylo důležitější než konzumace vybraných lahůdek. Tento společenský rituál prodchnutý řadou skrytých významů vyžadoval náležité stolování a servírování pokrmů, které zrcadlily úroveň a bohatství hostitele. Naopak uvolněné, pravidly nesešňované bujaré hodokvasy, jichž se účastnila především pánská společnost,

74 Jan Adolf I. (1615-1683) koupil panství Hluboká společně s Lišovem, Dřítíní a Chvalšovicemi v roce 1661 od Bartoloměje Marradase. Srov. HADAČ - HANESCH - HAŠEK 1958, s. 32. Též RAMEŠ 2008, s. 25-36.

75 Hanzlíková 2012a, s. 9.

76 IVANEGA 2012, s. 44 an. Ke stavebním proměnám hlubockého zámku a osobnosti Adama Františka Schwarzenberga více IVANEGA 2014; IVANEGA 2014a.

77 Lovecký zámek Ohrada dal Adam František ze Schwarzenbergu postavit v letech 1708-1713 architektem Pavlem Ignácem Bayerem. V současné době na zámku sídlí pobočka Národního zemědělského muzea Muzeum lesnictví, myslivosti a rybářství, které navazuje na schwarzenberské Lovčí a lesnické muzeum, založené Janem Adolfem II. v roce 1842. Ke stavební historii loveckého zámku Ohrada nejnověji IVANEGA 2014a; IVANEGA 2011. K historii muzea SLABA 2010; SLABA 2013.

43. Max Hännl, Portrét Eleonory Amálie ze Schwarzenbergu, rozené z Lobkovicz, s princem Josefem Adamem, 1731, ze sbírek SZ Hluboká

se odehrávaly v prostorách loveckého zámku Ohrada. K pobavení urozených přátel majoritního pána jistě sloužily různé žertovné poháry a mechanické hříčky. O využívání tohoto sídla ostatně mnohé napoví štuková výzdoba fasády, která zachycuje lovecké výjevy a erotikou prodchnuté mytologické scény. Větším množstvím stříbra byl zámek Hluboká trvaleji vybaven v letech 1711–1722, v době pobytu manželky Adama Františka Eleonory Amálie během jejich manželské krize.⁷⁸ Před jejím příjezdem museli úředníci schwarzenberského panství zámek vybavit celou řadou mobilií. Například pro potřeby kněžnina hofštátu bylo v roce 1714 odesláno ze vzdáleného vlčického panství kovové nádoby.⁷⁹ Ačkoliv je pravděpodobné, že kněžna měla k dispozici alespoň základní stříbrné náčiní již od samého počátku svého „vyhnanství“, jasné svědectví přináší až žádost hlubockého hejtmana z roku 1716 o zaslání stříbrných kastrolů z Třeboně v souvislosti s plánovaným pobytem knížete.⁸⁰ Písemná zpráva z počátku roku 1719 nás informuje o zásilce dvou truhel potažených černou kůží se stříbrným stolním servisem pro kněžnu Eleonoru Amálii, kterou kníže vypravil z Vídně.⁸¹

Další přírůsteky na zámku Hluboká pravděpodobně souvisely s potřebou Adama Františka náležitě reprezentovat rod před příbuznými nastávajícího manžela své dcery. Ve druhé polovině roku 1721 vrcholily přípravy sňatku Marie Anny⁸² s Ludvíkem Jiřím z Badenu, který se měl odehrát v Českém Krumlově. V listopadu hofmistr Gerwigg přivezl na Hlubokou nový servis.⁸³ V rámci svatebních příprav zavítala Eleonora Amálie na lovosické panství bádenských markrabat. Pro tamější kněžnin pobyt bylo zakoupeno nové stříbrné nádoby. Schwarzenberský agent Nicola de Graven jej odeslal z Lince přímo do Ostrova nad Ohří.⁸⁴ Pokud nebylo předáno jako dar hostitelům nebo budoucím novomanželům, lze předpokládat, že putovalo s kněžnou zpátky na Hlubokou.

Po konečném usmíření manželství se kněžna Eleonora Amálie odstěhovala i s hofštátem do Vídně. Ještě v průběhu následujícího roku se vyřizovaly záležitosti spojené s jejím hlubockým pobytem. Kníže například vydal příkaz k odeslání stříbrného nádobí

78 Za vleklou manželskou krizí Adama Františka ze Schwarzenbergu a jeho manželky Eleonory Amálie patrně stály nesplněné finanční závazky vyplývající ze svatební smlouvy. K pozadí a průběhu manželského rozkolu více SWIDEROVÁ 2011, s. 357–374.

79 IVANEGA 2012, s. 52. Srov. IVANEGA 2014, s. 42.

80 Tamtéž.

81 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h., kart. 31, zpráva hejtmana Dvořáka z 21. ledna 1719.

82 Marie Anna byla dcerou Adama Františka ze Schwarzenbergu a Eleonory Amálie z Lobkowicz. Narodila se 25. prosince 1706. Když Schwarzenbergové v roce 1719 rozšířili své majetky o krumlovské vévodství, stala se v té době jako jediná dědička rozsáhlých schwarzenberských statků žádanou partií na evropském sňatkovém trhu. V roce 1721 se provdala za markraběte Jiřího Ludvíka z Badenu.

83 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h., kart. 31, zpráva hejtmana Dvořáka z 21. listopadu 1721.

84 IVANEGA 2012, s. 53.

z Hluboké do vídeňského paláce. Seznam předmětů ze servisu z augsburského stříbra, který se ještě 20. února 1723 nacházel na Hluboké, evidoval tyto kusy: „1 miska 1. velikosti⁸⁵ (největší), 1 miska 2. velikosti, 1 miska 4. velikosti, 1 miska 5. velikosti (nejmenší), 1 talíř, 1 sada příborů (nůž, vidlička a lžíce), 1 velká servírovací lžíce, 1 umyvadlo, 1 táč, 1 stolní světlo.“⁸⁶ Ačkoliv v lednu 1729 knížecí hofmistr Gerwigg poslal na Hlubokou dva talíře a hrací svícen („*Spiell-Leuchter*“)⁸⁷, inventář hlubockého mobiliáře pořízený v roce 1731 je na stříbro velmi skoupý. V knížecím pokoji zaznamenává pouze stříbrem zdobenou krbovou zástěnu a v „*markraběnčině pokoji*“ stříbrem zdobená nebesa. Místnost označená jako „*daneben Silberweschärin Gelegenheit*“, stejně jako „stříbrný pokoj“ („*Silberzimmer*“), odkazují svým názvem k původnímu funkčnímu využívání prostor před přestavbami zámku a novým členěním interiérů ve druhém a třetím desetiletí 18. století. Tuto domněnku potvrzuje soupis vybavení obou místností nejnужnějším nábytkem, které nejspíše využíval služební personál k ubytování. Veškeré uvedené nádobí, zvonky i psací náčiní byly mosazné, měděné nebo cínové.⁸⁸

Více informací o předmětech ze stříbra na zámku Hluboká se dozvídáme v souvislosti s tragickou událostí, která zasáhla do života knížecí rodiny. Po nečekaném skonu Adama Františka dne 11. června 1732 se správy rozsáhlého majetku ujala za nezletilého syna Josefa Adama kněžna Eleonora Amálie společně s dalšími poručníky. Pro potřeby poručnické správy byly sepsány podrobné inventáře, které spadají do rozmezí let 1732-1741. Blíže nedatovaný inventář, který zahrnuje úctyhodný seznam více než dvě stě padesáti položek, uvádí: „4 velké kastroly (*Casserolen*), každý s talířem a víkem, které sem byly přivezeny v roce 1716, 8 velkých mis označených písmenem ‚S‘, nad nímž se nachází vévodský klobouk, 12 stejně označených, o něco menších mis, 6 stejně označených, ještě menších mis, 16 stejně označených, docela malých misek, 18 talířů (*Assietten*) označených písmenem ‚S‘, nad nímž se nachází vévodský klobouk, 72 talířů (*Teller*) se stejným označením, 1 velká kulatá mísa, 2 menší kulaté mísy, 36 sad příborů (nožů, vidliček a lžic) v červeném pouzdře, 4 velké servírovací lžíce, 2 menší servírovací lžíce, 4 kulaté slánky, zcela pozlacené, 2 kulatá umyvadla s konvemi, 2 lavory s konvemi, 12 táčů (*Kredenc-tatzen*), 2 pozlacené kulaté kotlíky (*Marmitten*) s tácy, 10 stolních svícnů, 24 dalších svícnů, 1 velký ozdobný podnos (*Surtout*) s dvojitým nástavcem (*mit dopeltem Aufsatz*) a dvěma držáky na čtyři světla, včetně kávového stolku (*Caffee-Tisch*), stojícího na čtyřech stříbrných nožkách, s dvěma cukřenkami, dvěma nádobkami na hořčici se dvěma lžičkami, dvou kořenek, z nichž každá stojí na čtyřech nožkách), čtyřmi dózami na ocet a olej se stříbrnými víčky, nožkami a oušky; celkem sestávající z 15 kusů, 1 menší ozdobný podnos s dvojitým nástavcem, včetně stolku vykládaného

85 Označení velikosti pomocí pěti tříd užívali schwarzenberští úředníci při pořizování soupisů nádobí a stolního náčiní běžně. Nikde však nejsou uvedeny přesné rozměry.

86 SOA Třeboň, VS Hluboká, sign. IB 6J 2, seznam předmětů z augsburského stříbra z 20. února 1723.

87 SOA Třeboň, VS Hluboká, sign. IB 6J 2, zpráva hofmistra Gerwigg z 13. ledna 1729.

88 IVANEGA 2015, s. 55.

dřevem (*Tisch von eingelegten Holz*) na čtyřech stříbrných nožkách s cukřenkou, nádobkou na hořčici se lžičkou, dvěma skleněnými nádobami na ocet a olej se stříbrnými víčky a oušky a pozlacenou kulatou slánkou; celkem sestávající z 11 kusů, 2 malé oválné konvice na chlazení, 'rosolia' (zum Rosolio einkühlen), 1 ohříváč (*Rechaud*) s konvičkou na pálenku (*Brandwein*) a dalším příslušenstvím; celkem sestávající ze 4 kusů, 1 stejný ohříváč, 1 hladké kávové nádoby, 5 umyvadel s konvicemi, 4 malé pozlacené hrnce s puklicemi a tácy, tepané."⁸⁹ Nádobí bylo označené korunovanou iniciálou „S“. Pro tento servis z augsburského stříbra nechala Eleonora Amálie v květnu roku 1731 zhotovit dvě nové stříbrné truhly.

Další zprávy z tohoto období dokládají převoz servisu mezi Hlubokou a Českým Krumlovem, pravděpodobně v souvislosti s přechodnými pobyty kněžny na různých jihočeských državách. V červnu roku 1734 byl naopak na Hlubokou převezen stříbrný „jagd-service“ - lovecký servis.⁹⁰ Také v dalších letech poručnické vlády Eleonory Amálie se objevují zprávy o převozech stříbra k obsluze knížecí tabule mezi objekty Český Krumlov, Hluboká a Třeboň.⁹¹ V roce 1741 bylo veškeré hlubocké stříbro odvezeno v souvislosti s cestou kněžny Eleonory Amálie do Vídně, která zde krátce nato zemřela.⁹²

Z období baroka se na zámku Hluboká dodnes dochoval pozlacený stříbrný lovecký roh, jehož pozlacením, výrobou nového nátrubku a koženého pouzdra byl v prosinci roku 1730 pověřen zlatník Michael Leichamschneider⁹³, a stříbrné cestovní hodiny, které byly v srpnu 1731 zakoupeny prostřednictvím hlubockého obchodníka Karla Josepha Mosera z Augsburgu.⁹⁴

Během vlády Josefa Adama, syna Eleonory Amálie a Adama Františka, nebylo na Hluboké evidováno žádné stříbro. Naopak značné množství předmětů bylo v nejistých válečných dobách, kdy byla Hluboká během války o rakouské dědictví obléhána

89 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h., kart. 31, nedatovaný soupis stříbrných předmětů na zámku Hluboká; Extract Inventarium des zu Frauenberg in Böhmen befindliche Stück un dem Hauptinventarium verschriebene Silber. Tento seznam se dochoval ve třech shodných verzích, z nichž jedna se stala součástí hlavního inventáře fideikomisního stříbra. Za poskytnuté informace děkujeme Mgr. Lindě Hanzlíkové.

90 Srov. SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář (dále SÚK), staré oddělení, Hluboká nad Vltavou, sign. B 6J 1a, zpráva z 5. června 1734.

91 SOA Třeboň, VS Hluboká, sign IB 6J 2, zpráva třeboňského hejtmána z 11. dubna 1738.

92 Kněžna Eleonora Amálie zemřela ve Vídni 5. května 1741.

93 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h, kart. 31, Auszug - Wiener Cassirische Rechnung v. Dezember 1730. Pozlacený lesní roh, zapsaný také ve schwarzenberském fideikomisu, je evidentně totožný s předmětem zapsaným v evidenci SZ Hluboká pod inv. č. HL 512. K tvorbě Michaela Leichamschneidera více BERDYCHOVÁ 2014.

94 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h, kart. 31, Auszug aus der Cassirischen Rechnung, August 1731. V tomto případě by se hypoteticky mohlo jednat o cestovní hodiny se stříbrným tepaným pláštěm v koženém cestovním pouzdře, zapsané dnes pod inventárním číslem HL 9942.

44. Michael Leichamschneider, Pozlacený stříbrný lovecký roh, 1730, ze sbírek SZ Hluboká

vojenskou posádkou, odvezeno na jiná schwarzenberská panství, zejména do Vimperku a Prachatic.

Inventurní seznamy zámeckého zařízení ještě v roce 1809 evidovaly pouze cínové, měděné, železné, skleněné a hliněné nádoby, majoliku a porcelán. Souhrnný přehled schwarzenberského stříbra z roku 1833 dokládá, že se na zámku nacházelo čtyřicet osm marek stříbra (13,5 kg), aniž je z výkazu zřejmé, o jaké stříbro se konkrétně jednalo.

Situace ohledně hlubockého stříbra začíná být přehlednější až od druhé poloviny 19. století. Archivní materiály se již vztahují k řadě konkrétních předmětů v zámeckém mobiliáři a osvětlují, jak a kdy se na zámek dostaly. Přibývající hmotnost stříbra v sumárních přehledech odpovídá nárůstu stříbra v zámeckém mobiliáři, které zde již trvale zůstávalo a bylo luxusním doplňkem mnoha místností po přestavbě zámku. Je evidentní, že se na zámku vedle reprezentativních stříbrných artefaktů určených k de-

45. Martin van Meytens, Portrét Josefa Adama ze Schwarzenbergu, detail, 1745, ze sbírek SZ Hluboká

koraci a demonstraci rodinné úspěšnosti nacházelo také stříbro v soukromém vlastnictví jednotlivých členů knížecí rodiny, stejně jako stolní stříbro určené k běžnému užívání.

Před zahájením lovecké sezony v polovině října 1857 putovalo z příkazu kněžny Eleonory z vídeňské „*Silberkammer*“ na zámek Hluboká prvních šest kusů „*Silber-Antiken*“ – stříbrných starožitností. Byl to „*velký pohár spolu s víkem, tepaná práce, starožitná antická dóza ve tvaru ananasu s víkem a malou figurkou, konvice s uchem a víkem, celá pozlacená, s vyrytou iniciálou S, starý pohár s víkem a nožkou ve tvaru tří beranů, červená láhev se stříbrným pozlaceným kováním s figurkou draka na víku, konev s uchem a víkem s vyrytým letopočtem 1631*“.⁹⁵ V tamější „komoře na starožitnosti“ („*Antikekammer*“) bylo

95

SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, Hluboká nad Vltavou, F. P. h, kart. 32.

k roku 1862 deponováno třicet devět marek stříbra (11 kg), z čehož pouze víceramenné svícný (girandoles) vážíly třicet marek. V přehledu zámeckého stříbra je jako samostatná položka také uvedena stříbrná mísa se zlatými a stříbrnými mincemi, která může být tožná s mísou se schwarzenberskými ražbami z roku 1855. Kněžna Eleonora ji darovala svému choti Janu Adolfovi II. k výročí stříbrné svatby.⁹⁶ Tato mísa je prvním dokladem oblíbeného způsobu adjustace historických či pamětních mincí a medailí do pláště nádoby.

Stejně jako v minulých dobách se i v průběhu 19. století používalo staršího roztaženého stříbra k výrobě nových stolních souprav. Pravděpodobně posledním dokladem větší „recyklace“ je zakázka kněžny Eleonory z roku 1863. U vídeňského stříbrníka Eduarda Schiffera si „krásná Lori“ objednala zhotovení několika sad stříbrných příborů pro dvacet čtyři osob zdobených rytou iniciálou S a knížecí korunkou, které se na Hluboké rovněž dochovaly až do dnešních dní.⁹⁷ Ostatně stříbrné stolní náčiní zaujímá v inventáři hlubockého stříbra velmi početnou položku. Podle záznamů se jednalo o sady pro dvanáct, dvacet čtyři a třicet šest osob, uložené v kazetách. Některé obsahovaly základní sadu jídelních příborů, v jiných byly uloženy speciální přístroje, například na ryby, hlemýždě nebo koryše. Většinu těchto sad zhotovil na počátku šedesátých let 19. století zmiňovaný stříbrník Eduard Schiffer, který patřil mezi vídeňské dvorní dodavatele⁹⁸.

Od roku 1875 na Hlubokou z vídeňské stříbrnice opakovaně putovaly četné zásilky nejkvalitnějších prací ze stříbra, určených pro nové zařízení zámku. Jejich pravidelný přísun ustal smrtí Jan Adolfa II. v roce 1888. Kromě předmětů, které již sami Schwarzenbergové považovali za „antique“ – starožitnosti, obsahovaly četné novodobé poháry, korbely, mísy a talíře, do jejichž pláště byly vsazeny historické mince a pamětní medaile, jimiž byla oceněna účast členů knížecí rodiny na rozličných tuzemských i zahraničních výstavách. Na paměť budoucím generacím byly tyto artefakty zařazeny mezi fideikomisní stříbro. Přehled přesunů a obsah jednotlivých zásilek přináší tabulka v přílohové části publikace.

V souvislosti s pořádáním podzimní lovecké sezony, jíž se účastnilo velké množství urozených hostů, bylo na Hlubokou každoročně krátkodobě zapůjčováno reprezentativní

96 Tato mísa je dnes evidovaná v inventáři SZ Hluboká pod inv. č. HL 9866.

97 Hanzlíková 2012a, s. 6.

98 Titulu císařský a královský dvorní dodavatel (keiserlichecher und königlicher Hoflieferant) mohli v rakousko-uherské monarchii používat ti dodavatelé, kteří měli císařské privilegium dodávat dvoru výrobky, služby a od roku 1911 i zábavu. Toto privilegium bylo firmám uděleno pouze tehdy, když ve svém oboru patřili mezi špičky. Označení „dvorní dodavatel“ bylo i známkou nejvyšší kvality. Privilegium, které nebylo dědičné, uděloval císař na základě návrhu dvorní kanceláře. Tomu však musela předcházet několikaletá pozitivní zkušenost, kterou měl císařský dvůr s danou firmou. Za udělení privilegia se platil poplatek. Nejednalo se tedy o státní ocenění, pouze o dohodu mezi císařem a dodavatelem, která mohla být kdykoliv zrušena. Výrobci využívali privilegia při propagaci svých výrobků, které mohli označovat císařským orlem. V uherské části monarchie se používal uherský znak. VAVERKOVÁ 2015, s. 93.

46. Práce zlatnické, doprovodná fotografie v Branišově Soupisu památek historických a uměleckých v politickém okrese Česko-Budějovickém

stolní vybavení z Vídně. Ačkoliv se konkrétní seznamy nádobí nedochovaly, z korespondence úředníků je zřejmé, že se po pečlivé kontrole stříbro pravidelně vracelo zpět do vídeňské stříbrnice. Případné ztráty, nejčastěji příborů, se nahrazovaly okamžitou koupí nových předmětů.⁹⁹ Například podle sumárního přehledu stolního a ostatního knížecího stříbra z února 1889 se na zámku Hluboká nacházely stříbrné předměty o celkové váze dvě stě marek (53 kg). Pro srovnání uvedme, že ve vídeňské stříbrnici bylo uloženo osmáct set padesát čtyři marek stříbra (519 kg).¹⁰⁰

Kníže Jan Adolf II. vnímal předměty ze stříbra nejenom jako luxusní dekorace, ale také jako artefakty vysoké umělecko-historické hodnoty. Zámeckého správce J. Scheichla pověřil soupisem inventáře, který měl evidovat jednotlivé předměty pod inventárními čísly. Inventář „Nippes“ byl dokončen v roce 1889.¹⁰¹ Kromě náležitých slovního popisu byly u každé položky překresleny mistrovské značky, ohledací punc a další pozdější značky (například repunční, osvobozovací, dovozní atd.), určena provenience a případný autor. Přestože se v určení značek a identifikaci mistrů vyskytují chyby, autor rozsáhlého inventáře si za své heroické dílo zaslouží náležitý obdiv.

99 Hanzlíková 2012a, s. 21.

100 K 25. únoru 1889 bylo ve vídeňské stříbrnici uloženo 1854 marek (519 kg) stříbra, domácnost knížete Jana Adolfa měla k dispozici 210 marek (58,8 kg), na zámku Hluboká bylo deponováno 200 marek (56 kg), na Krumlově 30 marek (8,4 kg), v domácí kapli zahradního paláce na Rennwegu 2 marky (0,5 kg), na zámku Neuwaldegg také 2 marky (0,5 kg) a na livrejích se nacházelo 43 marek (12 kg). SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, RAS, F. P. h., kart. 33, sumární přehled stolního a ostatního knížecího stříbra z 25. února 1889.

101 Schloss Frauenberg, Inventar Nippes und Decorations Sachen, 1889, SZ Hluboká.

47. Adolf a Hilda Schwarzenbergovi, oficiální foto novomanželského páru, 1930, ze sbírek SZ Hluboká

Poslední stopou v archivních pramenech vztahující se k hlubockému stříbru je seznam z 28. srpna 1931, který přináší výčet pětadvaceti skleněných pivních pohárů se stříbrnými víčky, zdobenými erby spřátelených rodů, gravurami jmen a ročníků.¹⁰² Byly vystavené na robustních, bohatě řezbovaných příbornících, kde společně s dalšími předměty ze stříbra dokreslovaly během honební sezony atmosféru lovecké jídelny, která je situována do přízemí zámku. Z pohárů se osvěžovali nejenom páni, ale i dámy. Tomu odpovídala jejich dvojitá velikost, která koresponduje s vyrytým jménem. Podle puncovních značek na stříbrných víčkách byla převážná část vyrobena vídeňskými zlatníky, na některých se ojediněle vyskytuje značka pražského zlatníka Gustava Dittmanna¹⁰³. Individuálně zhotovené holby nesoucí jména schwarzenberských hostů jsou zajímavým dokladem o skladbě urozených návštěvníků, kteří se v průběhu 2. poloviny 19. století zúčastňovali slavné „*Frauenberg Jagd-Saison*“. Výčet jednotlivých pivních pohárů přináší tabulka v příloze.

102 SOA Třeboň, odd. Č. Krumlov, SÚK, nové oddělení, Hluboká n. Vlt., sign. 7J2, Stamm Biergläser z 28. srpna 1931.

103 Gustav Dittmann (9. 7. 1825 Wismar – 20. 8. 1904 Praha) byl pražský stříbrník, jehož produkce spadala do období historismu a secese. Pocházel z Německa a byl synem wismarského krejčího Johanna Karla Dittmanna a jeho ženy Sophie Kristiny. Hlásil se k protestantské víře. V roce 1856 byl v Praze prohlášen mistrem a téhož roku se oženil s Jindřiškou Gottfriedovou. Z jeho dalších děl se například zachovala ukazovátka na tóru s historizujícím dekorem, jež jsou uložena v Židovském muzeu v Praze. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 103.

Současný stav mobiliáře Státního zámku Hluboká víceméně odpovídá situaci kolem roku 1939, kdy poslední šlechtičtí majitelé, JUDr. Adolf a Hilda Schwarzenbergovi, museli pro své protinacistické postoje opustit Československou republiku. Ačkoliv je pravděpodobné, že se manželé Schwarzenbergovi pokusili vyvézt nejcennější kusy mobiliáře ze země, na zámku zanechali velkolepý soubor stříbra mimořádné kvality.

Po nuceném odchodu šlechtického páru do emigrace na zámku nadále působila schwarzenberská správa, která udržovala majetek v pořádku s vidinou brzkého návratu „Jejich Jasností“. Sbíрка stříbra přečkala bez úhony období protektorátu navzdory tomu, že v roce 1940 gestapo zabavilo veškerý majetek JUDr. Adolfa Schwarzenberga v Čechách, Německu a Rakousku.¹⁰⁴ Na Hlubokou byla dosazena vnucená správa, jejímž hlavním zájmem byly hospodářské výnosy schwarzenberského panství. Ty měly podle rozhodnutí vůdce připadnout župě Horní Rakousko pro kulturní účely. Cenné zámecké sbírky se podařilo udržet v celku. Lví podíl na tom bezesporu měl bývalý personál, který zachovával ke Schwarzenbergům loajalitu a prakticky bez podstatných změn řídil bývalé knížecí hospodářství v zaběhnutých kolejích po celou dobu války.

Po jejím ukončení doktor Schwarzenberg chystal návrat do Československa a spřádal odvážné plány na obnovu a konsolidaci rodinného majetku. Obnovená československá moc však podnikla sérii konkrétních opatření, které Schwarzenbergovi zabránili nejenom v převzetí rodinného majetku, ale i v návratu do vlasti. Již 8. května 1945 uvalil Národní výbor v Českých Budějovicích na schwarzenberský majetek národní správu. Ačkoliv se zpočátku zdálo, že se jedná o dočasné opatření, definitivní tečku za poválečným vývojem udělalo přijetí zákona číslo 143/1947 Sbírky, o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou, neformálně označovaného jako Lex Schwarzenberg.¹⁰⁵ Na jeho základě byl veškerý majetek schwarzenberské primogenitury včetně uměleckých a uměleckohistorických předmětů převeden bez náhrady. V paragrafu jedna příslušného zákona je uvedeno: „(1) Vlastnictví majetku rodu Schwarzenbergů, větve t. zv. primogenitury na Hluboké n. Vlt., pokud se tento nachází v Československé republice, přechází v rozsahu stanoveném v odstavci 2 ze zákona na zemi Českou. (2) Majetkem podle odstavce 1 rozumí se nemovitý majetek zemědělský, lesní, rybníční, průmyslový, obchodní a živnostenský, zapsaný knihovně na Josefa Adolfa knížete ze Schwarzenbergů, Jana knížete ze Schwarzenbergů a dr. Adolfa Schwarzenberga, v to počítaje všechny budovy a zámky s jejich zařízením, se všemi právy a závazky, dále živý i mrtvý inventář se zásobami

104 K zabavení schwarzenberského majetku v roce 1940 blíže ZÁLOHA 1966; ZÁLOHA 1966a; ZÁLOHA 1990a, s. 11 an; ZÁLOHA 1991, s. 65-77.

105 Majetek hlubocko-krumlovské větve rodu Schwarzenbergů byl zabaven dne 10. července 1947 na základě zákona č. 143/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou. K problematice vyvlastnění majetku schwarzenberské primogenitury po roce 1945 blíže ZÁLOHA 1990; ZÁLOHA 1991; ZÁLOHA 1993; ZÁLOHA 1994; JELÍNKOVÁ 2013; SLABOVÁ – SLABA 2014, s. 20-22.

a konečně veškeren provozní kapitál.¹⁰⁶ K slavnostnímu aktu předání došlo 23. května 1947 za účasti dvanácti stovek hostů z řad členů akčních výborů a lidové správy z celých jižních Čech, Žatce, Loun a Litoměřic, kde se rovněž nacházely schwarzenberské majetky, ve vyzdobené jízdně zámku Hluboká.

O necelé dva roky později bylo zrušeno zemské uspořádání, které nahradil krajský systém. Z tohoto důvodu majetek připadl k 1. dubnu 1949 do vlastnictví státu. Počátkem ledna 1950 byly někdejší schwarzenberské statky rozděleny mezi příslušné státní a národní podniky, například Československé státní lesy, Československé státní statky, Československé pivovary, a krajské úřady. V souvislosti s tím zahájila Národní kulturní komise na zámku Hluboká inventarizaci. Všechny významné sbírkové předměty byly zaevidovány pod nově přidělenými čísly. Tyto soupisy se staly základem takzvaných „černých knih“, které dodnes slouží jako důležitý záchytný bod při inventarizaci a odborném zpracování mobiliárního fondu.

Stříbrné předměty ze schwarzenberských sbírek zámku Hluboká byly ušetřeny osudu mnoha stříbrných artefaktů z ostatních zámeckých mobiliářů, které byly prodány či roztaveny pro potřeby státní rezervy.¹⁰⁷ Jihočeská rezidence obklopená malebnou krajinou s četnými rybníky, dvěma oborami a bažantnicemi se po druhé světové válce stala oblíbeným místem rekreací zasloužilých vysokých funkcionářů tehdejšího lidově demokratického státu i přijetí vážených zahraničních delegací. Při svých pobytech prominenti obývali apartmány druhého patra hlubockého zámku a dopřávali si „panského“ luxusu, jakým byly hostiny v historických interiérech servírované na stříbře. Některé kusy mimořádné uměleckohistorické hodnoty byly příležitostně vystavovány v rámci krátkodobých monotematických výstav.¹⁰⁸

Poprvé v novodobé historii bylo několik stříbrných předmětů ze schwarzenberských sbírek dlouhodoběji prezentováno veřejnosti v rámci projektu Jihočeská klenotnice.¹⁰⁹ Expozice vybraných mistrovských prací pocházejících ze sbírek jihočeských hradů a zámků tvořila pendant k výstavě „vybudované na počest 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou“ a věnované úspěchům dělnického revolučního hnutí v jižních Čechách s cílem poukázat na „životní styl vykořisťovatelských tříd a jejich poměr

106 Sbíрка zákonů a nařízení republiky Československé, částka 66, ze dne 13. srpna 1947.

107 Podobný osud postihl i cenné předměty ze sbírek Státního zámku Náměšť nad Oslavou, kdy byl tento objekt určen jako letní sídlo pro pobyty prezidenta republiky na Moravě. K úpravám zámku více HRBEK 2010. Dostupné na [www: http://is.muni.cz/th/74534/ff_m/](http://is.muni.cz/th/74534/ff_m/).

108 První monotematickou výstavu věnovanou stříbru uspořádali pracovníci Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody (KSSPPOP, dnešního Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích) na konci 70. let ve výstavní síni hlavní budovy KSSPPOP na náměstí Přemysla Otakara II. v Českých Budějovicích. Větší část kolekce stříbra byla vystavena na Všeobecné československé výstavě v Praze v roce 1991.

109 KOLEKTIV 1981.

48. Expozice Jihočeská klenotnice v prostorách druhého patra tzv. Červené věže zámku Hluboká, fotografie z publikace Jihočeská klenotnice, České Budějovice 1981

k práci prostého lidu".¹¹⁰ Expozice Jihočeská klenotnice, umístěná v prostorách druhého patra tzv. Červené věže zámku Hluboká, byla symbolicky otevřena v den Svátku práce 1. května 1976 a byla určena především pro prominentní návštěvníky, kteří nezřídka na zámku i přespávali.¹¹¹ Do stejných prostor byla situována i současná sbírka stříbra.

110 „Závěrečná expozice, její koncepce, obsah, umělecké a technické ztvárnění je prozatím u nás ojedinělé a je průkopnickým činem Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích. Zcela zvláštním způsobem oživuje historický objekt a jeho sbírky a napomáhá návštěvníkům lépe pochopit, v jakém sociálním prostředí se rozvíjel život na zámku, z jakých zdrojů soustředěné bohatství vzniklo, že jeho prvotním tvůrcem byl prostý lid, a ukazuje, za jakých podmínek tento lid žil, tvořil, zápasil a vítězil.“ Srov. NOVOTNÝ 1979. Další informace též in: Archiv Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích, specializovaná spisovna plánové dokumentace, sign. PD 1276, Zámek Hluboká - Jihočeská klenotnice, projektová dokumentace. Část spisové a projektové dokumentace byla zničena při povodních v roce 2002.

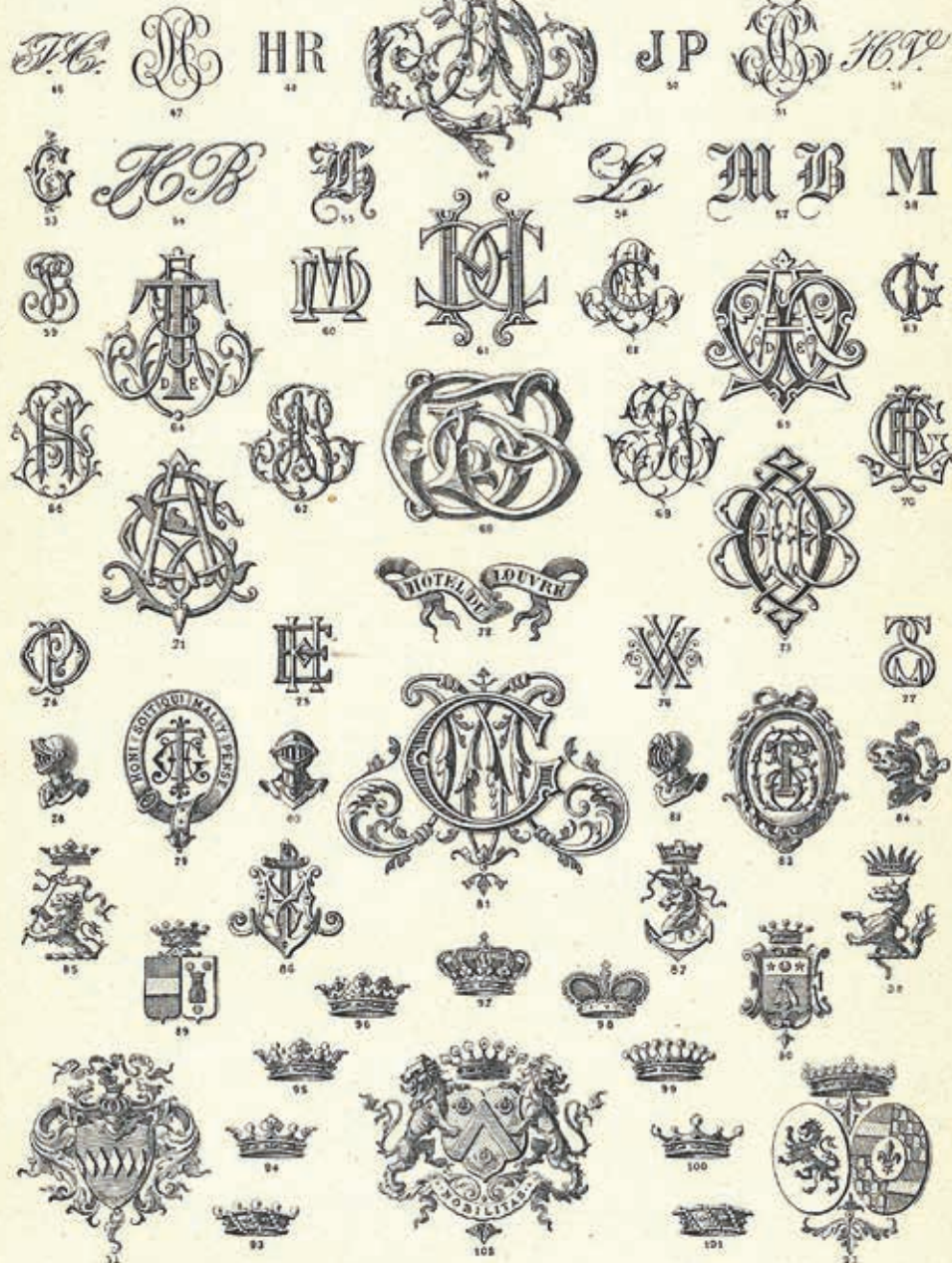
111 Tamtéž. Poděkování za poskytnutí bližších informací k projektu Jihočeská klenotnice patří paní Boženě Štěpkové, bývalé zaměstnankyni SZ Hluboká, a Mgr. Kateřině Cichrové z Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích.

SPÉCIMENS DE GRAVURE

Nous prions nos Clients de nous indiquer le genre de gravure choisie par le numéro placé au-dessous de chaque type

Hôtel d'Orient,

CAFÉ DE L'UNIVERS

49. Vzory rytí, katalog firmy Christofle, 2. polovina 19. století, ze sbírek Severočeského muzea v Liberci

HLUBOCKÁ SBÍRKA STŘÍBRA V KONTEXTU HISTORICKÉHO VÝVOJE EVROPSKÉHO ZLATNICTVÍ

Stříbrné artefakty, částečně či zcela zlacené, byly od nejstarších dob předmětem reprezentace a luxusu, který si mohla dovolit pouze společenská elita. Po staletí byly součástí zámeckých sbírek a tvořily vždy podstatnou položku rodinných fideikomisů.¹¹²

Stříbro¹¹³ umožňovalo širokou škálu zpracování a jeho vysoce estetický vzhled jej předurčoval k výrobě šperků, dekorativních předmětů, luxusních toaletních souprav nebo stolního nádobí pro slavnostní tabule. Stříbrné artefakty byly také vždy oceňovány osobními a diplomatickými dary. Stříbrné a zlaté nádobí se již v době renesance a baroka vystavovalo v otevřených příbornících jako dekorace. Špičková díla prestižních zlatníků zaujímal čestné místo v kunstkomorách a kabinetech kuriozit. V 18., dokonce

112 Historické prameny a staré inventáře zaznamenávají v interiérech význačných aristokratických sídel celé nábytkové kusy zhotovené ze stříbra. Znáмым dokladem je například stříbrné křeslo a stůl renesančního velmože Zachariáše z Hradce, o jejichž vzhledu si dnes můžeme udělat představu pouze z kresby ve starém inventáři. Tyto artefakty se na našem území bohužel nedochovaly a i stříbro v inventářích zámeckých objektů představuje jen zlomek původního bohatství. Důvodů se nabízí více. V době historických válečných konfliktů se mnoho stříbrných pokladů stalo válečnou kořistí a dnes jsou tyto cennosti součástí jiných světových sbírek. Stříbro se zároveň stalo žádanou devizou. Například za absencí barokního stolního nádobí v zámeckých sbírkách se skrýval zřejmě také prozaický důvod. Stolní soupravy, které vyhovovaly jedné generaci, další generace často vyhodnotila jako „staré a nepotřebné stříbro“. Po roztavení posloužily k výrobě nových jídelních servisů, které odpovídaly dobovému módnímu trendu. V dobách ekonomických krizí šlechtické rodiny řešily hrozbu bankrotu také odprodejem rodinného stříbra. Velké množství stříbrných předmětů bylo v minulosti roztaveno, aby císařské a královské pokladny získaly peníze na válečné účely nebo aby vyrovnaly státní dluh v těžkých poválečných časech. Jedním ze způsobů, jak navýšit hotovost ve státní pokladně, bylo přepuncování veškerého zboží vyrobeného z drahých kovů. Například v srpnu roku 1806 se císař František I. pokusil saturovat rakouské hospodářství vyčerpané napoleonskými válkami vydáním manifestu o přepuncování předmětů z drahých kovů, platným v habsburské monarchii. Neoznačené předměty podléhaly konfiskaci. Poplatky plynoucí z přepuncování však rakouské hospodářství nezlepšily, takže v roce 1809 došlo k tvrdšímu opatření. Vydaným manifestem byl nařízen odvod veškerých stříbrných předmětů mincovním úřadům výměnou za papírové peníze. Z nařízení byly vyňaty některé předměty z osobního majetku, které majitelé mohli vykoupit zaplacením ceny ve „zvonící měně“ nebo trojnásobné ceny v bankovkách. V roce 1810 následovalo nařízení o odevzdání stříbra v majetku církve. Paradoxem ovšem bylo, že obětované předměty měly díky svému zpracování často nepoměrně vyšší uměleckohistorickou hodnotu, než byla hodnota roztaveného kovu. V roce 1810 císař zavedl jako další pokus o stabilizaci rakouské ekonomiky „daň z luxusu“. Repunční značku nahradila „taxovací“, kterou byly nadále označovány všechny nově vyrobené stříbrné předměty. Nařízení platilo do roku 1824. Obdobným krokem, který měl za následek odevzdání a roztavení množství prací ze stříbra, řešil francouzský král Ludvík XV. ekonomickou krizi po vyčerpávající sedmileté válce v letech 1756–1763.

113 Více viz příloha.

i v 19. století přetrvával zvyk vystavovat skvosty z drahých kovů v zámeckých jídelnách během společenských banketů.¹¹⁴

Ačkoliv bylo mnoho stříbrných předmětů v těžkých dobách zničeno či rozkradeno, v mobiliářích českých a moravských zámků stále zůstávaly velké soubory rodinného stříbra, které majitelé používali až do konfiskací sídel ve 40. letech 20. století.¹¹⁵ Poté byly Národním památkovým fondem přednostně odvezeny téměř ze všech hradů a zámků cenosti, zejména šperky a předměty z drahých kovů, a ukládány v trezorech peněžních ústavů jako depozit.¹¹⁶ Některé vybrané artefakty a drahé kameny získalo Národní muzeum, Uměleckoprůmyslové museum nebo Technické muzeum.¹¹⁷ Tyto skvosty alespoň neopustily hranice státu. Daleko horší však byly státní akvizice historických předmětů podnikem zahraničního obchodu Artia¹¹⁸, zřízeným pro vývoz (tzn. prodej) a dovoz kulturních statků. Pokud předměty byly označené rodovými erby nebo monogramy vlastníka, nebyly vhodné jako předmět vývozu a mohly být i roztaveny.¹¹⁹ Ojedinelé se však přece na některých zámcích dochovaly větší soubory stolního stříbra, liturgických předmětů nebo dekorativ-

114 V 19. století se i nadále u příležitosti hodových banketů v hlavních prostorách zámku či paláce aranžovalo nádobí na bufety, které zpravidla pokrývaly luxusní textilie. Způsob prezentace jednotlivých artefaktů měl svůj symbolický význam. Například instalace nádobí, které užívalo několik generací daného šlechtického rodu, na poschodový bufet odkazovala na generační posloupnost a zachování kontinuity rodu. Proto se ojedinelé vystavovaly kusy středověkého nádobí. Při svatebních banketech poutal pozornost na bufetu vystavený soubor nádobí, který získala nevěsta věnem. Na druhém bufetu stál soubor nádobí speciálně pořízeného u příležitosti svatby. Smyslem těchto výstavů byla demonstrace hlavních dědičných ctností – péče o blahobyt širší rodiny, do níž byl zahrnut i veškerý služební personál a poddaní. Srov. RUIZOVÁ – ŠTAJNOCHR 2013, s. 34.

115 V červnu 1945 byla na základě prezidentských dekretů č. 12/1945 Sb. ze dne 23. června 1945, o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, a č. 108/1945 ze dne 25. října 1945, o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, zahájena vlna konfiskací majetku osob německé a maďarské národnosti, dále zrádců a společností, jejichž správa úmyslně sloužila německému vedení války. Dekrety se vedle zemědělské a lesní půdy vztahovaly i na budovy a zařízení k ní náležející. Na jejich základě došlo k převodu celkem 496 hradů a zámků včetně jejich vnitřního vybavení do majetku státu.

116 K činnosti Národní kulturní komise více UHLÍKOVÁ 2004.

117 PAVELEC 2014, s. 109–110.

118 Podnik pro zahraniční obchod Artia byl založen v roce 1953 opatřením ministra zahraničního obchodu č. 1/53 jako akciová společnost pro dovoz a vývoz kulturních statků. Jeho statut se však během 50. a 60. let 20. století proměnil. Ještě v roce založení byla Artia vyhláškou č. 300/1953 přeměněna na podnik pro zahraniční obchod a v roce 1965 se stala podnikem zahraničního obchodu (PZO) na základě vyhlášky č. 147 ministerstva zahraničního obchodu ze dne 28. 12. 1965. Tento statut si podnik podržel až do svého zániku v roce 1990. Více heslo Artia 1953–1990, Slovník české literatury po roce 1945, dostupné na: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1821> (cit. 9. 9. 2015).

119 Podnik Artia odmítl takové předměty odkoupit s odůvodněním, že by podle nich „bylo možno zjistit vlastníka a vyletování znaků bez poškození nebylo možné“. PAVELEC 2014, s. 110.

50. Erb rodu Trauttmansdorffů, detail výzdoby teriny, Vídeň, po polovině 19. století, ze sbírek SHZ Horšovský Týn

ních upomínkových artefaktů. Mezi tyto zámky patří kromě Náměště nad Oslavou, Telče, Lešné nebo Horšovského Týna také Hluboká, jejíž sbírce stříbra zasazené do historického kontextu vývoje světového zlatnictví budou věnovány následující stránky.¹²⁰

120 Některé z těchto zámků byly totiž vytipovány jako vhodné rekreační objekty československých prezidentů či vysokých funkcionářů, kteří zde při svých pobytech pořádali hostiny a stolovali na stříbře. V takových případech byl majetek velmi pečlivě evidován a zajištěn pověřenou správou. Celkový dojem ze stříbrných předmětů poněkud kazily soupravy s rodovými erby, které nepříjemně připomínaly původní majitele, ale počítalo se i s jejich odstraněním případným vyletováním. Tento úmysl se naštěstí ne vždy podařilo realizovat, jako například na zámku v Náměšti nad Oslavou, vybraném jako vhodný objekt letní rezidence a rekreace prezidenta Dr. Edvarda Beneše. Některé ze stříbrných předmětů přečkaly poválečnou dobu bez úhony, ukryté v zadržovaných prostorách či trezorech zámku, kam je schovali jejich majitelé v naději, že se po stabilizaci politické situace vrátí na svá sídla. Tyto poklady byly objeveny teprve v následujících desetiletích při náhodných stavebních úpravách. Unikátním způsobem se dochoval například kompletní rodinný servis rodu Trauttmansdorffů v Horšovském Týně či naprosto jedinečná kolekce miniaturních dětských renesančních a raně barokních stříbrných hraček na zámku v Českém Šternberku.

Renesance a manýrismus

Historicky nejstarší období, zhruba od konce 16. až do první třetiny 17. století, reprezentují v hlubocké sbírce stříbra poháry a číše. Tvarově zastupují některé typy renesančních nádob na pití, určených pro hodovní síně neboli tabulnice. Hostiny se ve šlechtickém prostředí v době renesance staly významným aktem společensko-politického dosahu. Doprovázely nejen rodinné události, jakými byly například narození dědice, křest či svatba, ale staly se také místem důležitých diplomatických a státnických jednání.

Pořádání okázalých hostin sloužilo především jako prostředek reprezentace pána domu. Již od středověku se neodmyslitelnou součástí hodovních síní stal několi-kaposchoďový bufet či „credenza“¹²¹, na kterém bylo vystavováno drahocenné nádobí ze zlata a stříbra. Šlo o špičková díla významných zlatníků, která sloužila zpravidla pouze jako dekorace. Stolní nádobí bylo méně okázalé. Většinou zahrnovalo jen několik základních typů: koflíky, talíře, mísy, slánky, konvice, později také příbory. Ty si každý urozený stolovník přinášel vlastní ve speciálním pouzdře. Nádobí se na tabuli k sobě volně přiřazovalo bez snahy o jednotné ztvárnění.

Pro období renesance a manýrismu je typická velmi rozmanitá škála picích nádob ze zlata a stříbra, často kombinovaných s dalšími drahými přírodními materiály – s polodrahokamy, horským křišťálem, perletí a želvovinou. Středoevropany okouzlovaly svou exotikou také materiály dovezené ze zámoří. Zámořské objevy a obchod s Orientem obohatily středověký jídelníček o řadu potravin a pozvedly úroveň stolování. Druhotně pronikly i do tvarosloví stolního nádobí. Exotické plody a přírodniny, jako byly například mořské ulity (nautilus), kokosové nebo seychelské ořechy či pštrosí vejce, podněcovaly fantazii významných zlatníků a klenotníků, kteří je zasazovali do uměleckých montáží z tepaného, cizelovaného a zlaceného stříbra. Inspirace exotickými plody našla odezvu v pohárech tvaru granátového jablka a ananasu (kat. č. 4).¹²² Oblíbené byly poháry ve tvaru hroznu či orlíčku zahradního. První kreslené návrhy takových pohárů se objevují v první polovině 15. století. Jejich nejznámějším autorem byl Albrecht Dürer.¹²³ Kromě

121 V češtině užívané slovo kredenc je latinského původu (credentia = víra). Označení pro tento specifický kus ukládacího nábytku se váže ke zvyklostem spojeným s ověřováním požitelnosti pokrmů. Původně se výrazem „kredence“ označovaly speciální stříbrné předměty vyráběné na konci středověku a počátkem novověku v podobě amuletů nebo stolních ozdob ve tvaru stromečků, které se osazovaly fosilními žraločími zuby. Těmto zubům se říkalo zmijí nebo užovčí. Věřilo se, že jde o dračí zuby nebo hadí jazyky, které mají schopnost rozpoznat přítomnost jedů. „Kredence se zmijími zuby“ (německy Natterbaum) se používaly na tabulích pro testování jídel a nápojů významných osobností. V italštině se tomuto procesu říkalo „dare la credenza“, tedy „dát důvěru“ v bezpečnost jídla a pití, které se mělo konzumovat. Termínem „credenza“ se v přeneseném významu nejprve označovalo testovací zařízení, následně i kus nábytku, na němž se test prováděl. Srov. HAAG 2013, s. 36.

122 Soupis památek uvádí: „Pohár stříbrný, 28 cm vysoký, tepaný v podobě šišky; na vrcholu genius se štítkem a ptáčkem. Augšburská práce z počátku XVII. stol., značka pinie.“ BRANIŠ 1900, s. 80.

123 STEHLÍKOVÁ 2003, s. 380.

51. Hendrick van Balem, Alegorie zraku, detail, počátek 17. století, ze sbírek SZ Hluboká

52. Christoph Stimmel,
Pohár se pštrosím vejcem,
Vratislav, konec 16. století,
ze sbírek SZ Telč

předloh z říše přírody renesanční mistři hledali inspiraci mezi uměleckými díly z minulosti. Gotické tvarosloví nově ztvárnili v tzv. puklovaných (buckelpokal) pohárech (kat. č. 6) a holbách zdobených tepanými plastickými výdutěmi (kat. č. 8)¹²⁴. Do výzdoby pohárů se v době vrcholné renesance promítá také vliv drobné figurální plastiky inspirované rozvojem renesančních antikizujících bronzů.

Obliba nadměrné konzumace alkoholu, zejména vína, bez níž se neobešla žádná hostina renesančního velmože, stála za produkcí různých typů picích nádob v široké škále provedení. Poháry měly kromě reprezentačního účelu i svou specifickou funkci. Pro uvítání se používaly velké poháry, tzv. vilkumy.¹²⁵ Pokud si chtěl host zachovat společenský kredit před ostatními stolovníky, musel vypít jeho nemalý obsah najednou. U těchto typů je možné sledovat vědomé navazování na klasickou antickou tektoniku a ornamentiku (kat. č. 1).¹²⁶ Pro pobavení hodujícího panstva byly také vyráběny picí naturalistické poháry se snímací hlavou sloužící jako kalíšek, které měly podobu kance, býka, medvěda nebo – jako v případě hlubokého kusu – jelena (kat. č. 5).¹²⁷ V typologii oblíbených renesančních pohárů zastávají významné místo také tzv. dvojité poháry (doppelpokal), jejichž víko tvořil druhý identický pohár.

124 Soupis památek přináší následující popis: „Konvice stříbrná, částečně zlacená, 15 ½ cm vysoká, šestiboká, skvostně zdobená prací tepanou a vrytými postavami biblických žen s nápisy: SARA, REBECA, LEA, RVTH, MICHAL (sic), SVSANNA. Na víku vryty dva erby a letopočet 1631. Curyšská práce se značkou * z “. Srov. BRANIŠ 1900, s. 80.

125 Označení pochází z počestělého německého slovesa willkommen – vítat.

126 V Soupisu památek historických a uměleckých je uvedeno: „Pohár stříbrný pozlacený, 44 cm vysoký, skvostně tepaný. Na číši v bohatých ornamentech tři krajinky, v nich kůň, lev a jednorozec; na víku podobně krajinky s podobami medvěda, rysa a lvíce, uvnitř víka vytepaná skupina ‚Christas‘, na vrcholu odětec s kopím a prázdným štítem. Augšburská práce z XVI. století, značka pinie, mistr H. K. a značka vzorné práce (vlnovka – ~).“ Srov. BRANIŠ 1900, s. 80.

127 Nádob v podobě zvířete se objevují již ve starověku, kdy byly nejčastější poháry s hlavou berana. Na území Čech je poprvé zaznamenán zoomorfní pohár ve tvaru kohouta mezi vánočními dary pražských zlatníků českému králi Janu Lucemburskému. Srov. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 565.

53. Eucharius Riber, Pohár Nautilus, Vratislav, 16. století, ze sbírek SZ Telč

54. „Hluboká. Pohár stříbrný z XVI. století“, detail vyobrazení z Branišova Soupisu památek historických a uměleckých v politickém okrese Česko-Budějovickém

55. Svatební pohár, galvanoplastická kopie, 19. století, ze sbírek SZ Telč

Pro období pozdní renesance a manýrismu byly velmi typické také tzv. svatební poháry, v českém prostředí zvané „panna v sukni“ (jungfraubecher). Ty se předkládaly novomanželům během svatebního hodokvasu, kdy ze širokého poháru sukňě pil ženich, výkyvná číška byla určená pro nevěstu. Přestože byly ve své době velmi oblíbené a rozšířené, na našem území se originálů dochovalo jen málo¹²⁸. Hlubocká „panna v sukni“ je téměř výjimkou (kat. č. 2).¹²⁹ Jeden pohár se nachází také ve sbírkách Národního muzea

128 Tento typ pohárů se vyráběl od poloviny 16. století v Augsburgu a Norimberku. Některé kusy pocházely také z dílen slezských a českých řemeslníků. V první polovině 17. století jejich obliba odezněla. Srov. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 357.

129 Autor Soupisu památek Josef Braniš uvádí: „Pohár svatební v podobě panny koš nesoucí, 23 cm vysoký. Bohatě tepaná augšpurská práce ze XVII. stol., značka pinie s označením vzorného provedení.“ BRANIŠ 1900, s. 80.

v Praze.¹³⁰ Ostatní kusy jsou pouhé galvanoplastické kopie z druhé poloviny 19. století, jako například svatební pohár ze Státního zámku Telč¹³¹.

Vrcholem stolních šarád byly důmyslné mechanické hračky, které zhotovovali přední zlatníci a mechanici císařských dvorů. O jejich podobě se částečně zmiňují historické inventární soupisy. V našem prostředí je patrně nejznámější kreslený inventář stříbra Polyxeny z Lobkovic z roku 1640, jenž zachytil nádobu na víno s hodinovým strojkem, která měla podobu bohyně lovu Diany jedoucí na jelenu. O podobný předmět, jenž sloužil k témuž účelu, se mohlo jednat i v případě hracího svícnu („*Spiell-leuchter*“), který v lednu 1729 odeslal knížecí hofmistr Gerwigg na Hlubokou.¹³²

Jiné šlechtické inventáře popisují například sošky na kolečkách v podobě medvěda či opice, třímajících pušku, která byla funkční. Koho střela náhodně zasáhla, ten musel naráz vyprázdnit obsah svého poháru, případně splnit nějaký úkol, který pobavil spolustolovníky. Stejný úkol měl i ten, před nímž se zastavila některá z pohyblivých hraček. Několik exemplářů se ojediněle dochovalo v pokladnicích světových muzeí, například v drážďanské Grünes Gewölbe, moskevské Ermitáži, vídeňském Kunsthistorisches Museum nebo Bayrisches Nationalmuseum v Mnichově¹³³. K jakému přesnému účelu sloužila plastika vojáka na koni, z jehož pušky bylo možné vystřelit, s určitostí nevíme (kat. č. 21).

56. Jost Ammans, *Das Ständebuch*, Zlatnická dílna, 1568

130 STEHLÍKOVÁ 2003, s. 357.

131 Pohár „panna v sukni“ je ve sbírkách Státního zámku Telč evidován pod inv. č. T 609.

132 SOA Třeboň, VS Hluboká, sign. IB 6J 2, zpráva hofmistra Gerwigga z 13. ledna 1729.

133 BAUMSTRAK - SELING - SEELING 1994, s. 151-162.

57. Gillis van Valckenborch, Alegorie Šanělska, detail, Nizozemsko, počátek 17. století,
ze sbírek SZ Jaroměřice nad Rokytnou

Světově proslulými zlatnickými centry té doby se stal především Augsburg a Norimberk. Význačná zlatnická střediska bychom našli také ve Francii, v polské Wroclavi a Krakově. Značné slávy si vydobily i císařské dílny Rudolfa II. na Pražském hradě. Dodnes nás tato díla uchvacují svou precizností uměleckořemeslného zpracování, fantazií a kreativitou výrobců.

Baroko

Souběžně s odezníváním manýrismu můžeme pozorovat postupné pronikání barokních idejí do tvarosloví i dekoru předmětů z drahých kovů. Hlavní šířitelkou barokních a později rokokových módních trendů se v 17. a zejména v 18. století v oblasti uměleckořemeslné produkce stříbra stala Francie. Významným centrem zlatníků, stříbrníků a návrhářů, pracujících nejen pro královský dvůr Ludvíka XIII., ale i pro vysoký klérus a světskou aristokracii, se stala Paříž. Svůj význam si podržela i dřívější stříbrnická střediska na kontinentu – Augsburg, Norimberk, Utrecht a Haag. V Anglii se stříbrníci soustřeďovali především v Londýně. V Británii našlo své uplatnění také mnoho zručných hugenotských emigrantů, kteří s sebou na britské ostrovy přinesli nové trendy v oblasti zpracování stříbra. Novým inspiračním zdrojem se zejména v Holandsku a Anglii staly čínské a japonské motivy i formy nádob inspirovaných porcelánem.

Ve 20. a 30. letech 17. století získal velkou oblibu florální styl, pro nějž byl charakteristický celoplošný reliéfní dekor z naturalisticky ztvárněných květin, zejména tulipánů, kosatců a pivoňek, doplněný plaménkovým a rozvilinovým ornamentem. Zlatníci a stříbrníci byli ovlivněni díly významných raně barokních malířů, kteří na základě studia přírody, rostlin a zvířat věrně zobrazovali skutečnost.¹³⁴ Obliba florálního barokního dekoru se v produkci zlatníků na sever od Alp udržela po celé 17. století, v středoevropské oblasti zasáhla až do 18. století.

Další změny výtvarného tvarosloví stříbrných předmětů v průběhu 17. století byly výsledkem aplikace barokního architektonického myšlení do výtvarného pojetí stříbra. Tento proces začal v Itálii. Záhy jej přejali francouzští umělci pracující pro dvůr Ludvíka XIV. (1643–1715). Tam se v 60. letech zformoval do podoby barokního klasicismu, jenž se postupně rozšířil po Evropě. Ve výzdobě předmětů se stále častěji uplatňovaly architektonické prvky – vlysy, voluty, karyatidy a další. Tento takzvaný architektonický styl úzce souvisel s oblibou idylických antikizujících výjevů, inspirovaných zejména řeckým bájeslovím.¹³⁵

Po ničivé třicetileté válce se ve druhé polovině 17. století postupně znovu vytvářely příznivé podmínky pro uplatnění bohaté invence a řemeslného mistrovství zlatníků a stříbrníků. Se změnami ve společnosti se formovala nová klientela. Nástup katolicismu poskytl zlatníkům a stříbrníkům široké pole působnosti v církevní sféře. Odbytíště nacházeli i ve šlechtickém prostředí, ať již v souvislosti se šlechtickými mecenáty při vybavování kostelů, či při zařizování soukromých aristokratických rezidencí. Do popředí společenského

134 Mezi mistry zátiší patřil například v Olomouci narozený malíř Georg Flegel (1566–1628) nebo jeho pozdější spolupracovník Lucas Valckenborch (1535–1597).

135 Například v listu *Mercure Galant* z listopadu 1679 se píše: „*Ve Versailles není ani kousek stříbra, který by nevyprávěl nějaký příběh. Některé svícny představují dvanáct měsíců, jiné zobrazují roční období. Jinou dvanáctku představují Herkulovy činy a totéž platí i pro další stříbrné předměty.*“ Srov. BLAIR 1987, s. 99.

a politického života se dostala nová šlechta zbohatlá konfiskacemi protestantských majetků i válečnou kořistí získanou v bojích s Turky. V nových podmínkách se chtěla rychle prosadit, a proto vynakládala značné prostředky na osobní reprezentaci. Její součástí byly také okázalé společenské akce, církevní slavnosti, mše, hostiny a bankety, režírované s divadelní okázalostí, přepychem a nádherou. Slavnostní stolování a konzumace připravených delikates vyžadovaly vhodné stolní nádobí, které by podtrhlo výtečnou chuť i vzhled pokrmů. To s sebou neslo i proměnu a rozšíření sortimentu „bílého nádobí“.

Na rozdíl od předchozích období, kdy výrobky zlatníků vznikaly jako solitéry, se v baroku dostávaly do módy již mnohadílné soupravy stolního nádobí a příborů s jednotným dekorem.¹³⁶ Mnohé stříbrné výrobky, které se postupně staly součástí slavnostních tabulí, měly ovšem stále funkci spíše dekorativní.

Tradiční skladba stolního nádobí byla v baroku obohacena o nové kusy. Byly to především stolní nástavce, zvané plat-de-ménage nebo surtout, které tvořily dominantu prostřené tabule. Tyto dekorativní stolní ozdoby často mívaly vzhled fontán, altánků či zahrad ze stříbra, porcelánu nebo skla. Podoba stříbrného surtoutu je podrobně popsána v inventáři kněžny Eleonory Amálie ze Schwarzenbergu, manželky barokního velmože Adama Františka. Popis v inventáři uvádí: „1 velký ozdobný podnos (surtout) s dvojitým nástavcem a dvěma držáky na čtyři světla, včetně kávového stolku stojícího na čtyřech stříbrných nožkách, s dvěma cukřenkami, dvěma nádobkami na hořčici se dvěma lžičkami, dvěma kořenkami na čtyřech nožkách, čtyřmi dózami na ocet a olej se stříbrnými víčky, nožkami a oušky; celkem sestávající z 15 kusů.“¹³⁷ Obdobně řešený byl ještě další menší surtout, sestávající z jedenácti kusů. Součástí stolních souprav se v baroku staly i chladiče na víno, které se v období renesance umísťovaly na podlahu v blízkosti hodovní tabule. Také v inventáři kněžny Eleonory Amálie jsou uvedeny „2 malé oválné konvice na chlazení rosolia“¹³⁸.¹³⁹ Tato souprava byla později roztavena a materiál posloužil k výrobě stolního nádobí jejího syna, knížete Josefa Adama Schwarzenberga. I tuto novou soupravu později potkal stejný osud. Obdobná recyklace stříbra byla patrně standardem, protože ani na jiných objektech se stříbrné barokní nádobí nedochovalo.

Současně se rozšiřuje i sortiment příborů, jako byly lžičky na zmrzlinu, samostatné předkládací příbory, lžice na saláty, lopatky na dorty atd. V oblasti servírování nápojů stříbro začalo ustupovat. Větší oblíbeny doznaly číše a pohárky ze skla. Výjimkou byly holby na pivo, které se vyráběly v severní Evropě a Americe ve velkém množství a v nejrůznějších

136 Např. v roce 1670 vznikl pro Ludvíka XIV. servis zahrnující 380 položek.

137 VAVERKOVÁ 2015, s. 16.

138 Rosolio je sladký likér vyráběný v Itálii z alkoholu, rozinek, cukru, okvětních lístků růží, hřebíčku a skořice.

139 VAVERKOVÁ 2015, s. 16.

provedení. Módní novinkou byly v té době punče¹⁴⁰, na něž vznikaly zvláštní mísy, obvykle s dvěma uchy a poklicí, aby horký nápoj tak rychle nechládl. Většího rozšíření se dočkaly od 17. století i stříbrné toaletní soupravy, které se stávaly vítaným svatebním darem. Obvykle je tvořilo zrcadlo a další příslušenství, které čítalo přes dvacet kusů. Pro exkluzivní klienty byly vyráběny lékárnické soupravy adjustované v jedné kazetě.

V hlubocké kolekci je barokní zlatnictví zastoupeno opět zejména poháry a číše-mi. Typickými reprezentanty tzv. „florálního stylu“ s celoplošným reliéfním květinovým dekorem je několik pohárků vesměs německé provenience (kat. č. 7, 9, 10, 12, 13). Typologicky představují jednu ze standardních podob stolních nádob na pití oblíbených v průběhu celého 17. a na počátku 18. století. Novinkou nastupujícího tvarosloví doby baroka je podstava ve tvaru kulovitých nožek. Nejstarším dokladem raného barokního dekoru, užitého ještě v období dozrívajícího manýrismu, je pohár s labutí na víku od norimberského zlatníka Davida Eckircha¹⁴¹, vyrobený před rokem 1622 (kat. č. 7). Mimořádnou stříbrnickou prací je oválná dekorativní mísa s tepaným plastickým květinovým dekorem po obvodu a reliéfní figurální scénou na zrcadle, jež zobrazuje galantní lovecký námět setkání lovce s dámou (kat. č. 11). Propracování detailů a styl antikizujících oděvů ukazuje na inspiraci podle francouzských předloh.

Mezi vystavenými barokními památkami zaujímá významné místo cestovní pouzdro s luxusními stolními hodinami se stříbrným pláštěm, jenž je vyzdoben plastickým tepaným barokním reliéfem s figurální galantní scénou na zadní straně (kat. č. 22). Nádherně tepaný plášť je pravděpodobně dílem augsburského zlatníka Michaela Weinoldta¹⁴². Lze předpokládat, že jde o cestovní hodiny, které Schwarzenbergové zakoupili v roce 1731 u hlubockého obchodníka Karla Josepha Mosera. V roce 1907 je knížecí rodina zapůjčila na výstavu zlatnických prací starých mistrů Alter Gold-und-Sliberschmiede-Arbeiter, kterou od dubna do května pořádalo K. k. österreichisches Museum für Kunst und Industrie ve Vídni.¹⁴³

140 Původ slova punč leží v hindském výrazu pro číslici pět – „pánc“, který odkazuje na přípravu nápoje z pěti základních přísad: alkoholu, cukru, citronu, vody a čaje či koření. Na začátku 17. století se nápoj dostal z Indie do Anglie prostřednictvím námořníků a zaměstnanců britské Východoindické společnosti. Odtud se rozšířil do dalších evropských zemí. Termín punč je poprvé zmiňován v britských listinách v roce 1632, kdy se většina punčů vařila z vína či brandy. Kolem roku 1655 je nahradil jamajský rum, který dal punči typickou chuť, jakou známe dnes. Více na [www: https://cs.wikipedia.org/wiki/Punč](https://cs.wikipedia.org/wiki/Punč) (cit. 19. 10. 2015).

141 David Eckirch pocházel ze zlatnické rodiny Eckirchů (někdy psaných Ehekirch) původem z Ulmu. Poprvé je zmiňován k roku 1604. Původně pracoval v Augsburgu. Zemřel roku 1613. ROSENBERG 1922, s. 76.

142 Členové rodiny Weinoldtů patřili mezi významné augsburské zlatníky již v době renesance. Michael Weinoldt se v roce 1749 stal augsburským radním. ROSENBERG 1922, s. 227.

143 Tamtéž.

58. Ferdinand Runk, Orba ruského cara Alexandra I. u Hosína, 1816, ze sbírek SZ Hluboká

Robustní a dynamický barokní styl vystřídal v 18. století rokoko. Inspirací pro uměleckořemeslné ztvárnění stříbra se stala minuciózní, vytříbená a hravá renesanční groteska, která využívala ornamentálních motivů, např. baldachýnu, kartuše, voluty či girlandy, ale také figury a maskaronu.

Období vrcholného baroka a rokoka reprezentuje v hlubocké sbírce stříbra několik pohárků ruské provenience (kat. č. 15-17). Do fondu se dostaly patrně jako dary spojené s návštěvou cara Alexandra I. na zámku Hluboká v roce 1815. Jde spíše o průměrnou uměleckořemeslnou produkci. Dva pohárky dekorované charakteristickými rokokovými ornamenty řadíme do období druhé poloviny 18. století, třetí - s motivy letících kolibříků a květinových girland - je představitelem nastupujícího empíru. Výtvarným pojetím i řemeslnou precizností je převyšuje číška vyrobená podle ohledacího puncu v Augsburgu na konci 18. století (kat. č. 18). Její plášť zdobí tři rezervy s reliéfními motivy pevností na mořském břehu, s květinovými festony a girlandami.

59. Pohled na Hlubokou před demolicí budov v předzámčí, detail, před 1872, ze sbírek SZ Hluboká

„Dlouhé“ 19. století

Devatenácté století je naplněné paradoxem. Na jedné straně docházelo k velkému pokroku a změnám v tradičních výrobních technologiích, na straně druhé byla patrná stagnace v oblasti výtvarného designu. Celkový dobový příklon k historismu, romantické nazírání na minulost a upínání se k tradicím měly vliv i na výtvarnou stránku uměleckořemeslné produkce, jejíž součástí byla samozřejmě také stříbrnická výroba. Záliba v historických vzorech se v průběhu 19. století vyvíjela od volné romantické inspirace přes přísný historismus až k jeho pozdní fázi, na niž navázalo hnutí secese. To přineslo vlnu nových invencí do eklektických směsí neustále opakovaných stylů, které ve 20. století pokračovaly novými směry - art decem, kubismem a dalšími výtvarnými styly.

V 19. století bylo vyrobeno více stříbrných předmětů než kdykoliv předtím i potom. „Století páry“ s sebou přineslo mnoho změn, které se projeví v sociálním rozvrstvení společnosti, ve výrobních metodách, vědeckém pokroku a samozřejmě i v umění.

60. Pohled na slavnostně prostřenou tabuli, 1. polovina 19. století, Státní oblastní archiv v Třeboni

Technologické pokroky usnadňovaly výrobu, v důsledku čehož se snižovaly výrobní náklady, což se zákonitě odrazilo v ceně.

S rozvojem průmyslu se etablovala poměrně bohatá střední vrstva, která toužila po náležitě reprezentaci svého stavu. Přesto zakoupení masivního ručně zpracovávaného stříbra představovalo značnou investici, kterou si stále nemohl dovolit každý. Výrobci se snažili uspokojit požadavky nových zákazníků tím, že hledali nové materiály a technologie, které by umožnily vyrábět vzhledově exkluzivní, ale levnější předměty. Prvenství na tomto poli patřilo Velké Británii. Liberální zásady podnikání záhy vytvořily příznivé podmínky pro rychlý nástup nových výrobních technologií. Velký úspěch slavilo zboží vyráběné z mědi jednostranně či oboustranně plátované stříbrem, označované jako „Old Sheffield Plate“.¹⁴⁴ Na rozdíl od předchozích pokusů, kdy se hotové výrobky z mědi postříbřovaly ručním natepáváním tenké stříbrné fólie a pájely měkkou pájkou, se používala

144 Anglické město Sheffield bylo od počátku 18. století proslulé výrobou stříbra a oceli, zejména nožů. Firmy Thomase Bolsovera a Josepha Hancocka dosáhly světového prvenství v mechanickém pokovení slitiny. V roce 1743 zavedly do výroby technologii pozlacování a postříbřování obecných kovů takzvaným plátováním, tedy souvislou vrstvou plátkového zlata či stříbra. U takto pozlacených či postříbřených výrobků je vrstva drahého kovu silnější než u galvanického postupu. Zářivost kovu přetrvává po staletí, proto při běžné prohlídce dochází k záměně výrobku ze slitiny za drahý kov. Pro sheffieldské výrobky se od konce 19. století ustálilo pojmenování Old Sheffield Plate. Označovaly se jménem firmy nebo značkou a výrobním číslem. Srov. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 446.

zcela nová technologie. Na měděný ingot se po jedné či obou stranách naletovala tvrdou pájkou destička stříbra a celek se po zahřátí rozválcovává na plech. Ten se stal výchozím materiálem pro výrobu nádobí a dekorativních předmětů.¹⁴⁵ Jiná cesta vedla přes hledání slitin, které by vzhledem připomínaly stříbro, ale byly by levnější. Již v druhé polovině 18. století byla vynalezena slitina cínu, antimonu a mědi, známá pod obchodním názvem Britannia metal.¹⁴⁶ Měla stříbrný hladký povrch a na rozdíl od cínu se hodila ke zpracování lisováním nebo kovotlačením. Mechanické vlastnosti slitiny však nebyly pro běžné používání ideální, neboť byla poměrně měkká. Při běžné údržbě se snadno stíraly detaily výzdoby daného předmětu. Výrobou nádobí a dekorativních předmětů z kovu Britannia metal se v první polovině 19. století zabývala řada firem, např. James Dixon & Sons v Sheffieldu¹⁴⁷. Do dnešních dnů přežívá kov Britannia metal jako základní materiál pro výrobu známé filmové ceny americké Akademie filmového umění a věd Oscara.¹⁴⁸

Větší oblibu si získala slitina mědi, niklu a zinku, která se vzhledem více podobala stříbru. Do Evropy se poprvé dostala z Číny již v 17. století pod názvem packfong. Tajemství složení slitiny bylo v Evropě odhaleno teprve ve druhé polovině 18. století.¹⁴⁹

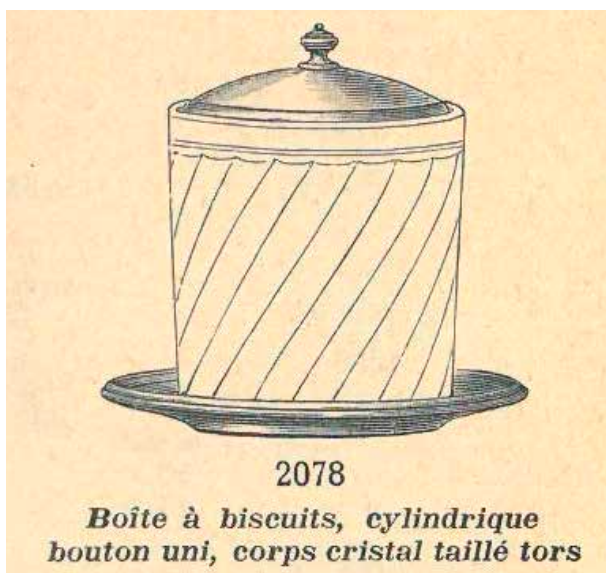
145 LANGFORD 1996, s. 45–70.

146 Slitina Britannia metal (britannium) je lacinou náhražkou stříbra a je tvořena 65–97 procenty cínu, 1–24 procenty antimonu a 1–5 procenty mědi. Protože se jednalo o slitinu obecných kovů, nebylo její přesné složení nikdy předepsané konkrétní normou a záleželo zcela na libovůli výrobce. Podíl jednotlivých kovů poněkud ovlivňoval vlastnosti slitiny. Čím větší množství antimonu slitina obsahovala, tím měla „stříbrnější“ vzhled a nižší bod tání. Větší procento mědi naopak působilo mírně nažloutlé zbarvení a zvyšovalo teplotu tání. Srov. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 67; více informací dostupných též na: https://en.wikipedia.org/wiki/Britannia_metal.

147 Stříbrnictví založil James Dixon v roce 1806 v Sheffieldu. Firma byla jednou z prvních, která zpracovávala nejen stříbro, ale také kov „britannia metal“ a podílela se na výrobě „Old Sheffield Plate“. Od roku 1821 byla firma známá pod obchodním názvem James Dixon & Sons, kdy se James spojil se svými třemi syny, Williamem Fredericem, Jamesem Willisem, Henry Issacem, a zeťem Williamem Fawcettem. Produkce firmy byla velice pestrá. Kromě stolního nádobí vyráběla nejrůznější dekorativní předměty, píšťalky, prachovnice a sportovní ceny. Mimo jiné také prestižní putovní cenu známou jako Modrá stuha, udělovanou jednotlivým lodím, jež nejrychleji přepluly severní Atlantský oceán na trase z New Yorku do Evropy. V držení rodiny byla firma do roku 1976, v následujících letech byla prodána koncernu British Silverware. V roce 1980 zažila finanční kolaps a o dvanáct let později byla výroba zcela zastavena. Srov. HUGES 1967, s. 227; více informací dostupných též na: http://pewterbank.com/More_Marks_and_History_of_James_Dixons..21.pdf

148 Cenu Akademie za zásluhy (Academy Award of Merit), známou podle přezdívky sošky jako Oscar, každoročně uděluje americká Akademie filmového umění a věd od roku 1929 v různých oblastech filmu. Prezentuje ji soška rytíře ve stylu Art Deco držícího meč, jež stojí na filmovém kotouči. Pět rytých kruhů na kotouči symbolizuje pět původních profesních sekcí Akademie (herce, režiséry, producenty, techniky a scenáristy). Soška je dílem výtvarníka Cedrica Gibbonse a sochař Georga Stanleje. Od roku 1945 se vyrábí z pozlaceného britannia, černý podstavec je z kovu. Je vysoká 34,5 cm a váží 3,85 kg. Od roku 1982 sošky vyrábí chicagská společnost R. S. Owens & Company. Více informací na oficiálních stránkách soutěže: <http://www.oscars.org/oscars/statuette>.

149 Složení této slitiny poprvé publikoval metalurg Fyffe v edinburském Philosophical Journal r. 1822.

61. Dóza na sušenky, Katalog firmy Christofle, 2. polovina 19. století, ze sbírek Severočeského muzea v Liberci

Její výroba se rozběhla až v 19. století pod celou řadou obchodních názvů, například neusilber, argentan nebo německé stříbro. Jejím nejrozšířenějším a nejznámějším pojmenováním je alpaka¹⁵⁰.

Důležitý zlom ve výrobě postříbřeného zboží představovaly objevy elektrochemických technologií – galvanického pokovování¹⁵¹ a galvanoplastiky¹⁵². Průkopnickou roli zde sehrála firma Elkington & Co z Birminghamu.¹⁵³ Ačkoliv vlastnila řadu patentů z oblasti galvanických technologií, poměrně ochotně poskytovala ostatním firmám licence na patentované postupy, takže se nové metody mohly snadno šířit

-
- 150 Pod tímto označením se často chápe tato slitina galvanicky postříbřená.
- 151 Galvanické pokovování je pokovovací proces, kdy se ionty kovu v roztoku pohybují v elektrickém poli tak, aby vytvářely povlak na elektrodě. Používá se stejnosměrný proud. Kationty dané látky se na katodě redukují z roztoku a potahují vodivý předmět tenkou vrstvou materiálu. Galvanické pokovování se používá především pro vytvoření vrstvy s požadovanými vlastnostmi. Informace převzaty ze studijního materiálu projektu Inovace oboru mechatronik pro Zlínský kraj, registrační číslo: CZ 1.07/1.1.08/03.0009. Dostupné na: <http://coptel.coptkm.cz/index.php?doc=31052&instance=2> (cit. 17. 10. 2015)
- 152 Termínem galvanoplastika se označuje technologický proces zhotovování kopií trojrozměrných předmětů galvanicky, tj. prostřednictvím elektrolýzy ve vodném roztoku síranu měďnatého a kyseliny sírové, v němž se postupně usazuje negativní otisk daného předmětu. Jeho pozitivní otisk se pak opět galvanicky pozlacoval nebo postříbřoval. Více STEHLÍKOVÁ 2003, s. 141.
- 153 Zakladatel firmy George Richards Elkington se narodil v roce 1801 v Birminghamu. Ve čtrnácti letech vstoupil do firmy ke svému strýci, aby se vyučil postříbřovačem. Po jeho smrti se stal jediným vlastníkem. Později si jako partnera pro své podnikatelské aktivity přibral bratrance Henryho Elkingtona. Do výroby začali zavádět nové technologie, na nichž spolupracovali s vynálezcem chirurgických nástrojů Johnem Wrightem a metalurgem Alexandrem Parkesem. V letech 1836–1838 získali řadu patentů, včetně patentu na první komerční využití elektrolýzy. Jsou považováni za vynálezce galvanického zlacení. Důležitým krokem ve vývoji firmy bylo přizvání nového partnera Josiaha Masona, úspěšného výrobce ocelových psacích per. Galvanicky pokovené výrobky získávaly na popularitě a nakonec zdobily téměř každý viktoriánský stůl. G. Richards Elkington zemřel 22. září 1865. V roce 1963 se firma Elkington spojila s firmou Mappin & Webb pod názvem British Silverware Ltd. Přesto se ještě nějaký čas výrobky prodávaly pod značkou Elkington. Firma British Silverware Ltd. existuje dodnes a nabízí exkluzivní výrobky, často vyráběné tradičními technologiemi. Srov. VAVERKOVÁ 2015, s. 94.

po starém kontinentě. Nejprve je využila firma Christofle ve Francii.¹⁵⁴ V rámci tehdejší rakouské monarchie byla průkopníkem firma J. C. Klinkosch.¹⁵⁵

Stolní nádobí z galvanicky postříbřené alpaky si našlo široký okruh odběratelů, od hotelů a restaurací až po „domácnosti“ korunovaných hlav. Firma Christofle dodávala například stolní nádobí pro Napoleona III., sultána Abdulazize, bratra císaře Františka Josefa I. Maxmiliána Mexického. V hlubocké sbírce je zastoupena dózou na sušenky, která patřila mezi sériově vyráběné produkty, jež si bylo možné vybrat v katalogu firmy (kat. č. 50). Novými zákazníky se stali imigranti do Ameriky a Austrálie, kteří si chtěli ve svých nových domovech připomínat rodnou vlast předměty z alpaky vyrobenými v Evropě.

154 Zlatnictví Christofle (L'Orfèverrie Chrisfofle) založil v roce 1830 v Paříži, po převzetí malé rodinné zlatnické dílny, Charles Christofle (1805-1863). Prozíravě skoupil všechny francouzské patenty z oboru galvanoplastiky, kterou uvedl do praxe při výrobě stříbrem pokoveného nádobí. Kromě komerčních úspěchů firma sklízela vavříny i na pařížských výstavách, kdy v letech 1839, 1844, 1849 výrobky Christofle získaly nejvyšší ocenění. Charlesi Christofleovi byl udělen Kříž čestné legie. Kolem roku 1859 měl podnik 1500 zaměstnanců. Firmě Christofle se dostalo cti zásobovat svým zbožím císařský dvůr. Zboží objednané císařem Napoleonem III. a císařovnou Eugenií firma vystavovala v roce 1867. Významnými odběrateli galvanicky postříbřené nádobí se staly četné restaurace a hotely. Prostřednictvím aktivit Charlesova synovce Henriho Bouilheta (1830-1910), který po strýcově smrti převzal vedení firmy, se firma prezentovala i v zahraničí. V letech 1851 a 1862 vystavovala v Londýně, v roce 1853 ve Vídni a v roce 1876 ve Filadelfii. Další závody postupně vznikly ve Švýcarsku, Buenos Aires (1946), Miláně (1955), New Yorku (1958) a v Yainville v Normandii (1971). K úspěšnosti firmy přispěla i spolupráce s význačnými umělci, jakými byli například Albert-Ernest Carrier de Belleuse (1824-1887), René Rozet (1858-1939), Alfons Mucha (1860-1939) a Tapio Wirkkala (1915-1985). Firma Christofle existuje dodnes. Více informací též HUGES 1967, s. 225, 240, 252; Vaverková 2015, s. 94; http://eu.christofle.com/eu_fr/la-maison/notre-histoire; http://www.925-1000.com/a_christofle.html; <http://www.ascasonline.org/WINDOWOTTOB77.html>

155 Stříbrnickou firmu založil v roce 1802 Josef Caspar Klinkosch (1765-1815), pocházející z Prahy. Po jeho smrti se vedení firmy ujal syn Carl Klinkosch (1797-1860). V roce 1831 začal spolupracovat se Stefanem Mayerhoferem (1772-1852), jenž vlastnil od roku 1797 podnik na výrobu stříbrného a plátovaného zboží a od roku 1816 zastával post c. a k. dvorního plátovače. V roce 1836 se firmy spojily a začaly se soustředit na výrobu postříbřené zboží. V roce 1851 vedení firmy převzal syn Carla Klinkosche Josef Carl (1822-1888). Měl na starost především technické vedení, obchodní stránkou se zabýval Stefan Mayerhofer. Kromě tradiční výroby se nebránili novým trendům. V Rakousku se stali průkopníkem výroby zboží z alpaky. Velkého uznání se firma dočkala díky spolupráci s výtvarníky, kteří se podíleli na vytváření návrhů. Patřil k nim i čelný představitel vídeňské secese architekt Otto Wagner. Na stáze přijížděli stříbrníci ze Švédska a Norska. Po vstupu synů J. C. Klinkosche do podniku (1855) byla zavedena strojní výroba příborů, která potlačila import z Německa, Francie a Belgie. Firma se úspěšně prezentovala na světových výstavách i na řadě výstav ve vídeňském Muzeu užitého umění. V roce 1869 skončilo partnerství s Mayerhoferem. Roku 1917 se firma proměnila v akciovou společnost, již Alfred Krupp včlenil do koncernu Berndorfer Metallwarenfabrik. Značka J. C. Klinkosch zanikla v roce 1953. Za své podnikatelské zásluhy byl J. C. Klinkosch povýšen roku 1880 do šlechtického stavu. Jako velký sběratel uměleckých děl shromáždil rozsáhlou sbírku, která byla po jeho smrti rozprodána v aukci. Několik obrazů, které odkoupili Schwarzenbergové, je dodnes ve sbírkách Státního zámku Hluboká. Srov. VAVERKOVÁ 2015, s. 96; NEUWIRTH 1976, s. 295-301; NEUWIRTH 1977, str. 58-60; BLAIR 1991, s. 178-180.

Ačkoliv se mnohé firmy snažily svými výrobky z napodobenin drahých kovů uspokojit co nejširší klientelu, nezapomínaly na artefakty z masivního stříbra, které vyráběly souběžně.

Devatenácté století je v expozici zastoupeno největším počtem předmětů. Samostatnou tematickou skupinu tvoří dekorativní nádoby upomínkového charakteru, jejichž tvarosloví a umělecké zpracování slohově čerpá z historismu druhé poloviny 19. století. Byly však vyrobeny s využitím moderních technologií – některé části nádob byly výsledkem strojního zpracování a při úpravě povrchů bylo použito galvanického zlacení.

Zejména z numizmatického hlediska jsou velmi cenné poháry se vsazenými historickými ražbami. Způsobu zdobit stříbrné a zlacené poháry vsazováním mincí a medailí, jejichž ražby připomínaly významné rodinné, historické a politické události, se užívalo již v době renesance. Také se jednalo o cestu, jak uchovat a prezentovat větší množství mincí či medailí najednou. Takto zdobené poháry se často stávaly vhodným darem k významným životním událostem, jak dokládá rytý německý nápis na poháru pod katalogovým číslem 20: „*Tento pohár mi darovala moje paní matka, když mi byl jeden rok.*“¹⁵⁶ Mladším příkladem jsou dvě stříbrné zlacené misky v neorenesančním provedení, do jejichž dna byl vložen stříbrný říšský tolar z roku 1696 s poprsím knížete Ferdinanda Viléma ze Schwarzenbergu a jeho manželky Marie Anny, rozené ze Sulzu.¹⁵⁷ Podle rytého věnování je členové rodiny dostali jako vánoční dar v roce 1885 (kat. č. 37).

Významnou numizmatickou hodnotu má také stříbrný pohárek z roku 1821, jehož dekor tvoří pás deseti polských a dánských mincí z druhé poloviny 17. století. Do dna je navíc vsazena stříbrná medaile na památku upálení mistra Jana Husa z roku 1717 (kat. č. 18).

Unikátní je také výzdoba poháru s víkem z roku 1876, zhotoveného v romantizujícím neogotickém stylu (kat. č. 32). Jeho plášť je pokryt devatenácti zlatými dukáty z konce 80. let 16. století a první poloviny 17. století, jež pocházejí z pokladu zlatých mincí, který náhodně objevil schwarzenberský poddaný v prostoru bažantnice v lokalitě Záblatí na hlubockém

156 „*DIESEN BECHER HAT MIR MEINE FRAU MUTTER GESCHENKT ALS ICH BIN EIN JAHRE ALT WARD DEN 11. FEBR. ANNO 1719.*“ Pohár inv. č. HL 9899/1-34 je součástí mobiliárního fondu SZ Hluboká.

157 Právo razit vlastní minci měli pouze někteří významní šlechtici nebo hodnostáři světštlí i církevní, ojediněle také města. Tuto výsadu jim zvláštním privilegiem uděloval pouze panovník. V předbělohorském období disponovali tímto právem pouze Šlikové, Pernštejnové a Rožmberkové. V období pobělohorském bylo toto privilegium uděleno nově nastupující šlechtě – Eggenbergům, Albrechtovi z Valdštejna, Lobkowiczům a Schwarzenbergům. Schwarzenbergové získali právo razit vlastní mince za Jana Adolfa I., který svým obratným diplomatickým jednáním pomohl Leopoldovi I. získat v roce 1658 titul římského krále a císaře. Císař jej za služby povýšil do stavu říšských knížat. V roce 1671 mu udělil další výsady, mimo jiné také právo razit vlastní mince. Mincovní právo využívali také další členové rodu v následujících generacích, zejména Ferdinand Vilém Schwarzenberg, který dával razit mince ve Vídni, Kremnici, v Norimberku, Kolíně nad Rýnem a v Augsburgu. Mince z jeho doby jsou hodnoceny jako nejkrásnější ze schwarzenberských ražeb. Posledním Schwarzenbergem, který měl právo razit vlastní mince, byl Jan Nepomuk I. (1742-1789). Blíže ZÁLOHA 1960.

27. Cafetière.	10	—	105 fr.
26. Sucrier moyen, intérieur doré.			102 fr.
10. Pot à crème, int' écor. 4 Tasses.			71 fr.
30. Bol à thé, intérieur doré. . .			90 fr.
70. Bouilloire.	24 Tasses.		290 fr.
150. Plateau carré, 60 cent' . . .			330 fr.

Ensemble du service. 1104 fr.

18. Cafetière.	4	—	87 fr.
20. Sucrier petit, intérieur doré.			84 fr.
6. Pot à crème, int' écor. 2 Tasses.			59 fr.
50. Bouilloire.	15	—	230 fr.
96. Plateau carré, 49 cent' . . .			225 fr.

Ensemble du service. 774 fr.

NOTA. — La contenance en tasses est calculée à raison de 8 au litre.

Service à Thé et Café, pied rond, nœud, côtes tournantes, oxydé. N° 61

Grammes d'argent déposé		la pièce
30. Théière.	12 Tasses.	126 fr.
24. Cafetière.	8	109 fr.
26. Sucrier moyen, intérieur doré.		104 fr.
10. Pot à crème, int' écor. 4 Tasses.		67 fr.
30. Bol à thé, intérieur doré. . .		90 fr.
70. Bouilloire.	24 Tasses.	271 fr.
150. Plateau carré, 60 cent' . . .		320 fr.
<i>Ensemble du service.</i> 1087 fr.		

Grammes d'argent déposé		la pièce
21. Théière.	6 Tasses.	87 fr.
18. Cafetière.	4	87 fr.
20. Sucrier petit, intérieur doré .		79 fr.
6. Pot à crème, int' écor. 2 Tasses.		49 fr.
50. Bouilloire.	15	210 fr.
96. Plateau carré, 49 cent' . . .		245 fr.
<i>Ensemble du service.</i> 757 fr.		

62. Servis na kávu a čaj, Katalog firmy Christoffle, 2. polovina 19. století, ze sbírek Severočeského muzea v Liberci

63. Lovecká jídelna zámku Hluboká, foto J. Seidel, 20. léta 20. století, archiv Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích

panství.¹⁵⁸ Nález podle zprávy uveřejněné v deníku Budweiser Kreisblatt z 26. dubna 1876 obsahoval původně třicet dva kusů zlatých mincí.¹⁵⁹

Historický vývoj schwarzenberských ražeb demonstruje stříbrná a zlacená mísa se sto osmdesáti dvěma vsazenými medailemi a mincemi, které razilo prvních pět vládnoucích představitelů rodu Schwarzenbergů¹⁶⁰ v měně dvaceti krejcarů, říšských tolarů, tolarů, dukátů a deseti dukátů (kat. č. 65). Mísa je ve střední partii na ploše symetricky osazena dvaceti sedmi zlatými mincemi a medailemi různých velikostí. Na dvou zlacených mezikružích se nachází sto padesát pět vsazených stříbrných mincí a medailí. Mísu v roce 1855 darovala kněžna Eleonora svému choti Janu Adolfovi II. k pětadvacátému výročí jejich svatby.¹⁶¹

158 K problematice schwarzenberských ražeb více POPADINCOVÁ 1993, s. 82-83; ZÁLOHA 1960.

159 Podle mince ražené na počátku vlády Ferdinanda III. zřejmě šlo o mince ukryté v poslední fázi třicetileté války. Blíže POPADINCOVÁ 1993, s. 82-83.

160 Jednalo se o Jana Adolfa I., Ferdinanda Viléma, Adama Františka, Josefa Adama a Jana Nepomuka ze Schwarzenbergu..

161 Sňatek šlechtického páru se konal 23. května 1830 ve Vídni.

Cílevědomě budovanou paměť schwarzenberských rodinných úspěchů v oblasti podnikatelských aktivit dokládá pozoruhodná kolekce stříbrných a zlacených dekorativních nádob a ozdobných talířů z masivního stříbra se vsazenými zlatými, stříbrnými a bronzovými medailemi. Ty Schwarzenbergové získali ve druhé polovině 19. století na domácích i zahraničních hospodářských výstavách. Četná ocenění dokládají jejich široké úspěchy v oblasti zemědělského pěstitelství a chovatelství, například cukrové řepy, chovu psů, koní, drůbeže i chovného dobytka. Uznáván byl i jejich přínos průmyslovému podnikání v těžbě grafitu a dřeva, v oblasti cukrovarnictví, rybníkářství a v dalších odvětvích. Kolekci deseti nádob a dvaceti talířů se vsazenými medailemi a mincemi zhotovila mezi lety 1876-1888 vídeňská firma Josef Carl Klinkosch (k. č. 39-44 a 66-71). Nádoby a talíře se vystavovaly na příbornících v lovecké jídelně na Hluboké při významných společenských a rodinných akcích, například během lovecké sezony nebo významných rodinných oslav.

Některé ceny ze zlaceného stříbra nebo alpaky, často kombinovaných se sklem, mají podobu exkluzivních věcných darů. Mezi nimi vyniká monumentální stolní nástavec ze stříbra a skla, který Schwarzenbergům věnoval německý císař a pruský král Vilém II. při příležitosti Jubilejní výstavy ve Vídni v roce 1888 (kat. č. 38). Mezi špičkové stříbrnické práce po výtvarné i řemeslné stránce patří cena v podobě stříbrné lodě s plastikou nymfy Kéto, kterou Schwarzenbergové získali za úspěchy v rybníčním hospodářství na Mezinárodní rybářské výstavě ve Vídni v roce 1902.¹⁶² Cenu věnoval císař František Josef I.

64. Sousoší s plastikou bohyně Kéto, Vídeň, 1902, ze sbírek SZ Třeboň

162 Mezinárodní rybářská výstava ve Vídni (Internationale Fischerei-Ausstellung in Wien) se konala ve dnech 6.-21. 9. 1902 pod záštitou arcivévod Františka Ferdinanda d'Este v zahradách Schwarzenberského paláce. Cena, která byla Schwarzenbergům udělena, je součástí sbírek Státního zámku Třeboň (inv. č. TR 871).

Velmi atraktivní jsou poháry, které upomínají na tradiční zálibu členů schwarzenberské rodiny v lovu. Poháry označené iniciálami AJŠ (kat. č. 28) a AS (kat. č. 29) byly zhotoveny na památku loveckých úspěchů vládnoucího knížete Jana Adolfa II. Jsou zdobené trofejemi (grandlemi¹⁶³) jelenů, které kníže skolil v letech 1882 až 1885. Grandle do výzdoby pohárů klenotnický zasadila vídeňská firma Jauner, která zaměstnávala významné rytce a medailéry. V rakousko-uherské monarchii zajišťovala většinu prestižních zakázek v oboru pamětních medailí a plaket¹⁶⁴. Mistrovskou prací této firmy, která se nachází ve schwarzenberských sbírkách, je pohár zdobený grandlemi, barevnými smalty a broušenými vltavíny (kat. č. 27). Rytý nápis na víku potvrzuje loveckou zdatnost knížete Jana Adolfa II. v letech 1886–1887.¹⁶⁵ Krásu poháru starý kníže nikdy neoceníl. Firma Jauner jej dodala až v roce 1889, tedy několik měsíců po jeho smrti.¹⁶⁶

Kromě zmíněných stříbrných nádob s dekorativní a památeční hodnotou se z 19. století na zámku Hluboká dochovala bohatá výbava stolního nádobí, které dokládá vysokou úroveň aristokratického stolování.

Stolní nádobí je ve výstavních prostorách zastoupeno pouze jednotlivými kusy (terina, omáčník, chladič na sekt, mísa na ovoce, příbor a další jednotlivosti) – torzy někdejších jídelních servisů. Kompletní soubor jednotně provedeného servisu představuje stříbrná jídelní souprava zdobená rytou knížecí korunkou a iniciálami AJŠ sofistikovaně adjustovaná v transportním kufru (kat. č. 72). Její vyhotovení u vídeňské stříbrnické firmy Mayerhofer & Klinkosch si v roce 1840 objednal kníže Jan Adolf II. Široký sortiment stolního náčiní doplňují také drobnosti ze stříbra, jako například etikety na lahve (kat. č. 52) a ozdobně zakončené jehly na drůbež, které zvyšovaly lesk prostřené tabule (kat. č. 53).¹⁶⁷

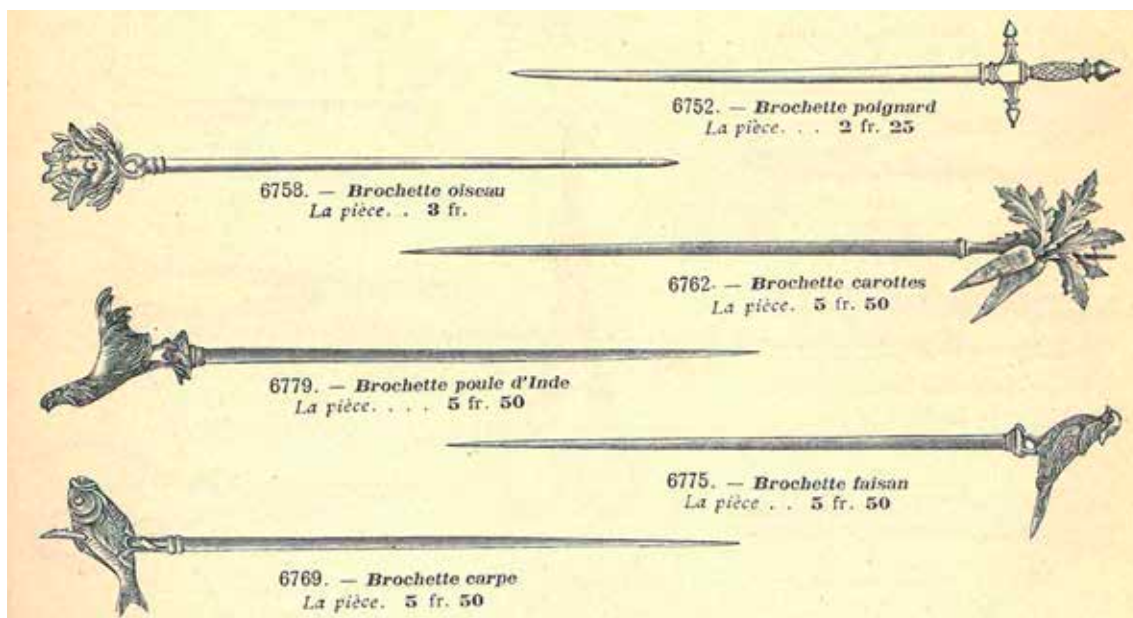
163 Termínem grandle se označují zuby – špičky jelena nebo laně. Ve zlatnictví se využívají jako součást exkluzivních šperků s mysliveckou tematikou. Nejvhodnější na výrobu šperků jsou grandle ze starších zvířat, které jsou pravidelně obroušené a tmavě zbarvené neboli pálené.

164 Heinrich Jauner (1833, Vídeň – 1912, Vídeň) byl významný rytec, medailér a vlastník firmy Jauner, k. u. k. Hoflieferant. Firmu založil jeho otec Franz Jauner (1803, Nußdorf – 1889, Vídeň), který byl dvorním rytcem. Svým mistrovstvím si vydobyl přezdívku „vídeňský Cellini“. Heinrich původně studoval malbu, ale brzy se zaměřil na medailéřskou tvorbu a převzal po otci medailéřskou a ryteckou firmu. Vytvořil celou řadu medailí věnovaných významným rakouským osobnostem a událostem 19. a přelomu 20. století. Spolupracoval s významnými zlatnickými firmami, např. v Rakousku s firmou J. C. Klinkosch. Pracoval i pro hannoverský královský dvůr. V roce 1909 vyrobil z postříbřeného bronzu miniaturu pomníku admirála Tegetthofa, jehož originál se nachází v Pule. Miniatura je uložena ve sbírkách Heeresgeschichtliches Museum Wien. K osobnosti Heinricha Jaunera více LEXIKON 1965, s. 87; KRUMPŮČEK 2004, s. 82; VAVERKOVÁ 2015, s. 93.

165 „Gräne des von Fürst Johann Adolf zu Schwarzenberg im Jahre 1886 u. 1887 erlegten Hochwildes.“ SZ Hluboká, inv. č. HL 9889.

166 Kníže Jan Adolf II. zemřel 15. září 1888 v Třeboni.

167 Čtyři sešity ručně psaných jídelníčků, které jsou uloženy v oddělení Státního oblastního archivu Třeboň v Českém Krumlově, informují o způsobu stravování knížecí rodiny od roku 1896 až do konce první světové války. K problematice více CICHROVÁ 2003, s. 51–59.

65. Ozdobné jehly, Katalog firmy Christofle, 2. polovina 19. století, ze sbírek Severočeského muzea v Liberci

Jídelní servisy nebo jejich části se v poměrně velkém množství nalézají také na zámcích v Horšovském Týně, Lešné, Náměšti nad Oslavou a Telči. Firmy, které Schwarzenbergové jednoznačně upřednostňovali, dodávaly sady stříbrného nádobí i příslušíkům rodu Haugwitzů do Náměšti či Podstatských do Telče. Značku J. C. Klinkosch nese rozsáhlý soubor jídelního nádobí ze zámku v Horšovském Týně, který patřil rodu Trauttmansdorffů.

Při nákupu stolního nádobí Schwarzenbergové sáhli také po zboží anglické provenience. Nezanedbatelný vliv i v tomto směru měla zřejmě cesta vládnoucího knížecího páru Jana Adolfa II. a Eleonory do Anglie v souvislosti s korunovací královny Viktorie v roce 1837. Kromě celkového okouzlení anglickým prostředím se manželé setkali při společenských akcích zcela jistě i s anglickým způsobem stolování a novými trendy ve výrobě a designu stolního nádobí. Anglický import v hlubocké sbírce představují výrobky firem William Hutton & Sons¹⁶⁸, Elkington, James Dixon & Son a Henry

168 Firmu založil William Hutton (1774–1842) roku 1800 v Birminghamu. Zabýval se hlavně výrobou talířů a příborů. Roku 1807 otevřel pobočku v Sheffieldu, která se koncem 19. století stala jednou z největších na trhu. Další pobočka otevřená v Londýně se později specializovala se na secesní stříbro. Firma Hutton se stala čelným producentem secesních výrobků, které dodávala i dalším firmám ve Velké Británii a v zahraničí. William Hutton byl průkopníkem výroby příborů z alpaky. Krátce před rokem 1914 firma zakoupila z Francie práva na patent výroby příborů lisováním. V nové provozovně, nazvané Sheffield Flatware Company, nainstalovala pětisetunový lis, který umožňoval výrobu dvou tun příborů týdně. Po dobu 1. světové války se zde vyráběly především nábojnice, kdy produkce dosahovala až dvou set tun týdně. V letech 1920–1921 bylo zavedeno strojní leštění příborů. Firma fungovala až do roku 1930, kdy byla uzavřena v důsledku poklesu poptávky. Více HUGES 1967, s. 235; 96–97.

66. Karl Zenker, Kaple Nejsvětějšího Spasitele zámku Hluboká, 70. léta 19. století, ze sbírek SZ Hluboká

Wilkinson & Co¹⁶⁹, které dodávaly na trh souběžně nádobí ze stříbra i postříbřené alpaky. V sortimentu zámeckého stříbra um těchto firem dokládají jak jednotlivosti, například terina (kat. č. 45), tak půvabné čajové a kávové servery pro jednu osobu (kat. č. 46–48). Vytříbeným tvarovým designem vyniká zejména čajová souprava firmy James Dixon & Sons vyrobená v anglickém Sheffieldu v letech 1852–1853 (kat. č. 46). Také ona patřila k nejstarším anglickým přírůstkům do rodinné pokladnice stříbra.¹⁷⁰ O velké oblibě kvality a designu anglického zboží svědčí i fakt, že si obdobné čajové a kávové soupravy schwarzenberská rodina objednávala ještě v roce 1928. Tvarově předměty čerpají zejména z neoklasicismu, který ke konci 19. století vévodil anglickému užitkovému stolnímu stříbru a jehož elegantní, jednoduché a účelné tvary předznamenávají moderní design 20. století.

Samostatnou kapitolu v kolekci stříbrných předmětů tvoří mešní nádoby, které patřily k vybavení zámeckých kaplí, zejména Nejsvětějšího Spasitele na Hluboké.¹⁷¹ Nejstarším a nejcenějším liturgickým předmětem je relikviářový kříž

169 Ačkoliv historie firmy sahá až do 18. století, značka Henry Wilkinson & Co byla zaregistrována na sheffieldském puncovním úřadu v roce 1831. Kromě stříbrného zboží se firma podílela na výrobě Old Sheffield Plate. Roku 1843 obdržela jako druhá v Sheffieldu licenci na využívání galvanického pokovování. Velký úspěch sklidila na Světové výstavě v Londýně v roce 1851 (Great Exhibition of the Works of Industry of all Nations). Od 50. let 19. století firma působila v Londýně, kde v roce 1872 zaregistrovala na londýnském puncovním úřadě značku. V roce 1872 se změnil právní status firmy na společnost s ručením omezeným (Henry Wilkinson & Co Ltd.). Působení ukončila v roce 1892, kdy byla odkoupena firmou Walker & Hall.

170 Jako první zaznamenávají inventáře vídeňské stříbrnice takzvaný „londýnský“ stříbrný servis. Položka je evidována v rozmezí let 1850–1873.

171 K historii kaple na Hluboké více LAVIČKA 2008, s. 183–206. Podle inventáře hlubockého zámku z 15. 11. 1865 byly v sakristii kaple uvedeny tyto předměty: „1 krucifix (15 zl.), 1 kalich (600 zl.), monstrance s relikviářem, s ostatkem ramenní kosti sv. Jana Nepomuckého (1000 zl.), 1 zlatená monstrance gotických forem (300 zl.), 1 stará monstrance ve schránce (300 zl.), 2 kalichy (400 zl.), 1 kropítko (Sprengwendel – 4 zl.), 1 kovový kotlík na svěcenou vodu (20 zl.), [...], 1 pluvíál ze stříbrné látky (500 zl.), [...], 1 ornát ze stříbrné látky (1000 zl.), 1 ornát ze stříbrné látky (600 zl.), 3 ornáty ze stříbrné látky (500 zl.), 1 ornát ze stříbrné látky (400 zl.), 7 ornátů ze stříbrné látky (300 zl.)“. Tamtéž, s. 199–200.

67. Detail lunuly neogotické monstrance, Rakousko, po polovině 19. století, ze sbírek SZ Hluboká

pocházející z kaple Panny Marie na zámku v Protivíně, který Schwarzenbergové vlastnili do roku 1947 (kat. č. 60).¹⁷² Kříž z tmavě mořeného dřeva nese uprostřed křížení stříbrný korpus Krista s holubicí a nápisovou páskou. Konce kříže i svislého břevna jsou ve tvaru trojlístů se stříbrnými trny. Na kříži se nachází dvacet jedna okrouhlých schránek s ostatky svatých, dalších sedm schránek je vloženo do hranolového podstavce s římsovým osazením na hranách. V meziplochách jsou stříbrné jemně tepané a prolamované ornamentální apliky, další zdobí patu kříže. Kříž vyrůstá ze skály obložené tepaným stříbrným plechem, na jejímž okraji se nalézají vyražené značky mistra, ohledací punc města a vryp cizelovací jehlou. Autorem relikviáře, který můžeme datovat počátkem 17. století, je významný wrocłavský mistr Fabian Nitsch.¹⁷³

Ostatní liturgické předměty byly zhotoveny vesměs ve druhé polovině 19. století a jejich dodavateli byli vídeňští zlatníci. Velmi dobrou úroveň mají dva mešní kalichy s patenami zhotovené v neogotickém stylu (kat. č. 54 a 55). Starší z nich, vyrobený roku 1856, je zdobený na výpustcích nodu modrým smaltem, druhý je bohatě osazený briliantově broušenými křišťály, muglovanými a routově broušenými granáty a muglovaným sklem podloženým zlatou fólií na výpustcích nodu.

172 BRANIŠ 1900, s. 33.

173 Fabian Nitsch (1576–1630), psaný též Nitsche, Nietsche, Nitzch či Nitschke, pocházel ze zlatnické rodiny, která po několik generací působila ve Wrocławi. Nejprve se učil u svého otce Paula Nitsche, v roce 1596 se vydal se dvěma zlatnickými tovaryši na zkušenu do Norimberku. Pobyt předčasně ukončil incident v Bamberku. Fabian vyzbrojený průvodním listem breslawského biskupa Andrease von Jerin putoval do Itálie, aby si zde doplnil zlatnické vzdělání. V roce 1600 navštívil Prahu, aby doručil papežskému nunciovi na dvoře císaře Rudolfa II. Filippu Spinellimu stříbrný stolek. O dva roky později se stal wrocłavským měšťanem a mistrem. V roce 1618 u něj pracovalo pět tovaryšů.

Dvě relikviářové monstrance dokládají vysokou uměleckořemeslnou úroveň většiny prací firmy Mayerhofer a Klinkosch, s vynikající klenotnickou úpravou briliantově broušených kamenů na koruně (kat. č. 56 a 59). Stejně výtvarné řešení obou monstrancí bylo patrně záměrné, aby mohly být symetricky umístěny na oltáři.

Z výše uvedených informací je zřejmé, že se schwarzenberská sbírka stříbra, zastoupená předměty z konce 16. až počátku 20. století, dochovala téměř ve svém původním rozsahu. Doposud však zůstávala před zraky návštěvníků zámku Hluboká ukryta a chráněna v depozitářích a trezorové místnosti. Jednotlivé kusy byly příležitostně vystavovány v rámci souborných expozic; naposledy v průběhu května až srpna letošního roku v Praze během úspěšné výstavy Zámecké stříbro.¹⁷⁴ Z tohoto důvodu Národní památkový ústav přistoupil k jejímu zpřístupnění, které badatelům a milovníkům užitého umění a drahých kovů nabízí cenný studijní materiál v unikátním rozsahu.

174 Výstava Zámecké stříbro se konala od května do srpna 2015 ve výstavních prostorách České spořitelny v Praze. Kromě schwarzenberského stříbra ze sbírek SZ Hluboká, SZ Třeboň a SHZ Český Krumlov byly vystaveny také stříbrné artefakty z dalších památkových objektů – ze zámků Telč, Náměšť nad Oslavou a Horšovského Týna. Viz VAVERKOVÁ 2015.

Katalog stříbrných
předmětů ze sbírek
Státního zámku Hluboká

1 Pohár vítací - vilkum

Kornelius Erb

Německo, Augsburg, kolem roku 1600

zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 45,5 cm

značeno: mistrovská značka Cornelius Erb, ohledací punc (Augsburg), repunc (Víděň, 1806–1807),

vryp cizelovací jehlou

součást fideikomisu, oceněno na 350 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9882

Literatura: BRANIŠ 1900, s. 80; ROSENBERG 1922, s. 63; VAVERKOVÁ, s. 39; VAVERKOVÁ 2015, s. 35.

Objemný pohár naplněný vínem, zvaný také vilkum, sloužil k uvítání hostů na dvoře renesančního velmože. Pohár ze schwarzenberské sbírky stříbra svým dekorem vědomě navazuje na klasickou antickou tektoniku a ornamentiku. Tělo je zdobeno třemi oválnými kartušemi s reliéfním vyobrazením zvířecích postav (lva, koně a jednorozce) v přímořských krajinách s antikizující architekturou. Mezi kartušemi jsou tři vertikálně komponované květinové kytice zasazené do kapkovitých váz. Víko je zdobeno taktéž třemi oválnými kartušemi s bájnými zvířaty. Ve vrcholu se nachází knoflíkovitá úchytka ukončená figurkou římského bojovníka s kopím a štítem. Pohár byl vyroben ve světově proslulém zlatnickém centru renesanční éry v Augsburgu. Jeho autor Cornelius Erb patrně pocházel z Janova. Oženil se v roce 1586, zemřel roku 1618. Patřil ke špičkovým mistrům své doby. Jeho další práce jsou součástí sbírek například Bavorského národního muzea v Mnichově, Britského muzea v Londýně či Muzea umění v Milwoke v USA.

2 Pohár svatební (Jungfraubecher)

Německo, Augsburg (?), počátek 17. století (?)

částečně zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 23,3 cm

značeno: špatně čitelná ohledací značka (piniová šiška?), vryp cizelovací jehlou

součást fideikomisu, oceněno na 60 fl., původní lokace: velká jídelna

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9893

Literatura: BRANIŠ 1900, s. 80; STEHLÍKOVÁ 2003, s. 357; VAVERKOVÁ, s. 24; VAVERKOVÁ 2015, s. 36.

Dobový český název pro stříbrný vítací pohár, často užívaný jako svatební, byl panna v sukni. Podstavec poháru tvoří figurální plastika stojící mladé ženy ve stylizovaném dobovém oděvu s bohatě zdobenou sukni. Ve vztažených rukách třímá ornamentální rozvilinové příporky zakončené hlavičkami. V příporkách jsou ložiska pro výkyvné uložení číšky. Otočí-li se figurka hlavou dolů, tvoří sukně velký pohár, z něhož pil kavalír. Menší pohárek byl určený pro dámu.

3 Číše s víkem

Mistr IG

Německo, Augsburg, konec 17. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, stříhání, v. 27,5 cm

značeno: mistrovská značka IG, ohledací punc (Augsburg)

součást fideikomisu, oceněno na 50 fl., původní lokace: velká jídelna

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9895

Literatura: BRANIŠ 1900, s. 81; ROSENBERG 1922, s. 94; VAVERKOVÁ, s. 21; VAVERKOVÁ 2015, s. 40.

Číše mírně kónického tvaru stojí na třech nožkách ve tvaru kamzíků s korunkou na hlavě, držících prosekávající patku se stříbrnými akanty. Tělo nádoby a víko jsou ve vysokém reliéfu pokryty zlatými hruškami s listy. Povrch je zdrsňen cizelérskou jehlou. Na vrchu víčka je zasazena šiška se stříbrnými listy.

Vzhledem k tomu, že na konci 17. století působili v Augsburgu dva mistři, kteří používali značku IG v kruhovém poli, není autorství číše jednoznačné. Podle analogií by se pravděpodobně mohlo jednat o Jeremiaha Gilga, který v Augsburgu pobýval od roku 1615 a mistrem se stal o deset let později. Zemřel roku 1670.

4 Pohár ve tvaru ananasu s víkem

Hanß Weinodt

Německo, Augsburg, konec 16. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, rytí, v. 27,5 cm

značeno: mistrovská značka Hanß Weinodt, ohledací punc (Augsburg)

součást fideikomisu, oceněno na 60 fl., původní lokace: velká jídelna

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9897

Literatura: BRANIŠ 1900, s. 80; ROSENBERG 1922, s. 53; VAVERKOVÁ, s. 23; VAVERKOVÁ 2015, s. 40.

Inspirace exotickými plody našla svou odezvu v poháru tvaru ananasu. Ten zaujme kromě jiného také prosekávaným dříkem, jež tvoří čtyři esovitě stočené, k sobě připojené voluty. Na vrcholu víčka stojí figurka putta. K osobnosti autora Hanße Weinodta je známo několik málo osobních dat; oženil se roku 1578, zemřel v roce 1594.

5 Pohár ve tvaru jelena se snímací hlavou

Mistr CLE

střední Evropa, patrně Německo nebo Dolní Rakousko, konec 17. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, prosekávání, v. 34 cm

značeno: mistrovská značka CLE, značka ryzosti (?)

součást fideikomisu, oceněno na 58 fl., původní lokace: neznámá

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9941

Literatura: ROSENBERG 1928, s. 611; VAVERKOVÁ, s. 25; VAVERKOVÁ 2015, s. 41.

6 Pohár s víkem (buklovaný)

Hans Kindsvater

Německo, Norimberk, 1. polovina 17. století
zlacené stříbro, tepání, cizelování, střihání, v. 27,
5 cm

značeno: mistrovská značka Hans Kindsvater,
ohledací punc (Norimberk), vryp cizelovací
jehlou

součást fideikomisu, oceněno na 30 fl., původní
lokace: lovecký salon

NPÚ ÚPS v Českých Budějovicích, SZ Hluboká,
inv. č. HL 9910

Literatura: BRANIŠ 1900, s. 80; GRIEB 2007,
s. 780; ROSENBERG 1925, s. 206; VAVERKOVÁ,
s. 22; VAVERKOVÁ 2015, s. 42.

Autor hlubockého poháru s tepanými pukly a střihanými ozdobami, zlatník a stříbrotepec Hans Kindsvater se narodil 30. října 1595 ve Wöhrdu. Byl synem zlatníka Davida Kindsvatera. V roce 1622 se oženil s Julií Öllingerovou. V červenci roku 1622 složil mistrovskou zkoušku a v prosinci téhož roku se stal v Norimberku mistrem. Jeho mistrovskou značkou byly iniciály HK, které se na předmětech objevují vzácně. Od roku 1623 v jeho dílně působili jako učedníci synové zlatníka Pauluse Wemleina. Naposledy je jeho jméno zmiňováno ve spojitosti se křtem jeho syna Reinholda 11. prosince 1625. Pravděpodobně zemřel v letech 1634–1635 společně s dalšími více než třiceti tisíci norimberskými měšťany v důsledku morové epidemie.

V inventáři hlubockého zámku Nippes und Decorations sachen z roku 1889 je pohár datován rokem 1622. Kníže Adolf Josef Schwarzenberg jej zapůjčil na výstavu zlatnických prací starých mistrů „Alter Gold-und-Sliberschmiede-Arbeiter“, která se od dubna do května 1907 konala v budově K. k. österreichisches Museum für Kunst und Industrie ve Vídni. Pohár byl uveden pod katalogovým číslem 415.

7 Číška s víčkem

David Eckirch

Německo, Norimberk, počátek 17. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, stříhání, v. 15 cm

značeno: mistrovská značka, ohledací punc (Norimberk, 17. století), vryp cizelovací jehlou

součást fideikomisu, oceněno na 30 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9898

Literatura: BRANIŠ 1900, s. 81; ROSENBERG 1922, s. 111; ROSENBERG 1925, s. 234; VAVERKOVÁ, s. 27; VAVERKOVÁ 2015, s. 45.

Stříbrná zlacená číška stojí na třech kulovitých nožkách. Její stěny bohatě zdobí tulipány. Vypouklé víčko má ve vrcholu úchytku v podobě labutě, kolem níž stříhaný dekor představuje listoví. Její tvůrce David Eckirch pocházel ze zlatnické rodiny Eckirchů (někdy psaných Ehekirch) původem z Ulmu. Poprvé je v písemných pramenech zmiňován k roku 1604. Původně pracoval v Augsburgu. Zemřel roku 1613.

8 Holba

Švýcarsko, Curych, 1. třetina 17. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, rytí, v. 15,5 cm

značeno: mistrovská značka (neidentifikovaná), ohledací punc (Curych, 1631)

součást fideikomisu, oceněno na 100 fl., původní lokace: velká jídelna (?)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9922

Litaratura: BRANIŠ 1900, s. 80; ROSENBERG 1928, s. 553; VAVERKOVÁ, s. 37; VAVERKOVÁ 2015, s. 43.

Tělo holby je šestihranné s dvanácti srdčitými puklicemi na hranách, jenž jsou vyzdobeny motivy andělčích hlaviček, ovocných a květinových svazků. V hladkých meziplochách se nacházejí ryté biblické postavy se jmény Rebeca, Sára, Lea, Ruth, Michal a Susanna. Na vrcholu odklápěcího víka je rytý alianční znak a letopočet 1631. Holba byla veřejnosti prezentována na výstavě Goldschmiedkunst, která se konala ve schwarzenberském paláci ve Vídni v roce 1889.

9 Holba

Mistr HIS

Rakousko, Salzburg, 2. polovina 17. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 16 cm

značeno: mistrovská značka HIS v trojlistu, ohledací punc (Salzburg, 1622), repunc pro velké stříbrné předměty (Salzburg, 1806-1807)

součást fideikomisu, oceněno na 60 fl., původní lokace: velká jídelna

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9894

Literatura: ROSENBERG 1928, s. 431; VAVERKOVÁ, s. 36; VAVERKOVÁ 2015, s. 46.

10 Číška

Mistr IA

Německo, Augsburg (?), 2. polovina 17. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 9,7 cm

značeno: mistrovskou značkou I. A. (neurčeno)

součást fideikomisu, oceněno na 20 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9917

Literatura: ROSENBERG 1922, s. 131; VAVERKOVÁ, s. 29; VAVERKOVÁ 2015, s. 45.

11 Mísa

Mistr CK (?)

Čechy, Staré Město pražské (?), 2. polovina 17. století

stříbro, tepaní, cizelování, rozměry 35 × 28,7 cm

značeno: špatně čitelná mistrovská značka CK (?), špatně čitelná značka - snad Staré Město pražské (?)

součást fideikomisu, oceněno na 100 fl., původní lokace: velká jídelna (?)

Státní zámek Hluboká, inv. č. 9903

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 34; VAVERKOVÁ 2015, s. 46.

12 Číše

Německo, Drážďany, 1666

zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 11, 5 cm

značeno: špatně čitelná mistrovská značka HB či FB (neurčeno), ohledací punc (Drážďany),
pod okrajem vyryto BVR 1666

součást fideikomisu, oceněno na 40 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9909

Literatura: ROSENBERG 1923, s. 22; VAVERKOVÁ, s. 32; VAVERKOVÁ 2015, s. 48.

Stříbrná, částečně zlacená číše kónického tvaru je dekorována plasticky vystupujícími tulipány. Podle rytého nápisu ADOLF IDA 24/12 1884 na spodní straně dna se pravděpodobně jedná o vánoční dárek.

13 Číška

Německo (?), 2. polovina 17. století

zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 10 cm

značeno: nečitelná značka (nezjištěno), částečně čitelná značka pro ryzost stříbra 13 lotů

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9914

14 Číše s víkem

Johann Paul Schmidt

Německo, Lipsko, po roce 1683

zlacené stříbro, tepání, cizelování, rytí, v. 18,8 cm

značeno: 2 × mistrovská značka, ohledací punc (Lipsko), na dně číše vyryto JHL 1733

součást fideikomisu, oceněno na 40 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9915

Literatura: ROSENBERG 1925, s. 236; VAVERKOVÁ, s. 35; VAVERKOVÁ 2015, s. 48.

Pohár stojící na třech kulovitých nožkách je zdobený reliéfními okřídlenými ženskými polopostavami a ornamentálními páskami. Jeho tvůrce Johann Paul Schmidt se stal mistrem v roce 1683. Naposledy je jeho jméno v písemných pramenech zmiňováno k roku 1703.

15 Číška

Rusko, Moskva, 1804

zlacené stříbro, tepání, cizelování, rytí, v. 8,1 cm

značeno: nečitelná mistrovská značka, ohledací punc (Moskva, 1804, ryzost 84 zolotníků)

Součást fideikomisu, oceněno na 20 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9911

Literatura: ROSENBERG 1928, s. 467; VAVERKOVÁ, s. 29; VAVEKOVÁ 2015, s. 49.

Stěny tepaného pohárku jsou zdobeny girlandami, květinovými a zoomorfními motivy. V inventáři hlubockého zámku *Nippes und Decorations sachen* z roku 1889 je uvedena datace 1778.

16 Číška

Petr Semenov (?)

Rusko, Moskva, 1753 (?)

stříbro, tepání, rytí, v. 16,3 cm

značeno: mistrovská značka v azbuce ПС: patrně Petr Semenov a další neúplná značka v azbuce MF (?),
ohledací punc (Moskva, 1753)

součást fideikomisu, oceněno na 40 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9912

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 32; VAVERKOVÁ 2015, s. 49.

Stříbrný pohár kónického tvaru stojící na nízké vypouklé patce je zdobený rytým dekorem s opakujícím se motivem pásky, boltce a rokaje. Na patce rytý nápis ADOLF IDA 24/12 1885 napovídá, že se jednalo o vánoční dárek.

17 Číše

Rusko, Moskva, 1741

zlačené stříbro, tepání, cizelování, rytí, v. 15 cm

značeno: mistrovská značka v azbuce AK (neurčeno); značka v azbuce ВД (neurčeno);

ohledací punc (Moskva, 1741)

součást fideikomisu, oceněno na 30 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9916

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 38.

18 Číše

Morava, Brno, 1821

zlacené stříbro, tepání, cizelování, ražba, v. 14 cm

značeno: mistrovská značka nečitelná, rakouská značka pro ryzost stříbra 13 lotů (Brno, 1821),
brněnský taxovní punc (1807-1824)

součást fideikomisu, oceněno na 50 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9880

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 35; VAVERKOVÁ 2015, s. 50.

Pod okraj poháru bylo vsazeno deset stříbrných pozlacených polských a dánských mincí. Čtyřikrát se jedná o skiling [Dánsko, Kristián IV. (1588-1648)], dvakrát o groš nebo trojak [Polsko, Zikmund I. (1506-1548)] a čtyřikrát o skiling [Dánsko, Friderik III. (1648-1670)]. Do dna byla vsazena pamětní medaile k výročí upálení mistra Jana Husa s vročením 1717.

19 Číška

Německo, Augsburg, 2. polovina 18. století
zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 10 cm
značeno: neúplný ohledací punc (Augsburg), vryp cizelovací jehlou
Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9924
Literatura: VAVERKOVÁ, s. 31; VAVERKOVÁ 2015, s. 50.

20 Pohár s víkem

Daniel Wolff

Polsko, Wroclaw, konec 17. století

částečně zlacené stříbro, tepání, rytí, ražba, v. 22 cm

značeno: mistrovská značka DW v oválu, nečitelná značka ve štítku, v kruhu hlava Jana Křtitele z anfasu

(= ohledací punc, Wroclaw, 1677-1685), vryp cizelovací jehlou

součást fideikomisu, oceněno na 100 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9899/1-34

Literatura: ROSENBERG 1922, s. 281; HINTZE 1906, s. 180; VAVERKOVÁ 2015, s. 51.

Do pláště poháru a na víko s kulovitou úchytkou bylo vsazeno třicet čtyři mariánských grošů (Německo, Bunšvik, Lüneburg, kolem roku 1670), do jeho dna medaile k příležitosti uzavření sňatku. Avers medaile je zdoben obrázkem manželského páru (dvě hlavy, jedno tělo) a nese nápis UNANIMI VIGEANT CORPORA IUNCTA FIDE. Na reversu s textem CORDA FIDE IUNGIT SOCIALI DEXTERA IUNCTA jsou vyobrazeny dvě držící se ruce s kvetoucí ratolestí spojené řetízem se srdíčky, dole se dvěma holubičkami a iniciálami. I. B. Pod okrajem poháru rytý nápis: DIESEN BECHER HAT MIR MEINE FRAU MUTTER GESCHENKT ALS ICH BIN EIN JAHRE ALT WARD DEN 11. FEBR. ANNO 1719. Jeho autor Daniel Wolff byl činný mezi lety 1676–1712.

11. Jahr Anno 1719. Disen Beech.

21 Plastika vojáka na koni

Německo, Norimberk, 2. polovina 17. století

stříbro, odlévání, cizelování, v. 9,5 cm

značeno: ohledací punc (Norimberk, 1650-1700) a další špatně čitelná značka (patrně ryzost)

součást fideikomisu, oceněno na 14,5 fl., původní lokace: kuřácký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9926

Literatura: ROSENBERG 1925, s. 41; VAVERKOVÁ, s. 30; VAVERKOVÁ 2015, s. 52.

22 Lampička

Švýcarsko (?), 18. století

stříbro, tepání, cizelování, v. 10, 5 cm

značeno: dvě neúplně ražené neidentifikované značky

součást fideikomisu, oceněno na 15 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9923

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 26; VAVERKOVÁ 2015, s. 54.

Lampička ve tvaru dýně sestává ze dvou půlek dole spojených stěžejkou a nahoře s otvorem, do něhož je vložen navoskovaný knot. Tělo lampičky je zdobeno dvojicemi listů a květů, vyrůstajících ze stočeného bočního ouška ve tvaru větvičky s listem. Stojí na třech listových nožkách.

23 Cestovní budík

Eliasz Seitz (hodinový stroj), pravděpodobně Michel Weinoldt (plášť)
Německo, Friedberg (stroj), 18. století; Augsburg (plášť), 1. polovina 18. století
stříbro, ocel, mosaz, almandin, tepání, cizelování, řezba, průměr 12 cm
značeno: Eliasz Seitz, patrně Michel Weinoldt, repunc pro velké stříbrné předměty (Vídň, 1806-1807)
součást fideikomisu

SZ Hluboká, inv. č. HL 9942

Literatura: ROSENBERG 1922, s. 227; VAVERKOVÁ, s. 28-29; VAVERKOVÁ 2015, s. 53.

Stříbrný tepaný a prosekávaný plášť cestovního bicího budíku nese bukolickou scénu zasazenou do rokokového ornamentu. Stříbrný ciferník je členěn černě smaltovanými číslicemi; římskými pro hodiny a arabskými pro minuty a budík. Ručky jsou mosazné, prosekávané, vpravo se nachází okénko pro kalendář. Ciferník je chráněn vypouklým sklem.

Pravděpodobný autor pláště Michael Weinoldt se v roce 1749 stal augsburským radním. Pocházel z rodiny Weinoldtů, jejíž členové patřili již v době renesance mezi významné augsburské zlatníky. Budík byl knížetem Adolfem Josefem Schwarzenbergem zapůjčen na výstavu Ausstellung alter Gold- und Silberarbeiten, která se konala ve Vídni v roce 1907.

24 Tabatěrka

Rakousko, Štýrský Hradec (?), polovina 18. století

částečně zlacené stříbro, tepání, cizelování, v. 5 cm, délka 7, 5 cm, š. 5,5 cm

značeno: repunc pro střední stříbrné předměty (Štýrský Hradec, 1806-1807)

součást fideikomisu, oceněno na 10 fl., původní lokace: kuřácký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9925

Literatura: ROSENBERG 1928, s. 428; VAVERKOVÁ, s. 26; VAVERKOVÁ 2015, s. 55.

25 Košík na chléb

Mistr JL

Rakousko, Vídeň, 1884

stříbro, částečně zlacené, odlévání, cizelování, rozměry 38 × 24 cm

značeno: mistrovská značka: JL (nezjištěno), punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000

(Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 142 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9908

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 43.

Dvouuchá masivní čtyřlaločná mísa stojící na čtyřech prolamovaných nožkách je zdobena ve stylu Ludvíka XV. bohatým reliéfním a plastickým dekorem se zvířecími hlavami v kartuších. Na jejím dně se nachází reliéfní znak Colloredo-Mansfeldů a rytý nápis: JOSEF FÜRST COLLOREDO - MANSFELD/ ZUR MASTVIEH - AUSSTELLUNG 1884 WIEN. Touto cenou byla odměněna účast Schwarzenbergů na čtvrté výstavě plemenného dobytka, kterou pořádala C. a k. hospodářská společnost ve Vídni ve dnech od 4. do 6. dubna 1884 v nově postavené hale městského dobytčího trhu na St. Marx.

26 Pohár s víkem

Mistr CD

Rakousko, Vídeň, 1907

stříbro zlacené, rubíny, grandle, orlí spár
(přírodnina), tepání, odlévání, cizelování,
klenotnická práce, v. 48 cm

značeno: mistrovská značka CD (neurčená), punc
pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000
(Vídeň, po roce 1872)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9891

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 49; VAVERKOVÁ
2015, s. 57.

Poměrně kuriózní je noha poháru, kterou tvoří orlí spár pokrytý stříbrnou montáží dubových lístků, jež je vložen do masivní patky s aplikou dubových listů se žaludy. Zlacené tělo poháru je zdobeno aplikací dubových větviček s hlavami zajíce, lišky a psa, jež mají rubínové oči. Víko je taktéž zdobeno dekorem větviček, ve vrcholu listy, žaludy a vsazenými grandlemi. Na patce je vyryto věnování: FAMILIE ROSENAUER 1857 4/6 1907. Jednalo se o dar ke zlaté svatbě knížete Adolfa Josefa a kněžny Idy Schwarzenbergových, jež se slavila na zámku Hluboká 4. června 1907.

27 Pohár s víkem

Ludwig Hirsch, firma Jauner

Rakousko, Vídeň, 1889

stříbro zlacené, broušené vltavíny, grandle,
smalt, tepání, odlévání, cizelování, klenotnická
práce, v. 49 cm

značeno: mistrovská značka LH, punc pro velké
stříbrné předměty ryzosti 800/1000
(Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 99,4 fl.,
původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9889

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 48; VAVERKOVÁ
2015, s. 59.

Pohár i víko jsou bohatě zdobeny broušenými vltavíny a grandlemi vsazenými do žaludové číšky obklopené dvěma dubovými listy. Uprostřed nodu poháru je umístěn vltavín kosočtverečného tvaru s broušenými a zlacenými iniciálami JAS. Po obvodu víka je vyryt nápis Gräne des von Fürst Johann Adolf zu Schwarzenberg im Jahre 1886 u. 1887 erlegten Hochwildes, který připomíná lovecké úspěchy knížete Jana Adolfa II. při lovech na vysokou zvěř. Vrchol víka tvoří plastická hlava dvanáctěráka s grandlí zavěšenou kolem krku.

28 Pohár s víkem

Mistr BF, firma Jauner

Rakousko, Vídeň, 80. léta 19. století

stříbro zlacené, grandle, email (zelené listy, schwarzenberský erb s iniciálami AS), tepání, odlévání, cizelování, klenotnická práce, v. 36 cm značeno: mistrovská značka BF (nezjištěno), A v obdélníku se zkosenými rohy, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 49,84 fl.,

původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9885

Literatura: VAVERKOVÁ 2015, s. 58.

Kupa poháru je členěna mřížkou, jež je v místech křížení zdobena dvojicí zelených dubových lístků a grandlemi vsazenými do žaludové číšky. V oválném medailonu jsou propletené iniciály AS, nad ním je umístěna knížečcí koruna. Noha poháru je v horní části členěna prstenci, z nichž prostřední prsteneček je vyzdoben dubovým věncem se stuhou, dubovými lístky a žaludy s grandlemi. Vnitřek poháru je zlacený. Na vrcholu víka stojí plastika jelena. Pohár byl uložen v černém pouzdře vyloženém vínově červeným sametem a hedvábnou látkou téže barvy s potiskem JAUNER K. K. HOF und KAMER GRAVEUR.

29 Pohár s víkem

Ludwig Hirsch, firma Juner
Rakousko, Vídeň, 80. léta 19. století
stříbro zlacené, grandle, email
(schwarzenberský erb s iniciálami JAS), tepání,
odlévání, klenotnická práce, v. 39 cm
značeno: mistrovská značka LH, JAUNER
K. u K. HOF und KAMMER GRAVEUR, punc
pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000
(Vídeň, po roce 1872)
součást fideikomisu, oceněno na 70,35 fl.,
původní lokace: lovecký salon
Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9888
Literatura: VAVERKOVÁ 2015, s. 59.

I tento pohár je členěn mřížkou zdobenou v místě křížení řadou grandlí vsazených do žaludových číšek s dvojicí zelených dubových listů. Uprostřed se nachází kruhová kartuše s iniciálami IAS a emailovou knížecí korunou. Patka dřívku a víčko jsou taktéž osázeny dvojicemi grandlí v žaludové číšce s dvojicí zelených dubových listů. Na vrcholu víčka stojí figurka jelena.

30 Holba

Gustav Dittmann

Čechy, Praha, 1857

sklo, stříbro, zlacení, broušení, emailování, montáž, rytí, v. 14 cm, průměr 7,8 cm

značeno: punc pro stříbrné předměty ryzosti 13 lotů (1857), mistrovská značka GD v oválu

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 2388/5

Literatura: VOKÁČOVÁ 1981, s. 80, VAVERKOVÁ, s. 46.

Na čelní stěně skleněné holby broušené do devíti svislých hladkých ploch se nachází kruhový medailon s aliančními znaky Schwarzenbergů a Liechtensteinů, které zosobňují Jana Adolfa II. Schwarzenberga a jeho choť Marii Eleonoru, rozenou z Liechtensteina. Medailon je zdoben věncem z úponků a listů vinné révy, malovaný zlatem. Rovněž esovité ucho holby je zlaceno. Stříbrné odklápací víko nese rytý letopočet 1857.

31 Dekorativní talíř

Evropa, 2. polovina 19. století

stříbro, galvanoplastika, průměr 19 cm

neznačeno

součást fideikomisu, oceněno na 3,5 fl., původní lokace: Velká jídelna

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9904

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 51.

Ve středu talíře je zachycena bohyně lovu Diana s jelenem. Po obvodu vyobrazeny tři lovecké scény - štvácnice na jelena a vlka a lov vodního ptactva pomocí dravých ptáků.

32 Pamětní pohár s víkem

Heinrich Jauner

Rakousko, Vídeň, konec 19. století

stříbro, odlévání, rytí, zlacení, ražba, v. 42 cm

značeno: VC v rámečku, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 177 fl., původní lokace: Lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9879/1-19

Literatura: ZÁLOHA 1960; POPADINCOVÁ, s. 82-83; VAVERKOVÁ 2015, s. 64.

Pamětní pohár stojí na čtyřech nožkách, z nichž každá má podobu hlavy Turka s klovajícím havranem či krkavcem, jenž připomíná slavnou rodovou historii dobytí turecké pevnosti Raab (dnes Győr) v Uhrách Adolfem Schwarzenbergem v roce 1598. Tento čin rodu vynesl povýšení do stavu říšských hrabat a doplnění znaku o symbol uťaté turčí hlavy v roce 1599. Do pláště poháru bylo vsazeno devatenáct zlatých mincí (dukátů) ve třech řadách pocházejících z pokladu nalezeného poblíž Záblatí v roce 1876. Na tuto skutečnost odkazuje rytý nápis v ozdobné kartuši: 19 STÜCK DUKATEN/GEFUNDEN BEI DER/ ZABLATER/ FASANGARTEN CULTUR/ BESITZ FRAUENBERG/1876. Jednalo se o mince těchto ražeb: Spojené nizozemské provincie, Utrecht 1614; Bavorsko, město Norimberk 1635; Bavorsko, město Norimberk 1635; Bavorsko, město Norimberk 1635; Spojené nizozemské provincie, Utrecht 1604; Bavorsko, město Norimberk 1635; Spojené nizozemské provincie, Utrecht 1630; Bavorsko, město Norimberk b. l.; Spojené nizozemské provincie, Geldry 1629; 2 excelente, Španělsko, Ferdinand Aragonský a Isabela Kastilská (1479-1504); Německo, město Frankfurt AM 1637; Spojené nizozemské provincie, Utrecht 1596; Spojené nizozemské provincie, Západní Frísko 1612; Spojené nizozemské provincie, Geldry 1631; Spojené nizozemské provincie, Holland 1587; Spojené nizozemské provincie, Západní Frísko 1634; Spojené nizozemské provincie, Západní Frísko 1588; Spojené nizozemské provincie, Geldry 1606; Spojené nizozemské provincie, Utrecht 1612. Víko je zdobené schwarzenberskými znaky. Zakončuje jej úchytka ve tvaru stupňovité věže s cimbuřím vypínající se na skále. Pohár chránilo červenohnědé dvoudílné pouzdro, jehož vnitřek byl vyložen jelenicí fialové barvy se stříbrně tištěným nápisem JAUNER/K. K. HOF UND KAMER/GRAVEUR.

33 Pamětní pohár s víkem

Rakousko (?), po roce 1856

částečně zlacené stříbro, tepání, odlévání, rytí,
v. 42,5 cm

neznačeno

součást fideikomisu, oceněno na 70 fl., původní
lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9881

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 47;

VAVERKOVÁ 2015, s. 65.

Na těle pamětního poháru je v reliéfním věnci vyryt schwarzenberský znak a německy psaný věnovací nápis, který připomíná exkurzi schwarzenberských úředníků z lososického velkostatku dne 15. září roku 1856. Kolem je umístěn jmenový seznam účastníků s uvedením místa. Na víku jsou v šesti polích s vysokým reliéfem znázorněny symboly hospodářství. Na jeho vrcholu stojí plastická figura lva držícího erbovní schwarzenberský štítek.

34 Pohár s víkem

Mistr IP

Rakousko, Vídeň, po roce 1872

částečně zlacené stříbro, odlévání, tepání, rytí,
medaile, v. 39 cm

značeno: 2x mistrovská značka IP (nezjištěno),
punc pro velké stříbrné předměty ryzosti
800/1000 (po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 352 fl.,

původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9883

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 41;

VAVERKOVÁ 2015, s. 66.

Do stěny poháru byla vsazena čestná medaile Hospodářské společnosti ve Vídni, kterou získal kníže Adolf Josef Schwarzenberg u příležitosti konání jubilejní výstavy dobytka v roce 1857. Na protilehlé straně se nachází oválný štítek s rytým věnováním od Sekce pro zemědělství a chovatelství Vídeňské hospodářské společnosti. Pohár byl zhotoven dodatečně pro vsazení medaile.

35 Pohár s víkem

Koch und Bergfeld
Německo, Brémy, 1881
částečně zlacené stříbro, odlévání, tepání,
cizelování, rytí, v. 40 cm
značeno: firemní značka Koch und Bergfeld,
ryzost 800/1000 (Německo)
součást fideikomisu, oceněno na 59 fl., původní
lokace: lovecký salon
Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9884
Literatura: VAVERKOVÁ, s. 42;
VAVERKOVÁ 2015, s. 67.

Střední díl kupy poháru je zdoben tepaným a cizelovaným rozvilinovým dekorem s mušlemi, festony, akanty a reliéfními dětskými hlavičkami. Uprostřed se nacházejí čtyři zlacené ozdobné štítky s rytým nápisem: EHRENPREIS DES KRONPRINCEN RUDOLF 1881, MASTVIEH-AUSSTELLUNG-WIEN. Tuto čestnou cenu korunního prince Rudolfa získali Schwarzenbergové za účast na první výstavě plemenného dobytka, která se konala ve Vídni od 8. do 10. dubna 1881 u příležitosti otevření vídeňského centrálního dobytčího trhu na St. Marx.

36 Pohár

Firma H. A. G.

Rakousko, 1881

částečně zlacené stříbro, odlévání, cizelování,
rytí, v. 21 cm

značeno: firemní značka H. A. G. (neurčeno),
rakouský orel, A v obdélníku se zkosenými rohy,
punc pro malé stříbrné předměty (Rakousko,
po roce 1872)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9890

Literatura: VAVERKOVÁ 2015, s. 67.

Cenu, kterou Schwarzenbergové získali v roce 1881 za účast na vídeňské výstavě psů, věnoval zástupce londýnské továrny na výrobu psích sušenek z buvolího masa W. I. Clarke & Sohn L. Schöpl. Tuto skutečnost připomíná rytý nápis na plášti kupy poháru: Hundesschau Wien 1881 - Fabrik der Büffelfleisch Biscuits für Hunde/gegeben L. Schöpl von Vertreter von W. I. Clarke & Sohn, London. Pohár původně zdobí interiéry lesovny ve Staré oboře nedaleko Hluboké nad Vltavou.

37 Miska s pamětní mincí

Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, po roce 1872

zlacené stříbro, tepání, odlévání, cizelování, ražba, průměr 16,5 cm

značeno: J. C. K, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9863

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1976, s. 295-301; NEUWIRTH 1977, s. 58-60; VAVERKOVÁ 2015, s. 68.

Doprostřed misky v podobě mušle s prolamovaným okrajem a tepaným šupinovým dekorem byla vsazena jedna ze schwarzenberských ražeb - říšský tolar (Rakousko, Ferdinand a Marie Anna ze Schwarzenbergu, 1652-1703, Kremnice). Na aversu mince je znázorněno poprsí muže a ženy s textem FERDINAND/ + ET MARIA + ANNA. Revers nese dva korunované alianční znaky na plášti, dole iniciály M. I. M., nahoře letopočet 1696 a text po obvodu: + D + G + PRINC A SCHWARZENBERG + HAERES + LANDGRAVIA + IN SULZ +. Na spodní straně dna misky vyryto: MARIE 24. 12. 1885. Touto miskou byla patrně na Vánoce roku 1885 obdarována Marie Schwarzenbergová, provdaná kněžna Waldsteinová. V mobiliáři zámku Hluboká se nachází identická miska (inv. č. 9913).

38 Stolní nástavec

Fischmeister
Rakousko, Vídeň, 1888
stříbro, sklo, broušení,
cizelování, lití, v. 65 cm
značeno: Hofgoldsilber
K. K. Fischmeister Wien
Kohlmarkt No 11,
K. K. Hof Gold- Silber
u. Juwelenhandler
součást fideikomisu,
původní lokace:
lovecký salon
Státní zámek Hluboká,
inv. č. HL 02214

39 Šestihranný pohár s víkem

Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 1882

částečně zlacené stříbro, rytí, ražba, 10 medailí, 3 mince, v. 38 cm

značeno: firemní značka J. C. Klinkosch, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000

(Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 93 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9870

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978; s. 58-60, VAVERKOVÁ 2015, s. 70.

Devět pamětních medailí vsazených do pláště šestiboké kupy poháru a jednu velkou medaili umístěnou do středu víka získali Schwarzenbergové v průběhu 70. a 80. let 19. století za účast na různých hospodářských, pěstitelských a chovatelských výstavách. Jednalo se o tyto: pozlacenou stříbrnou medaili udělenou Zahradnickou společností ve Vídni, dvě bronzové medaile Rakouského spolku pro chov drůbeže ve Vídni, stříbrnou medaili Rakouského spolku pro chov drůbeže ve Vídni, tři bronzové Státní ceny za hospodářské zásluhy, stříbrnou medaili za zemědělské a lesnické zásluhy z Regionální výstavy v Nových Hradech v roce 1882, čestnou cenu a stříbrnou medaili od Zemědělské společnosti za účast na 2. výstavě dobytka ve Vídni v roce 1882. Do válcového nodu nohy poháru byly vsazeny dvě mince a kruhový medailonek s rytým letopočtem 1882. Další mince byla vsazena do kruhové patky. Pro budoucí generace měl být uchován dvouzlatník vydaný v roce 1879 ke stříbrné svatbě Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské a dva osmizlatníky, jež začalo Rakousko-Uhersko razit v letech 1870-1892 v souladu s tzv. Latinskou unií, která se dohodla na vydávání mincí stejných rozměrů, ryzosti, hmotnosti a hodnoty. Mince měly volně obíhat na území členských států, ke kterým patřila Francie, Itálie, Švýcarsko a Belgie. Rakousko-Uhersko podepsalo v roce 1867 předběžnou dohodu o vstupu do unie, ale nakonec se jejím členem nikdy nestalo. Měnová reforma realizovaná v roce 1892 zavedla v Rakousku-Uhersku korunovou měnu, jež byla vázána na zlato. Zlaté desetikoruny a dvacetikoruny tak nahradily v oběhu zlatníky (guldeny).

40 Pohár válcový s víkem

Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 80. léta 19. století

částečně zlacené stříbro, odlévání, cizelování,

rytí, ražby, 14 medailí, v. 39 cm

značeno: graveur Jauner, J. C. K. (firemní značka),

punc pro velké stříbrné předměty

(Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 72, 4 fl.,

původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9875

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977,

s. 295-301; NEUWIRTH 1978; s. 58-60;

VAVERKOVÁ 2015, s. 70.

Válcový pohár byl zdoben čtrnácti kusy medailí z hospodářských výstav, kterých se Schwarzenbergové účastnili v 70. a 80. letech 19. století. Do pláště poháru bylo vsazeno dvanáct pamětních medailí, do jeho dna a středu kruhového víka po jednom kusu. Čtyři stříbrné a čtyři pozlacené medaile udělila Zahradní společnost ve Vídni, dvě bronzové První rakousko-uherský spolek pro chov drůbeže ve Vídni. Pozlacenou medailí byla oceněna účast na Krajinské výstavě v Českých Budějovicích v roce 1884. Inovační přístup a novinky, které Schwarzenbergové zaváděli do zemědělské výroby, byly ve Vídni vyznamenány dvakrát stříbrnou a jednou pozlacenou Státní cenou za zemědělské zásluhy.

41 Holba s víkem

Josef Carl Klinkosch
Rakousko, Vídeň,
70. až 80. léta 19. století
částečně zlacené stříbro, odlévání,
cizelování, rytí, ražby,
20 medailí,

v. 38 cm

značeno: J. C. K., rakouský orel,
punc pro velké stříbrné předměty
ryzosti 800/1000

(Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu,
oceněno na 240 fl., původní

lokace: lovecký salon
Státní zámek Hluboká,
inv. č. HL 9878

Literatura: BLAIR, s. 178-180;

NEUWIRTH 1977, s. 295-301;

NEUWIRTH 1978, s. 58-60;

VAVERKOVÁ 2015, s. 72.

Šestihhrané tělo nádoby je ve třech pásech pokryto pamětními medailemi s hospodářskou tematikou: pěti stříbrnými Státními cenami za hospodářské zásluhy, jednou bronzovou Státní cenou za hospodářské zásluhy a jednou bronzovou medailí za zásluhy v zemědělství, kterou udělila Zemědělská rada pro Království české. Jedenácti zlatými medailemi Schwarzenberg vyznamenal Společnost pro výstavbu zahrad ve Vídni. Jednou stříbrnou medailí byla oceněna účast na Hospodářsko-lesnické a průmyslové výstavě ve Vimperku, jež se konala v roce 1882. Na stěžejce je zlatá medaile s podobiznou arcivévodky Karla Ludvíka.

42 Holba

Josef Carl Klinkosch, medailéři: Jauner, John Robert Pinches

Rakousko, Vídeň,

80. léta 19. století

částečně zlacené stříbro, odlévání, cizelování, rytí, ražby, 11 medailí,
v. 28,5 cm

značeno: firemní značka J. C. Klinkosch, rakouský orel, punc pro velké stříbrné předměty
ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 179,5 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká,

inv. č. HL 9877

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978; s. 58-60.

Čtverhranné kónické tělo holby se zkosenými hranami je pokryto vsazenými medailemi z hospodářských výstav: šesti zlacenými medailemi udělenými Zahradnickou společností ve Vídni, dvěma bronzovými medailemi z roku 1884 z londýnské mezinárodní výstavy v Crystal Palace, jednou zlacenou medailí z 5. výstavy plemenného dobytka konané v roce 1885 a jednou zlacenou medailí udělenou Zemědělskou společností ve Vídni v roce 1885. Zlatá medaile s podobiznou arcivévodky Karla Ludvíka je umístěna na stěžejce, která spojuje profilované víko s uchem ve tvaru hermy.

43 Pohár s víkem a medaillemi

Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 80. léta 19. století
částečně zlacené stříbro, odlévání,
cizelování, rytí, ražby, 11 medailí, v.
23,5 cm

značeno: J. C. K., punc pro velké
stříbrné předměty ryzosti 800/1000
(Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 56
fl., původní lokace: lovecký salon
Státní zámek Hluboká, inv. č. HL
9869/1-11

Literatura: BLAIR, s. 178-180;
NEUWIRTH 1977, s. 295-301;
NEUWIRTH 1978; s. 58-60,
VAVERKOVÁ 2015, s. 71.

Do zvoncovitého těla poháru na nízké profilované patce je zasazeno celkem pět stříbrných medailí, čtyři bronzové a jedna pozlacená. Jde o dvě stříbrné a jednu bronzovou Státní cenu za hospodářské zásluhy, jednu stříbrnou a jednu pozlacenou medaili udělenou v roce 1879 vídeňskou Společností pro výstavbu zahrad, dvě bronzové medaile Rakouského spolku pro chov drůbeže ve Vídni a dvě stříbrné a jednu bronzovou medaili Spolku pro zvelebení drobných zvířat pro Království české. Meziplochy vyplňuje rytý dekor listů a muší ve stylu Ludvíka XV. Vrchol víka nese stříbrnou medaili Prvního rakouského spolku pro chov drůbeže ve Vídni.

44 Holba s medailemi

Josef Carl Klinkosch,
Rakousko, Vídeň,
80. léta 19. století
částečně zlacené stříbro,
odlévání, cizelování, rytí,
ražby, 14 medailí, v. 28 cm
značeno: J. C. Klinkosch,
rakouský orel, punc pro velké
stříbrné předměty ryzosti
800/1000
(Vídeň, po roce 1872)
součást fideikomisu,
oceněno na 50 fl.,
původní lokace: lovecký salon
Státní zámek Hluboká,
inv. č. HL 9876
Literatura: BLAIR, s. 178-180;
NEUWIRTH 1977, s. 295-301;
NEUWIRTH 1978; s. 58-60.

Stěny osmihranné kónické holby jsou zdobeny dvanácti pamětními medailemi ve třech řadách, meziplochy pak plastickým lineárním ornamentem. Uprostřed víčka lemovaného na okraji vejcovcem a perlovcem se nachází další pamětní medaile, stejně jako na stěžejce spojující víčko s masivním uchem. Dvanáct zlatých medailí udělila Zahradní společnost ve Vídni, dvě stříbrné medaile představují Státní cenu za hospodářské zásluhy.

45 Terina s víkem

Henry Wilkinson

Anglie, Sheffield, polovina 19. století

stříbřená alpaka, odlévání, cizelování, rytí, v. 27, 5 cm

značeno: firemní značka Henry Wilkinson & Co

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9957

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 16; VAVERKOVÁ 2015, s. 76.

46 Kávová souprava

James Dixon & Sons

Anglie, Sheffield, 1852-1853

stříbro, uvnitř zlacené, dřevo, tepání, lisování, rytí, v. 55,5 cm (a), 15 cm (b), 10 cm (c), 12 cm (d)

značeno: J. D. & S, knížecí koruna, kráčejjící lev, datové písmeno

(1852-1853), LOTAN NICE FABRICATION ANGLAISE

(= francouzský dovozní punc pro stříbro, 1838-1864)

NPÚ ÚPS v Českých Budějovicích, SZ Hluboká, inv. č. 10160-10163

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 3; VAVERKOVÁ 2015, s. 79.

Kávová souprava pro jednu osobu pochází z široké produkce anglické firmy James Dixon & Sons, kterou v roce 1806 založil James Dixon v Sheffieldu. Sestává z konvice (a), menší konvičky na kávu (b), konvičky na smetanu (c) a cukřenky (d). Plášť nádob je zdoben dvěma rytými pásy s monogramem A. S. a knížecí korunkou. Jejich vnitřek je zlacený.

47 Kávová souprava

Daniel & Arter

Anglie, Birmingham, 1918-1919

stříbro, uvnitř zlacené, dřevo, v. 17 cm (a), 16,5 cm (b), 9,5 cm (c), 5,5 cm (d), 4,5 cm (e)

značeno: D&A, kotva (Birmingham), kráček lev (sterling silver), datové písmeno 1918-1919

Státní zámek Hluboká, inv. č. 10033-10037

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 4; VAVERKOVÁ 2015, s. 80.

Britská firma, kterou v roce 1882 založil Thomas Henry Daniel a Thomas Richard Arter na Highgate Street v Birminghamu, je v hlubocké sbírce stříbra zastoupena dvanáctihranou kávovou soupravou, kterou tvoří tři konvičky na kávu (a-c), konvička na smetanu (d) a cukřenka (e). Ucha konviček jsou dřevěná. Úchytka víček tvoří dřevěný žebrovaný knoflík se stříbrnou čůčkou.

48 Čajová souprava

William Hutton & Sons

Anglie, Sheffield, 1928

stříbro, dřevo, tepání, lisování, v. 12,6 cm (a), 8,5 cm (b), 9 cm (c)

značeno: W. H. & S, knížecí koruna, kráčejší lev, datové písmeno I pro rok 1928

Státní zámek Hluboká, inv. č. 9977-9979

Literatura: HUGES, s. 235; VAVERKOVÁ, s. 8; VAVERKOVÁ 2015, s. 81.

Firma William Hutton & Sons, založená roku 1800 v Birminghamu, otevřela o osm let později svou pobočku také v Sheffieldu, která se koncem 19. století stala jedním z největších dodavatelů talířů a příborů na trhu. Čajová souprava pro jednu osobu byla vyrobena dva roky před tím, než v roce 1930 firma zastavila svou výrobu v důsledku poklesu poptávky. Obsahuje konvičku na čaj (a), konvičku na smetanu (b) a cukřenku (c). Nádobky stojí na čtyřech kulovitých nožkách.

49 Čajová a kávová cestovní souprava

Mayerhofer & Klinkosch

Rakousko, Vídeň, polovina 19. století

stříbro, slonovina, dřevo, tepání, lisování, zlacení, v. 29 cm (a), 26 cm (b), 7 cm (c), 22 cm (d), 16 cm (e), 10,2 cm (f), 11 cm (g), d. 15 cm (h)

Značeno: M&K, nečitelná značka pro velké stříbrné předměty (Vídeň, po roce 1866)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10975/1-11

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60; VAVERKOVÁ 2015, s. 81.

Cestovní souprava pro přípravu čaje a kávy obsahuje samovar - konvici na vodu (a) se stojanem (b) a kahánkem (c), konvici na kávu (d), konvici na čaj (e), cukřenku (f), konvičku na smetanu (g) a kleště na cukr (h).

50 Dóza na sušenky s víčkem a miskou

Christofle

Francie, Paříž, počátek 20. století

sklo, alpaka, cizelování, lisování, broušení, v. 16 cm, průměr 15 cm, průměr misky 18,5 cm

značeno: firemní značka Christofle

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9994/1-2

Literatura: HUGHES, s. 225; VAVERKOVÁ, s. 4; VAVERKOVÁ 2015, s. 83; VOKÁČOVÁ, s. 82.

Pařížská firma Christofle, kterou v roce 1830 založil Charles Christofle (1805-1863), začala jako první na starém kontinentu s výrobou stolní nádobí z galvanicky postříbřené alpaky. Své zboží dodávala na stoly korunovaných hlav, například Napoleonovi III., sultánu Abdulazizovi, Maxmiliánu Habsburskému a dalším. Dóza na sušenky patřila mezi sériově vyráběné produkty, které bylo možné objednat prostřednictvím dodavatelů z katalogu firmy.

51 Dezertní příbor v etuji

Josef Carl Klinkosch

stříbro, odlévání, cizelování, rytí, d. 14 cm (a), 15 cm (b), 16,8 cm (c)

značeno: J. C. Klinkosch, dvouhlavý orel, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 2498/1-3

Rukojeti nože (c), vidličky (a) a lžice (b) jsou zdobeny rytým monogramem AS pod knížecí korunkou. Dezertní příbor je uložen v etuji vyložené bleděmodrým sametem a saténem. Vnitřní strana víčka nese zlatotiskem vyvedený firemní nápis: J. C. Klinkosch/ K. u K. Hof u. Kammer Lieferant.

52 Štítky na lahve

Stephan Mayerhofer; Mayerhofer & Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 1840, 1855

stříbro, lisování, d. 7 cm, š. 5 cm

značeno: STM, M&K, punc pro ryzost stříbra 13 lotů (Vídeň, 1840 a 1855)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 2502/1-3

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 13.

Zálibu Schwarzenbergů v kvalitních značkách vín, které se podávalo zejména během hostin pořádaných v průběhu lovecké sezony na zámku Hluboká, dokládají účetní knihy a záznamy o zkonsumovaném alkoholu. Mezi položkami figuruje na padesát různých druhů vín. Nejoblíbenější bylo šampaňské, tokajské a moselské. Ozdobné štítky s vloženou popiskou se zavěšovaly na hrdla lahví, aby účastníci hostiny věděli, kterou značku si dopřávají.

53 Jehly na drůbež

Rakousko, Francie, 2. polovina 19. století
stříbro, odlévání, cizelování, d. 15-17,5 cm
značeno: J. C. K., punc pro malé stříbrné předměty rylosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872), hlava
Minervy (garanční punc francouzských departmentů, od roku 1838)
Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10025/1-12
Literatura: VAVERKOVÁ, s. 17.

Několik kusů jehel na drůbež a zvěřinu nám dává nahlédnout do schwarzenberské kuchyně. Připomíná oblibu pernatého ptactva a způsob jeho úpravy a servírování. Podle knížecích jídelníčků z let 1896-1918 hlavnímu jídlu předcházela polévka, po níž následovaly dva masité chody. V oblíbě bylo maso hovězí a telecí, v sezoně podzimních honů zvěřina. V dalším masitém chodu se pravidelně objevuje drůbež - kapoun či kuře, které se někdy servírovaly společně s pernatou zvěřinou, nejčastěji s koroptvemi. Pečeně se pro ozdobu prošpikovávaly stříbrnými jehlami, na něž byly napíchnuty například citrusové plody.

54 Kalich s patenou

Franz Schiffer

Rakousko, Vídeň, 1856

zlačené stříbro, modrý smalt, tepání, rytí, prosekávání, v. 22,4 cm

značeno: F. S. na pateně, značka pro ryzost stříbra 13 lotů (Vídeň, rok 1856)

součást fideikomisu, oceněno na 64 fl., lokace: kaple Nejsvětějšího Spasitele zámku Hluboká

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10299

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 41; VOKÁČOVÁ, s. 80.

55 Kalich s patenou

Franz Wodwarska

Rakousko, Vídeň, 1877

zlacené stříbro, broušené a muglované sklo podložené zlatou fólií, české granáty, tepání, cizelování, prořezávání, v. 22 cm

značeno (na pateně i kalichu): mistrovská značka F. W., punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 77 fl., lokace: kaple Nejsvětějšího Spasitele zámku Hluboká Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10300

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 40.

Kupa i noha kalichu jsou zdobeny granáty sestavenými do růžice. Střed tvoří šest bílých skleněných kamenů broušených do routy. Nodus nese šest hladkých skleněných kamenů podložených zlatou fólií. Na spodním okraji nohy kalicha je vyryt text: ADOLF IDA MARIE ERNST 22. MAI 1877. Kalich s patenou byly pravděpodobně vyrobeny k příležitosti dokončení a vysvěcení schwarzenberské hrobky v Třeboni v roce 1877.

56 Relikviář

střední Evropa, 1776

zlačená měď, křišťálová schránka s relikvií (část Kristova kříže), pečeť, červené broušené skleněné kameny, tepání, cizelování, zlacení, v. 33 cm

neznačeno

součást fideikomisu

NPÚ ÚPS v Českých Budějovicích, SZ Hluboká, inv. č. HL 10301

Na víčku schránky se nachází rytý nápis: Regina. Adun. Reiziner. 1776. K relikviáři příslušel list o autenticitě relikvie uložený uvnitř nohy nesoucí dataci: „Rom. am 3. Juni 1763“.

57 Relikviář monstrancový s ostatky světců

Mistr BS

Čechy, České Budějovice, 1913 (?)
zlacené stříbro, broušené pokovené
sklo (štras), sladkovodní perla,
tepání, cizelování, klenotnická práce,
v. 53,5 cm

značeno: mistrovská značka BS
(na křížku a na paprsku koruny);
punc pro velké stříbrné předměty
ryzosti 800/1000 (po roce 1872)
Státní zámek Hluboká,
inv. č. HL 10522

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 39.

Do středu monstrancového relikviáře bylo vsazeno deset relikvií (Panny Marie, sv. Josefa, sv. Anny, sv. Jana Křtitele, sv. Karla Boromejského, sv. Terezie, sv. Idy, sv. Veremundi, sv. Benedikta, sv. Aloise Gonzagy). Na spodu nohy vyryt německý nápis „List autenticity leží v kníž. schwarzenberském centrálním archivu v Krumlově“. Relikviář byl vyroben jako párový k monstrancovému relikviáři s ostatky sv. Jana Nepomuckého (kat. č. 58). V inventáři kaple zámku Hluboká z roku 1889 je jako jeho autor uveden Blarius Schättinger. Ukládal se do koženého pouzdra, uvnitř značeného firemním štítkem Mayerhofer & Klinkosch.

58 Relikviář monstrancový s ostatkem sv. Jana Nepomuckého

Mayerhofer & Klinkosch, J. Wirth
Rakousko, Vídeň,
2. polovina 19. století
zlacené stříbro, relikvie, patrně
diamanty, sladkovodní perla, email,
tepání, cizelování, lití, v. 53,5 cm
značeno: na patce M&K,
punc pro velké stříbrné předměty
ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce
1866-1872), na křížku JW, punc
pro stříbrné předměty (Vídeň, 1821)
součást fideikomisu, oceněno
na 1000 fl.

Státní zámek Hluboká,
inv. č. HL 10 296

Literatura: BLAIR, s. 178-180;
NEUWIRTH 1977, s. 295-301;
NEUWIRTH 1978, s. 58-60.

Svatý Jan Nepomucký byl od dob vlády knížete Adama Františka Schwarzenberga (1680-1732), který se významně zasadil o jeho svatořečení, uctíván jako zachránce a patron schwarzenberského rodu. Podle rodové tradice se v roce 1721 před světcovým hrobem v chrámu sv. Víta v Praze náhodně potkali a usmířili Adam František a jeho žena Eleonora Amálie, kteří dlouhá léta žili v rozluce. Do roka po této události se pár konečně dočkal vytouženého mužského dědice.

Do monstrancového relikviáře byla uložena část ramenní kosti světce. Emailové pásky okolo relikvie nesou nápis „S. Io. Nep. m. de osse. Scapul“. Vrcholový křížek byl patrně součástí staršího artefaktu. Etuje, do níž se relikviář ukládal, nese značení MAYERHOFER & KLINKOSCH IN WIEN a císařského orla.

59 Ciborium s víkem

Franz Schiffer

Rakousko, Vídeň, 1857

zlacené stříbro, tepání, odlévání,

v. 24 cm, v. s víkem 36 cm

značeno: F. S., na víku i noze -

císařský orel, značka pro ryzost stříbra
13 lotů (Vídeň, 1857)

součást fideikomisu, oceněno na 57 fl.

Státní zámek Hluboká,

inv. č. HL 10298

Literatura: GROSSOVÁ 2014, s. 311;

VOKÁČOVÁ, s. 80.

60 Monstrance neogotická

Rakousko, Vídeň,
po polovině 19. století
zlacená mosaz, stříbrná zlacená
lunula, almandiny, granáty, broušené
bílé sklo, lití, cizelování, v. 52 cm
neznačeno
Státní zámek Hluboká,
inv. č. HL 10297

61 Krucifix ostatkový

Fabian Nitsch

Polsko, Wroclaw, počátek 17. století

stříbro, dřevo, ostatky, zlatá fólie, stříbrný dracoun, tepání, cizelování, rytí, v. 93 cm

značeno: W v oválu, FN v oválu, vryp cizelovací jehlou

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10899

Literatura: HINTZE, s. 126; ROSENBERG 1922, s. 280; SOUKUP, s. 290.

Ostatkový krucifix stojí na obdélníkové profilované podstavě z tmavě mořeného leštěného dřeva, na jejíchž bocích se nachází sedm zasklených oválných schránek, v nichž jsou na textilní podušce lemované stříbrným dracounem ostatky světců s nápisovými páskami. Dalších dvacet jedna kruhových zasklených schránek je vloženo do čelních částí břeven kříže. Nápisové pásky, které nejsou bohužel všechny čitelné, nesou tato jména: S. Pauli Apostoli, S. Dorotheae Virg., S. Sebast. Mart., S. Innocent. Mart., cem. Calis: et Calix, S. Eustach, S. Mauricii, SS. Cosm. et Dam., S. Catharina Vir., S. Stephani, S. Andreal A., De Brachia S., S. Mathei, S. Joan Baptista, S. Nicolai, S. Christinae Virg., S. Martini, S. Bartholomei, S. Chrisogoni, S. Augustini, S. Vincentii Mart., S. Philippi a., S. Hedwigis, S. Laurentii, S. Marci, S. Agathae, S. Justinae Virg., S. Thomae Ap.

62 Mešní konvičky na vodu a víno s podnosem

Německo (?), 1907

zlacené stříbro, lití, cizelování, rytí, v. konviček 17 cm, rozměr podnosu 27 × 19 cm

značeno: vyraženo 800 na spodním okraji konviček a podnosu (patrně značka ryzosti)

součást fideikomisu, konvičky oceněny na 66 fl.

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10270/1-2, 10271

Dvojici mešních konviček společně s podnosem věnovali knížeti Adolfu Josefovi a jeho manželce Idě k výročí zlaté svatby v roce 1907 Ernst a Marie Waldsteinovi, jak dokládá rytý nápis na podnosu „Zur goldenen Hochzeit von Ernst und Marie Waldstein 4. Juni 1907“.

63 Mešní kalich s patenou

Rakousko (?), 1907

zlacené stříbro, bílý smalt, odlévání, cizelování, rytí, v. 28 cm

značeno: čtyřlístek v oválu, značka pro stříbrné předměty (1872-1921)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10302/1-2

Německý nápis rytý ve dvou řádcích na spodní straně podstavy opět připomíná, že se jednalo o dar k výročí zlaté svatby Adolfa Josefa a Idy Schwarzenbergových, který jim věnoval kníže Karel Löwenstein.

64 Spona k pluvíálu

střední Evropa, po polovině 18. století

stříbro, tepání, cizelování, d. 25 cm

značeno: C*S v oválu (neurčená značka); PL 12 v kvadrilobu (patrně značka pro ryzost stříbra 12 lotů)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 8650

Literatura: VAVERKOVÁ, s. 41.

65 Mísa s pamětními schwarzenberskými ražbami

Mistr WD

Rakousko, Vídeň, 1855

částečně zlacené stříbro, odlévání, cizelování, ražba, 182 mincí a medailí, průměr 70 cm

značeno: mistrovská značka W D, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 13 lotů stříbro (Vídeň, 1855)

součást fideikomisu, mísa oceněna na 440 fl., mince na 1090 fl., původní lokace: velká jídelna

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9866/1-182

Literatura: VAVERKOVÁ 2015, s. 68; Zálaha 1960.

Stříbrná a zlacená mísa, kterou v roce 1855 darovala kněžna Eleonora svému choti Janu Adolfovi II. k dvacipětiletému výročí jejich svatby, demonstruje historický vývoj schwarzenberských ražeb, jež razilo prvních pět vládnoucích představitelů rodu Schwarzenbergů v méně dvaceti krejcarů, říšských tolarů, tolarů, dukátů a deseti dukátů. Ve střední partii je mísa na ploše symetricky osazena dvaceti sedmi zlatými mincemi a medailemi různých velikostí. Na dvou zlacených mezikružích se nachází sto padesát pět vsazených stříbrných mincí a medailí. Jedná se o tyto ražby a medaile: 102x stříbrný dvacetikrejcar Jana Nepomuka Schwarzenberga (1742-1789), 5x říšský tolar Adama Františka Schwarzenberga (1680-1732), 6x říšský tolar Josefa Adama Schwarzenberga (1742-1789), tolar pro panství schwarzenberské Ferdinanda Viléma Schwarzenberga (1652-1703), 2 x gimbronský tolar Ferdinanda Viléma Schwarzenberga (1652-1703), 2 x portrétní medaili Karla I. Schwarzenberga, portrétní medaili Adama ze Schwarzenbergu (1583-1641), 3 x říšský tolar Josefa I. Adama Schwarzenberga (1722-1782), 18x říšský tolar Ferdinanda a Marie Anny ze Schwarzenbergu (1652-1703), tolar pro panství schwarzenberské Ferdinanda Viléma ze Schwarzenbergu (1652-1703), portrétní medaili hraběte Adolfa ze Schwarzenbergu (1547-1600); říšský tolar z roku 1682 Jana Adolfa I. Schwarzenberga (1615-1683), 5 x dukát Josefa I. Adama Schwarzenberga (1722-1782), 3 x dukát Adama Františka Schwarzenberga (1680-1732), dukát Jana Nepomuka Schwarzenberga (1742-1789), 2 x desetidukát Jana Nepomuka Schwarzenberga (1742-1789), pamětní mince na sňatek Josefa I. Adama Schwarzenberga a Marie Terezie z Liechtensteinu, 3x pamětní mince na sňatek Marie Anny ze Schwarzenbergu a Ludvíka Jiřího Bádenského z roku 1722, desetidukát pro Rakousko Josefa I. Adama Schwarzenberga (1722-1782), 2 x desetidukát Adama Františka Schwarzenberga (1680-1732), zlatou pamětní mince na sňatek Marie Anny ze Schwarzenbergu a Ludvíka Jiřího Bádenského, dukát Jana Adolfa I. Schwarzenberga (1615-1683), desetidukát Jana Nepomuka Schwarzenberga (1742-1789), pamětní mince na vítězství nad Turky u Rábu 28. března 1598 (počátek 17. století). Na spodní straně mísy rytý nápis na okraji: JOHANN ADOLF FÜRST ZU SCHWARZENBERG UND ELEONORE FÜRSTIN ZU SCHWARZENBERG GEBORENE FÜRSTIN LIECHTENSTEIN GESCHENK I. D. DER FRAU FÜRSTIN - AN S. D. DEN FÜRSTEN AM 23. MAY.

66 Mísa s medailemi

J. C. Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 70. léta 19. století

částečně zlacené stříbro, odlévání, ražba, rytí, 29 medailí, průměr 49 cm

značeno: J. C. Klinkosch, rakouský orel, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (Vídeň, po roce 1872)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9865

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60.

Dekoratívni mísa kruhového tvaru nese na zrcadle dvacet devět vsazených medailí. Jedná se o pět velkých bronzových medailí ze Světové výstavy ve Vídni z roku 1873, jednu stříbrnou Státní cenu za hospodářské zásluhy a dvacet tři stříbrných, na líci zlacených kusů. Třináct medailí z tohoto kovu Schwarzenbergům udělila Hospodářská společnost v Čechách, osm kusů získali za dobré chování a hledění koní, stejný počet připomíná Náhradu státu za hospodářské zásluhy. Jednou zlacenou stříbrnou medailí byla oceněna jejich účast na Zemědělské a lesnické výstavě ve Vídni v roce 1866.

67 Mísa s medailemi

Mayerhofer & Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 1857

částečně zlacené stříbro, odlévání, cizelování, ražba, rytí, 37 medailí, průměr 49 cm

Značeno: M&K, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 13 lotů (Vídeň 1823-1866)

součástí fideikomisu, oceněna na 270 fl., původní lokace: lovecký salon

NPÚ ÚPS v Českých Budějovicích, SZ Hluboká, inv. č. HL 9843

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60; VAVERKOVÁ 2015, s. 72.

Zrcadlo dekorativní mísy bylo osazeno třiceti sedmi medailemi - devíti zlatými, dvaceti pěti pozlacenými stříbrnými a třemi bronzovými. Z toho dvanáct stříbrných a tři zlaté Schwarzenbergové získali na 18. shromáždění německých lesníků a zemědělců v Praze roku 1856, jednu bronzovou na Průmyslové výstavě v Mnichově roku 1854, pět stříbrných a dvě bronzové na Světové výstavě v Paříži roku 1855. V roce 1807 byly zlatou medailí oceněny jejich hospodářské zásluhy. Zahradní společnost ve Vídni jim udělila pět stříbrných a jednu zlatou medaili; Ministerstvo zemědělství, obchodu a veřejných prací v Paříži roku 1856 dvě zlaté a jednu stříbrnou. Účast Jana Adolfa II. Schwarzenberga při korunovaci britské královny Viktorie v roce 1838 připomíná jedna zlatá medaile. Belgického krále Leopolda pak jedna zlatá a dvě stříbrné medaile s jeho portrétem z roku 1853. Uprostřed ve zlaceném medailonku je korunovaný schwarzenberský znak. Rytý text v šesti zlacených rámečcích informuje o provenienci, kovu a počtu medailí.

68 Mísa s pamětními medailemi a mincemi

Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, po roce 1872

stříbro, odlévání, cizelování, ražba, rytí, 13 medailí, 7 mincí, průměr mísy 49 cm

značeno: J. C. Klinkosch, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 172 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9852/1-20

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60.

Do oválného dekorativního podnosu s vykrajovaným obloučkovým okrajem je vsazeno čtrnáct pamětních medailí a šest mincí. Jedná se o tyto ražby: stříbrnou pamětní minci na stříbrnou svatbu Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské roku 1879 (František Josef I., 1848-1916), stříbrný zlatník na počest Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské (Rakousko, František Josef I., 1848-1916), dva stříbrné pamětní spolkové dvoutolary na dokončení Jižní dráhy z Vídně do Terstu (Rakousko, František Josef I., 1848-1916), stříbrný pamětní svatební dvacetník (Rakousko, František Josef I., 1848-1916), stříbrný pamětní dvouzlatník na stříbrnou svatbu 1879 (Rakousko, František Josef I., 1848-1916). Jedna zlatá medaile upomíná na otevření hlavní zemské střelnice v Salzburgu roku 1865. Dalších deset kusů stříbrných medailí připomíná 25. výročí vlády císaře Františka Josefa I., svolání říšské rady do Vídně, odhalení pomníku maršála Radeckého v Praze roku 1858, rakouského admirála a vítěze u Helgolandu a Lissy z let 1864-1866 Wilhelma Tegethoffa, svatbu arcivévodky brabantského s arcivévodkyní Marií Henrietou Annou Rakouskou (2 ks), dostavbu katedrály v Kolíně nad Rýnem roku 1842, stříbrnou svatbu císaře Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské, zlatou svatbu hraběte Františka Arnošta a Anny z Harrachu roku 1877, korunovaci krále Karla X. v Remesí roku 1825. V bronzu byly vyvedeny medaile na paměť stříbrné svatby císaře Františka Josefa I. a Alžběty Bavorské roku 1879, otevření Domu umělců ve Vídni roku 1868 a medaile Petr Ritter von Tunner od žáků Hornické akademie (1840-1874).

69 Mísa s medailemi

Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 70. léta 19. století

částečně zlacené stříbro, smalt, odlévání, cizelování, ražba, 23 medailí, průměr 44,5 cm
značeno: J. C. Klinkosch, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (po roce 1872)
součást fideikomisu, oceněno na 176 fl.

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9849

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60.

Plochá pětilaločná mísa s mírně zdviženým profilovaným okrajem nese dvacet tři medailí, jejichž způsob adjustace umožňuje oboustranný pohled. Schwarzenbergové získali na Světové výstavě ve Vídni roku 1873 dvě stříbrné medaile od Zahradní společnosti, jednu stříbrnou za zásluhy, dvě bronzové bez určení oboru, po jedné bronzové za pokrok a umění. Na výstavě ve Štýrském Hradci v roce 1870 jim byla udělena stříbrná medaile za zásluhy. Z lidové slavnosti v Linci si odnesli stříbrnou Čestnou cenu. Mísa je osazena čtyřmi kusy stříbrné Státní ceny za hospodářské zásluhy a stříbrnou medailí od Hospodářského regionálního spolku. Uprostřed se nachází zlacená medaile udělená Zahradnickou společností u příležitosti Světové výstavy ve Vídni roku 1873 (Gartenbau Gessellschaft Weltausstellung Wien 1873), nad ní smaltovaný odznak poroty.

70 Mísa s mincemi a medailemi

Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 1881

stříbro, odlévání, cizelování, rytí, ražba, 44 mincí, 3 medaile, průměr 20 cm

značeno: J. C. Klinkosch, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 160 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká n. Vltavou, inv. č. HL 9856

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60.

Podnos mírně trojlaločného tvaru má po celé ploše vsazeno celkem čtyřicet čtyři mincí, z toho dvacet čtyři stříbrných zlatníků (Rakousko-Uhersko, rok 1881) a dvacet zlatých dukátů (Rakousko-Uhersko, rok 1881) a uprostřed tři velké stříbrné pamětní medaile z První hospodářské výstavy plemenného dobytka ve Vídni. Na ploše mísy rytý nápis ERSTE MASTVIEH-AUSSTELLUNG IN WIEN 1881.

71 Mísa s medailemi

Firma Josef Carl Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 70. léta 19. století

stříbro, odlévání, cizelování, ražba, 14 medailí, průměr 42 cm

značeno: J. C. Klinkosch, dvouhlavý orel, punc pro velké stříbrné předměty ryzosti 800/1000 (po roce 1872)

součást fideikomisu, oceněno na 500 fl., původní lokace: lovecký salon

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 9853

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60.

Mísa je dekorována čtrnácti čestnými a pamětními medailemi (pozlacenou bronzovou a dvěma postříbřenými bronzovými medailemi z Řemeslné a průmyslové výstavy v Teplicích, bronzovou Čestnou cenou Ministerstva obchodu ve Vídni, stříbrnou Čestnou cenou výstavy v Linci, pamětní medailí Za zásluhy z cínu udělenou Obchodní a živnostenskou komorou v Plzni, stříbrnou Čestnou cenou ministerstva obchodu ve Vídni, třemi zlatými a jednou bronzovou medailí Hospodářského klubu pro Čechy, zlatou Pamětní medailí Za zásluhy udělenou Zemským štěpařským spolkem pro Čechy, medailí ze stříbra Za hospodářské zásluhy a zlatou pamětní medailí z Mezinárodní výstavy v Paříži v roce 1878).

72 Cestovní souprava v dřevěném kufru

Mayerhofer & Klinkosch

Rakousko, Vídeň, 1857-1858

stříbro, sklo, dřevo, jelenice (kufr), odlévání, cizelování, rytí

značeno: M&K, Franz Schiffer (část)

Státní zámek Hluboká, inv. č. HL 10066-10097

Literatura: BLAIR, s. 178-180; NEUWIRTH 1977, s. 295-301; NEUWIRTH 1978, s. 58-60; VAVERKOVÁ, s. 15; VAVERKOVÁ 2015, s. 85; VOKÁČOVÁ 1981, s. 80.

Cestovní souprava sofistikovaně uložená v kufru potaženém černou jelenicí obsahuje příbory pro třicet šest osob (nůž, lžíce, vidlička), dezertní příbory (nůž, vidlička, lžíce, lžička) pro dvacet čtyři osob, šest lžiček na zmrzlinu, šest misek na zmrzlinu, dva předkládací příbory, jednu naběračku, jeden cedníček, jeden nůž na dorty, jedny kleště na chřest, dvě menší mísy s víkem, dvě větší mísy s víkem, tři oválné podnosy, dva obdélné podnosy, dva menší kulaté podnosy a dva větší kulaté podnosy. Souprava je zdobena rytou knížecí korunkou a monogramem JAS.

68. Pohled na Hlubokou, výrez, před 1872, před demolicí budov v předzámčí, ze sbírek SZ Hluboká

PŘÍLOHY

Stříbro jako materiál pro umělecké zpracování

Stříbro¹⁷⁵, stejně jako zlato, platina, iridium a rhodium, patří mezi vzácné neboli ušlechtilé kovy. V dějinách lidstva našlo nejširší uplatnění a patří k nejstarším prakticky využívaným kovům.¹⁷⁶ Jeho estetické kvality převažovaly nad mechanickými vlastnostmi, proto se od nejstarších dob používalo hlavně na výrobu šperků, liturgického náčiní, reprezentativních předmětů a luxusních užitkových výrobků. Nejmasověji se ovšem uplatňovalo jako prostředek směny, ať už se jednalo o stříbrné hřivny, nebo později o stříbrnou měnu.¹⁷⁷

Pod obecným pojmem stříbro jsou většinou míněny slitiny stříbra s dalšími obecnými kovy. Čisté stříbro v přírodním stavu není pro svou vysokou měkkost vhodné pro další umělecké zpracování. Výrobky z něj nejsou dostatečně mechanicky odolné a trvanlivé. Přidáváním jiných kovů, označovaných jako legury, můžeme v poměrně velkém rozsahu měnit jeho mechanické vlastnosti. Legury sice snižují hodnotu materiálu, měřenou hmotnostním podílem ušlechtilého kovu, ale na druhou stranu zlepšují jeho mechanické vlastnosti, zejména tvrdost a pevnost, jež jsou důležité u pravidelně používaných výrobků. Za staletí se dospělo k optimální ryzosti stříbra kolem 900/1000. Slitiny s vyšším podílem stříbra mají vyšší bod tání, proto se hodí pro práce zdobené smalty¹⁷⁸ nebo nielem¹⁷⁹. Mají i lepší tažnost, což bylo důležité pro techniku filigránu.¹⁸⁰

175 Stříbro (chemická značka Ag) je ušlechtilý kov bílé barvy, který se vyznačuje vysokým leskem. Má vysoký bod tání (960 °C), je dobře kujné a tažné, oproti zlatu tvrdší (stupeň tvrdosti 3). Dobře vodi elektrinu a teplo. Na čistém vzduchu je stříbro stálé, nemění se ani vlivem vody. Oxiduje (černá) působením sirných par, například v znečištěném ovzduší. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 478.

176 Nejstarší známý výrobek ze stříbra ve střední Evropě pochází z hradiště Kotouč u Štramberka. Depot ze středního eneolitu (kultura s kanelovanou keramikou - cca 3600-2800 př. Kr.) obsahoval stříbrnou kotoučovitou puklici se třemi vypnulami. Srov. <http://www.archeolog.cz/lokalita/hradiste-kotouc/41>. Hojně nálezy výrobků z drahých kovů (stříbra a zlata) jsou známy ze starověkého Egypta z let 3300-30 př. n. l. a z mykénské kultury (1600-1000 př. n. l.). Zde se již jistě jednalo o výrobky specializovaných řemeslníků - umělců. BREPOHL 2008, s. 15.

177 Stříbro se dolovalo z rudných nalezišť a vlastnictví stříbrných dolů bylo základem ekonomické prosperity, obchodu a rozvoje peněžnictví. České země vlastnily ve 2. polovině 13. století díky kutnohorským nalezištím nejbohatší ložiska stříbrných rud ve střední Evropě. ŠMERDA 2004, s. 7.

178 Smalt neboli email je plošná výzdobná technika, které se užívá ve zlatnictví a klenotnictví. Spočívá ve vypalování barevného skelného prášku, skelné pasty, vzácněji drobných korálků či skelné drti na kovový povrch předmětu. STEHLÍKOVÁ 2003, 117 an.

179 Niello či niello je výzdobná vykládací technika, při níž jsou ryté nebo leptané rýhy (drážky) v povrchu kovu vyplňovány opticky kontrastní šedou nebo černou hmotou - niellovou směsí. Obvyklé složení kovů niellové směsi je stříbro (1 obj. díl), měď (2 obj. díly), olovo (3 obj. díly), síra (9 obj. dílů), tavené s přísadou tetraboritanu sodného (boraxu). Srov. STEHLÍKOVÁ 2003, s. 334.

180 BREPOHL 2008, s. 44-54.

Stříbro, respektive jeho slitiny, mají z hlediska zpracování řadu předností. Především je to jejich skvělá slévatelnost, která umožňuje výrobu velmi přesných a členitých odlitků. Ve zlatnictví se často používala metoda „na ztracený vosk“. Odlitky se dále zpracovávaly a dodnes zpracovávají tepáním, cizelováním a rytím. Tepání představuje nejstarší způsob ušlechtilého tvarování předmětů, kdy bylo například prohýbáním, vytahováním, stahováním rovného plechu do výšky, hloubky, do oblých nebo ostrých záhybů dosaženo požadovaného tvaru. Techniky cizelování se využívalo nejenom k dokončování a začišťování odlitků, ale bylo i originální a individuální stránkou umělecké výzdoby. Povrch předmětu totiž obohatilo o další širokou škálu drobně matovaných a dekorativně zrněných ploch, které tvořily pozadí hlavního dekoru. Leštěním se u stříbra snadno docílilo vysokého lesku. Na řadě předmětů však výrobci záměrně využívali kontrastu leštěných a matných ploch, který umocňoval estetický dojem.

Dalším z prostředků, jímž se dosahovalo exkluzivního vzhledu výrobků, bylo zlacení. Zlacení poskytuje stříbru kromě estetického efektu i ochranu před vnějšími vlivy, neboť zlato je k chemickým vlivům v atmosféře velice odolné.¹⁸¹ V historických dobách se zlatilo „v ohni“, kdy se předmět pokrýval amalgámem zlata (tedy roztokem zlata ve rtuti) a následně vypálil. Takto nanesené zlacení bylo velmi trvanlivé, avšak výrobní proces byl díky výparům rtuti zdravotně velmi rizikový¹⁸². Proto se většina starých zlatnických mistrů nedoživala vysokého věku. V dnešní době je tento způsob pozlacování zakázán nejen ve výrobě, ale i při restaurování. V polovině 19. století se průlomovým vynálezem stalo galvanické pokovování. Při něm se sice také pracovalo s jedy (kyanidy), ovšem jeho negativní dopady byly nesrovnatelně nižší.

Slitiny stříbra umožňují i další mechanické zpracování. V pozdější době se při rozvoji strojní produkce uplatnilo lisování. Všechny tyto pokroky ve zpracování stříbra se objevily zhruba v polovině 19. století a umožnily masovější produkci stříbrného zboží za ceny přijatelné širšímu okruhu zákazníků. Ačkoliv tato masová produkce s sebou nesla určitou ztrátu originality, již v průběhu a zejména koncem 19. století můžeme zaznamenat nástup renomovaných umělců jako návrhářů stříbrného zboží. Stáli u zrodu oboru, který jsme dnes zvyklí označovat termínem design. O kvalitě těchto historických návrhů svědčí i to, že se některé v téměř nezměněné podobě vyrábějí dodnes.

Nevýhodou stříbra je jeho velká citlivost vůči okolí. V čistém prostředí si zachovává svůj přirozeně efektní vzhled, ovšem vlivem nepříznivých chemických látek obsažených v ovzduší má sklon k černání. I v minulosti bylo nutné výrobky ze stříbra pravidelně udržovat. Obvyklé bylo každotýdenní leštění. V důsledku používání abrazivních prostředků řada stříbrných předmětů nese dnes neodstranitelné defekty způsobené periodickým a někdy zbytečně razantním čištěním a leštěním. Na panských objektech byl pro tuto čin-

181 Kromě lučavky královské a rtuti jej neohrožuje prakticky nic.

182 BREPOHL 2008, s. 318-319.

69. Přírodní stříbro, zdroj Wikimedia Commons (Teravolt)

nost vyčleněný personál, který o stříbro uložené ve „stříbrných komorách“ neboli „stříbrnicích“ pravidelně pečoval.

V současné době používané konzervační a restaurátorské metody jsou k stříbru podstatně šetrnější než historické. Přesto je při skladování a vystavování stříbra nezbytná velká obezřetlost. Je nutné pro ně vytvořit co nejoptimálnější klimatické podmínky, protože i sebešetrnější restaurátorský zásah znamená větší či menší ztrátu materiálu.

Puncování

Stříbro patří mezi drahé kovy a odjakživa svádělo nepoctivce k různým podvodům a falšování zboží. Kvůli ochraně zákazníků se začaly zavádět různé kontroly stříbrných výrobků a povinnost stříbrné výrobky značit. Na stříbrných předmětech se objevuje běžně několik značek, z nichž každá má svůj význam.

Výrobce měl povinnost především označit výrobek svou značkou. Většinou to býval mistrův monogram v různě tvarovaném štítku. Svůj výrobek pak předal k přezkoušení. Původně byly kontrolou pověřené cechy, které ze svých řad vybraly důvěryhodného mistra. Ten na výrobek vyrazil další značku, která stvrzovala, že výrobek prošel cechovní kontrolou. Na starších předmětech také bývá na nenápadném místě vyrytá klikatá čára, označovaná jako vryp cizelovací jehlou. Ta značila místo, kde byl podle dobové praxe z výrobku odebrán malý vzorek. Vzorky od jednotlivých mistrů cech pečlivě uchovával a na konci roku se tyto třísky stavily a provedla se zkouška ryzosti. Pokud byla zjištěná ryzost nižší než stanovená, mistr musel zaplatit pokutu. Při opakování prohřešku se přistupovalo k přísnějším trestům až po zákaz činnosti, nebo dokonce uvěznění. Kontrolní cechovní značky většinou vycházely ze jména města, v němž cech sídlil. Používalo se začáteční písmeno, například N pro Norimberk nebo W pro Wroclav. Časté bylo i používání městského znaku, buď kompletního, nebo hlavního symbolu, například piniová šiška pro Augsburg. Ačkoliv se symboly v zásadě neměnily, bývalo obměňováno jejich provedení (například tvar štítku), což umožňuje přesnější nebo jen přibližnou dataci výrobku podle toho, jak často se značka měnila. Zhruba od poslední čtvrtiny 18. století se kontrola a zkoušení drahých kovů a výrobků z nich soustřeďovaly do rukou státu, který k tomuto účelu zřídil puncovní úřady.

V rakouském mocnářství tato praxe začala roku 1787. Až do roku 1866 se ze značek puncovních úřadů dá zjistit celá řada informací. Především je to ryzost v lotech vyznačená číslem, letopočet v plném znění (například 1806) a sídlo puncovního úřadu. V rozmezí let 1878–1806 bylo sídlo úřadu značeno symbolem, mezi lety 1807–1860 písmenem (například A = Vídeň). Od roku 1866 byly zavedeny nové značky puncovních úřadů s hlavou Diany. Tvar štítku určoval ryzost kovu, písmeno pak sídlo puncovního úřadu. Datace na těchto značkách chybí. Tyto značky se s drobnými obměnami, umožňujícími časové zařazení výrobku do určitého období, používaly až do roku 1922.

Jedním z nepropracovanějších puncovních systémů je systém britský. Ryzost stříbra, dodnes známá jako „sterling purity“ či „sterling standard“ (925/1000), byla uzákoněná již v roce 1300 Edwardem I. Král zároveň stanovil požadavek, že stříbrné předměty musí být značeny „strážcem řemesla“ (guardiens of craft), tedy značkou „leopardí hlavy“. Dále nařídil, *„že žádný zlatník v Anglii ani jakákoli jiná osoba pod královskou vládou nesmí od nynějška vyrobit jakoukoli nádobu, šperk nebo jiný předmět ze zlata či stříbra, pokud nebude z dobré a pravé slitiny [...] stříbro musí být ze sterlingové slitiny nebo lepší. [...] Žádný výrobek nesmí vyjít z rukou výrobce, aniž by byl přezkoušen*

*strážcem řemesla a opatřen puncem ...*¹⁸³ V roce 1327 pověřil král Edward III. kontrolou výrobků z drahých kovů společnost zlatníků „Goldsmith Company“. Tato společnost sídlila v Londýně v „Goldsmith’s Hall“. Od tohoto názvu se odvozuje i anglický termín pro puncování – „hallmarking“. Od roku 1478 se stalo povinnou součástí značení i datové písmeno („date letter“).¹⁸⁴

Každý britský výrobek ze stříbra nesl několik značek. Takzvaná „town mark“ označovala původ předmětu. Pro Londýn to byla leopardí hlava, pro Birmingham kotva atd. Další značkou byla značka ryzosti. Pro sterlingové stříbro se používal krácející lev, pro stříbro britannia stylizovaná ženská postava symbolizující Británii. Z hlediska datace je důležité datové písmeno („date letter“). To se každý rok měnilo, ovšem nikoli k 1. lednu, ale až v březnu. Když se abeceda vyčerpala, začalo se znovu od začátku jiným typem písma, případně na jiném tvaru štítku. V některých obdobích se užívaly i číslice. Každý puncovní úřad navíc používal vlastní řadu datových písmen. Další značkou bývala stylizovaná hlava právě panujícího krále (královny). Značka výrobce („maker’s mark“) byla obvykle tvořena monogramem příslušného mistra, v 19. století často zkratkou firmy, například J. D. & S (= James Dixon and sons). Tento systém se s minimálními korekcemi používá dodnes. Jeho největším kladem pro historiky umění je, že lze každý výrobek datovat s přesností na rok. Narozdíl od kontinentální praxe se značky razily zpravidla na viditelných místech předmětu. Vzhledem k tomu, že měly zhruba stejnou velikost a umísťovaly se do řádky vedle sebe, působily i dekorativně.

V 19. století se místo stříbra začaly používat „náhradní“ materiály („old sheffield plate“, alpaka apod.), které se rovněž značily. Jejich značky připomínaly značení stříbra. Nepoučeného pozorovatele toto značení může zmást.

Podle dobových nařízení se galvanoplastické kopie předmětů značit nesměly, nebo se na nich měla používat speciální značka pro galvanoplastiky. Tyto zásady se však v praxi patrně striktně nedodržovaly. Můžeme se setkat s galvanoplastickými kopiemi, které věrně reprodukuje nejen originální předmět, ale i staré mistrovské značky a puncy.

183 JACKSON 1964, s. 7.

184 Datová písmena byla zavedena ještě dříve ve Francii (již v r. 1427). Francie, země stálých změn a revolucí, si tento systém, užitečný zejména pro identifikaci a dataci jednotlivých předmětů, bohužel nepodržela. Více tamtéž.

Ryzosti stříbra

Nejčastěji se v této publikaci setkáváme s ryzostí udávanou v lotech. Použití jednotky hmotnosti k vyjádření ryzosti je poněkud matoucí.¹⁸⁵ Lot je vlastně jednotka hmotnosti a je 1/16 vídeňské marky (1 marka = 280,668 g; 1 lot = 17,542 g). Jako údaj o ryzosti ovšem nevyjadřuje hmotnost, nýbrž podíl ryzího stříbra ve slitině. Údaj ryzosti v lotech tedy neznamená hmotnost, ale vyjadřuje, kolik šestnáctin stříbra je ve slitině obsaženo. Ryzí stříbro by bylo označené jako šestnáctilotové. Podle dnešní praxe jde o stříbro 1000/1000. Nejobvyklejší ryzost 13 lotů tedy znamená, že slitina obsahuje 13/16 stříbra a 3/16 obecných kovů, což odpovídá dnešnímu vyjádření 812,5/1000. Podobně patnáctilotové stříbro, které je čistší, obsahuje 15/16 stříbra a pouze 1/16 obecných kovů.

V r. 1659 byla patentem císaře Leopolda I. v rakouských zemích uzákoněna ryzost 14 lotů. Od r. 1708 byla souběžně povolena ryzost 13 lotů, od roku 1737 Karel VI. schválil používání ryzosti 15 lotů. Udávání ryzosti v lotech se používalo nejen v Rakousku, ale prakticky v téměř celé Evropě.

Podobný systém se užíval v Rusku. Zde vycházel z hmotnostní jednotky золотник (zolutnik), odpovídající váze 4,266 g, což byla 1/96 libry (ФУНТ). Ryzí stříbro tedy mělo 96 zolutníků, a například údaj o ryzosti 84 zolutníků znamenal, že je ve slitině 84/96 stříbra a 12/96 obecných kovů.

Ještě komplikovanější situace nastala v Anglii. Nejrozšířenější ryzost „sterling silver“ byla uzákoněna již v roce 1275 Edwardem I. Stanovil, že 12 uncí (ounces) stříbra pro ražbu mincí musí obsahovat 11 uncí a 2¼ pennyweightů a 17¾ pennyweightů obecných kovů, kdy 1 unce = 20 pennyweightů = 31,1034768 g. V roce 1697 byla uzákoněna Williamem III. vyšší ryzost stříbra. 12 uncí slitiny muselo obsahovat 11 uncí a 10 pennyweightů stříbra a pouze 10 pennyweightů obecných kovů. Tato slitina, na stříbro bohatší, byla označována jako „britannia silver“ (nezaměňovat s „britannia metal“, což je slitina obecných kovů bez obsahu stříbra). Důvodem pro zavedení této ryzosti byla praxe některých stříbrníků, kteří používali na výrobu zboží přetavené mince, jež se razily ze stříbra sterlingové ryzosti. Získat slitinu vyšší ryzosti bylo z mincí poměrně obtížné. Na stříbro bohatší slitina měla ovšem jiné mechanické vlastnosti. Především byla měkčí, a proto se nehodila např. na výrobu příborů. Stříbrníci si na tento problém stěžovali, a tak se od r. 1720 používaly obě ryzosti stříbra souběžně.

Zálibu našich předků v komplikovaných zlomcích začal zhruba od poloviny 19. století nahrazovat metrický systém, který udává ryzost v tisícinách. Tedy 1000/1000 je ryzí kov a například 800/1000 znamená, že slitina obsahuje osmdesát procent stříbra.

185 Více informací dostupných též online na [www: https://cs.wikipedia.org/wiki/Lot_\(ryzost\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Lot_(ryzost)); https://en.wikipedia.org/wiki/Sterling_silver; https://en.wikipedia.org/wiki/Britannia_silver.

Převod nejčastěji používaných ryzostí do tohoto systému, který se používá dodnes, přináší následující tabulka:

13 lotů	812,5/1000
14 lotů	875/1000
15 lotů	937,5/1000
84 zolotníků	875/1000
sterling silver	925/1000
britannia silver	958,3/1000

Skleněné holby

Nápis	Inv. č.
Fürst Johann Adolf 1854	HL 2387/18
Fürst Adolf 1855	HL 2387/7
Graf Ernst Walstein 1855	HL 2387/21
von Brantten 1855	HL 2387/9
Graf Heinrich Pappenheim 1857	HL 2387/8
Freiherr von Hildprandt 1857	HL 2387/17
Fürst Eduard Schönburg 1857	HL 2387/16
Fürst Georg Lobkowitz 1858	HL 2387/1
Graf Erwin Neiperg 1858	HL 2387/4
Fürst Carl Schwarzenberg 1859	HL 2387/28
Graf Ernst Hoyos 1859	
Fürst Herman Hohenlohe 1859	HL 2387/2
Fürst Windisch-Grätz 1866	HL 2387/29
Gräfin M. Pourtalés 1869	HL 2388/9
Graf Carl Paar 1877	HL 2387/20
Gräfin Fünfkirchen 1878	HL 2388/11
Graf Franz Thun 1879	HL 2387/19
Prinzessin Eugenie Esterházy 1886	HL 2388/1
Prinz Johann 1886	HL 2387/10
Gräfin Czernin Schönburg 1898	HL 2388/10
Erzherzog Franz Ferdinand von Österreich Este 1894	HL 2387/12
Graf Eugen Czernin 1895	HL 2387/13
Fürst Windisch-Grätz 1899	HL 2387/11
Anna 1904	HL 2388/4

Přesuny stříbrných předmětů na zámek Hluboká

Datum	Popis	Inv. č.	Hmotnost [g]	Celkem (medailí, mincí)*
1857	vlký starý pohár s víkem	HL 0988		
1857	antická dóza ve tvaru ananasu s víkem a malou figurkou	HL 9897		
1857	konvice s uchem a víkem, celá pozlacená, s vyrytou iniciálou „S“	HL 9894		
1857	starý pohár s víkem a nožkou ve tvaru tří beranů	HL 9895		
1857	červená láhev se stříbrným, pozlaceným kováním s figurkou draka na víku	HL 7033		
1857	konev s uchem a víkem s vyrytým letopočtem 1631	HL 9922		
25. 4. 1876	stříbrná mísa s medailemi z výstav, a to 1 velkou pozlacenou, 8 menšími stříbrnými a 4 bronzovými medailemi o celkové váze 902 gramů.	HL 9850	902	13
15. 3. 1878	stříbrná mísa s medailemi z výstav, a to 1 velkou pozlacenou, 3 velkými stříbrnými, 10 malými stříbrnými a 2 malými bronzovými medailemi o celkové váze 976 gramů	HL 9851	976	16
5. 5. 1879	stříbrný a pozlacený pohár s medailemi s výstav, a to 3 pozlacenými, 2 velkými stříbrnými, 7 malými stříbrnými a 2 malými bronzovými o celkové váze 486 gramů		468	14
18. 5. 1879	mísa s 1 malou zlatou, 2 velkými stříbrnými, 4 malými stříbrnými a 4 malými bronzovými medailemi o celkové váze 619 gramů		619	11
12. 2. 1880	stříbrná mísa s medailemi z výstav, a to 3 velkými a 4 malými zlatými, 3 velkými a 2 malými stříbrnými a 1 velkou a 1 malou bronzovou a dále 1 kovovou medailí o celkové váze 1 444 gramů		1444	15
13. 4. 1880	stříbrná mísa s pamětními medailemi o celkové váze 1350 gramů 1 velká stříbrná medaile - památka na korunovací císaře Karla X. 1 velká stříbrná medaile - památka na maršála Radetzkého 1 velká stříbrná medaile - památka na admirála Tegetthoffa 1 velká stříbrná medaile - upomínka 25. výročí vlády císaře Františka Josefa 1 velká stříbrná medaile - upomínka oslav stříbrné svatby císařského páru ve Vídni 1 velká stříbrná medaile - upomínka na svatbu císaře Františka Josefa dne 27. dubna 1854 1 velká stříbrná medaile s daty 26. 10. 1860 a 16. 2. 1861 1 velká stříbrná medaile - památka na kolínský dóm 1 velká stříbrná medaile - upomínka na dokončení stavby rakouské jižní dráhy v roce 1857 1 velká stříbrná medaile - památka na zlatou svatbu hraběte Harracha 2 velké pamětní medaile z Belgie 22. 8. 1853 3 stříbrné a 2 zlaté kusy 1 malá zlatá medaile - upomínka na „Habsburskou ochrannou společnost“	HL 9852	1350	22

* Vysvětlivky: duk. = dukát, fr. = frank, med. = medaile, tol. = tolar, zl. = zlaták

Datum	Popis	Inv. č.	Hmotnost [g]	Celkem (medailí, mincí)
13. 4. 1880	1 velká bronzová medaile – památka na vysvěcení Votiv Kirche 1 středně velká bronzová medaile – upomínka oslav stříbrné svatby císařského páru ve Vídni 1 středně velká bronzová medaile pro rytíře Petra von Tüerer 1 středně velká bronzová medaile – upomínka na otevření „Uměleckého domu“ ve Vídni	HL 9852	1350	22
27. 1. 1881	stříbrná mísa se 4 zlatými, 11 stříbrnými a 6 bronzovými medailemi o celkové váze 2069 gramů	HL 9854	2069	21
1. 4. 1881	stříbrná mísa s 1 velkou, 7 středními a 1 malou stříbrnou medailí, dále 1 střední a 4 malými bronzovými medailemi a 1 kovovou medailí z Paříže	HL 9853		15
4. 4. 1881	malý antický pohár o váze 120 gramů a stříbrný		120	
4. 4. 1881	pozlacený pohár korunního prince Rudolfa z výstavy dobytka z roku 1881 o váze 855 gramů	HL 9884	855	
30. 4. 1881	stříbrná mísa se 3 velkými stříbrnými medailemi, 20 kusy dukátů a 24 kusy zlaťáků s vyraženým rokem 1881 a cena z jateční výstavy z téhož roku 1881	HL 9856		3 med., 20 duk., 24 zl.
18. 5. 1881	pohár o váze 1297 gramů, obsahující 1 zlatou medaili – čestnou cenu c. k. zemské hospodářské společnosti ve Vídni z roku 1857, jejíž pouzdro se nachází v Českém Krumlově	HL 9883	1297	1
1. 5. 1882	stříbrný pohár s víkem, uvnitř pozlacený, s knížecí korunkou a monogramem J. A. S., na víku se stříbrným jelenem a po celém povrchu gravírovaný obrazy jelenů, o váze 1 297 gramů	HL 9885	1297	
1. 5. 1882	pohár z jateční výstavy z roku 1882 o váze 344 gramů, uvnitř pozlacený		344	
1. 5. 1882	pohár ze starého stříbra, uvnitř pozlacený, na vrchu s 10 kusy českých grošů o celkové váze 304 gramů	HL 9880	304	10 gr.
1. 5. 1882	stříbrná mísa s pozlacenou medailí z roku 1888 z Ústí nad Labem (Aussig), 3 medailemi z roku 1881, 5 velkými a 17 malými stříbrnými a 15 bronzovými medailemi, vše dohromady o váze 2698 gramů	HL 9857	2698	41
24. 5. 1882	- stříbrná mísa s gravírovaným letopočtem 1882 a 2 velkými pozlacenými, 2 velkými a 16 malými stříbrnými a 2 velkými a 4 malými bronzovými medailemi o celkové váze 2 395 gramů		2395	26
	šestiboký pohár s víkem, na němž byla umístěna 1 stříbrná medaile z jateční výstavy z roku 1882. Pohár dále obsahoval 2 kusy zlatých franků a 1 velkou zlatou, 1 velkou a 3 malé stříbrné a 5 malých bronzových medailí a jeho celková váha činila 7 879 gramů	HL 9870	7879	11 med., 2 fr.
31. 5. 1884	stříbrný košík na chleba s Colloredským knížecím znakem, zdobený zvířecími hlavami o váze 1 420 gramů	HL 9908	420	
31. 5. 1884	stříbrná mísa uvnitř pozlacená, obsahující 1 těžkou zlatou medaili z dvacátých let, 3 stříbrné medaile vážící 135 gramů a 2 bronzové medaile, vše dohromady o váze 800 gramů		800	6

Datum	Popis	Inv. č.	Hmotnost [g]	Celkem (medailí, mincí)
31. 5. 1884	stříbrná mísa s vyrytým letopočtem 1883 obsahovala 1 zlatou, 14 stříbrných a 5 bronzových medailí a 10 kusů dukátů a její celková hmotnost činila 2 066 gramů	HL 9859	2066	20 med., 10 duk.
31. 5. 1884	stříbrný pohár s 5 pozlacenými a 2 stříbrnými medailemi, víkem a gravírovaným letopočtem 1883, jehož celková váha byla 599 gramů	HL 9871?	599	7
31. 5. 1884	stříbrný pohár s víkem a gravírovaným letopočtem 1883 vážil 443 gramů a obsahoval 4 zlaté, 2 stříbrné a 2 bronzové medaile	HL 9872?	443	8
31. 5. 1884	starý stříbrný pohár na víno s víkem zdobeným zašpičatělými aplikacemi o váze 225 gramů		225	
31. 5. 1884	stříbrná mísa s vyrytým letopočtem 1884 o váze 1 050 gramů obsahující 5 velkých zlatých medailí a 1 malou a dále 3 velké stříbrné medaile z výstavy květin	HL 9860	1050	9
20. 5. 1885	oválná mísa z ebenového dřeva se stříbrným opláštěním	HL 0442		
20. 5. 1885	stříbrná mísa s letopočtem 1884 o váze 1 392 gramů obsahující 4 velké a 1 malou pozlacenou, 5 středních stříbrných a 7 malých bronzových medailí	HL 9862	1392	17
20. 5. 1885	stříbrná váza s letopočtem 1884 obsahující 2 pozlacené, 5 stříbrných a 2 bronzové medaile z výstav - 398g	HL 9874	398	9
20. 5. 1885	stříbrná váza s dvěma pozlacenými, pěti stříbrnými a dvěma bronzovými medailemi z výstav o váze 382 g	HL 9873	382	9
20. 5. 1885	antický pohár zdobený tepanými květinami o váze 219 gramů s gravírovaným monogramem B. V. H. (?) 1660, Adolf - Ida 24/12/1884	HL 9909	219	
20. 5. 1885	malý pohár z tepaného stříbra o váze 93 gramů		93	
20. 5. 1885	malý šálek se stříbrnými oušky o váze 140 gramů, v jehož středu je vložen tolar s podobiznami Ferdinanda a Marie Anny ze Schwarzenberku	HL 9863	140	1 tol.
18. 6. 1885	u vídeňského zlatníka J. C. Klinkosche objednaný pohár s víkem a 14 medailemi o váze 694 gramů pro zámek Hluboká	HL 9875	694	14
24. 5. 1886	stříbrný, uvnitř pozlacený čtyřhranný pohár o váze 1 013 gramů, na němž se nacházela 1 zlatá, 3 pozlacené, 3 stříbrné a 1 bronzová medaile		1013	10
24. 5. 1886	pohár vevnitř pozlacený, o váze 1 005 gramů, v horní části ozdoben knížecí korunkou, monogramem J. A. S. a 11 grandlemi s železnými lístky; 12 dalších grandlí se nacházelo ve spodní části poháru, na víku se nacházelo 8 grandlí a 14 gravírovaných jelenů	HL 9888	1005	
24. 5. 1886	stříbrný džbán s ouškem vážící 948 gramů a obsahující 7 velkých pozlacených medailí zahradnické společnosti 7 a 2 stříbrné medaile za hospodářské zásluhy		948	9
24. 5. 1887	stříbrný pohár na třech kulovitých nožkách, s víkem s kulatou úchytkou a starou gravurou letopočtu 1733 o váze 283 gramů	HL 9915	283	

Datum	Popis	Inv. č.	Hmotnost [g]	Celkem (medailí, mincí)
20. 5. 1888	stříbrný džbán s víkem, vážící 1 565 gramů, uvnitř pozlacený a obsahující 2 zlaté, 10 pozlacených, 6 stříbrných a 2 bronzové medaile	HL 9878	1565	20
20. 5. 1888	stříbrný pohár s tepanými ozdobami, vážící 245 gramů, jenž byl v roce 1887 darován knížeti Adolfo Josefovi a kněžně Idě		245	
20. 5. 1888	stříbrná plaketa z jubilejní výstavy věnovaná Arnoštem Vilémem, která byla zhotovena z 823 gramů stříbra a skleněného podstavce		823	

70. Detail vika holby, J. C. Klinkosch, Vídeň, 80. léta 19. století, ze sbírek SZ Hluboká

BIBLIOGRAFIE

- AICHELBURG 2002: Wladimir Aichelburg, *Register der k. (u) k. Kriegsschiffe*, Wien 2002.
- BAUMSTRAK - SELING - SEELING 1994: Reinhold Baumstrak - Helmut Seling - Lorenz SEELING a kol., *Silber und Gold*, München 1994.
- BENEŠ 2004: Ctirad Beneš, *Rakouské válečné námořnictvo 1848–1866*, Praha 2004.
- BERDYCHOVÁ 2014: Tereza Berdychová, *Lesní rohy Michaela Leichamschneidera v českých sbírkách*. Hudební věda, 2014, č. 1–2.
- BERGER 1866: Adolph Berger, *Das Fürstenhaus Schwarzenberg*, Wien 1866.
- BEZECNÝ 2007: Zdeněk Bezecný, *Dědicové ve století zakladatelů. Utváření rodové paměti Schwarzenbergů v období historismu*, in: Václav Bůžek - Pavel Král (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 209-218.
- BINDER 2015: Filip Binder, *Aristokrat v zemi historismu: britské cesty knížete Jana Adolfa II. Schwarzenberga*, *Historický obzor*, roč. 26, č. 7/8, 2015, s. 146-158.
- BLAIR 1987: Claude Blair (ed.), *The History of Silver*, London 1987.
- BLASCHKO 1950: Franz Blaschko, *Die böhmische Besitzungen, Schwarzenbergischer Jahrbuch 29*, 1950, s. 7-60.
- BRANIŠ 1900: Josef Braniš, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Česko-Budějovickém*, Praha 1900.
- BREPOHL 2008: Erhard Brepohl, *The Theory and Practice of Goldsmithing*, Leipzig, 2008
- CICHROVÁ 2003: Kateřina Cichrová, *Pozvání ke schwarzenberskému stolu na přelomu 19. a 20. století*, in: Leoš Nikrmajer - Jiří Petráš (edd.), *Dobrou chuť*, České Budějovice 2003, s. 51-59.
- CICHROVÁ 2008: Kateřina Cichrová, *Schwarzenberské heraldické tapiserie. Konstancy a proměny*, in: Martin Gaži, *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 591-596.
- CICHROVÁ 2014: Kateřina Cichrová, *Vlámské tapiserie na zámcích Hluboká a Český Krumlov*, České Budějovice 2014.
- CICHROVÁ 2015: Kateřina Cichrová a kol., *Mobilita nobility*, České Budějovice 2015 (v tisku).
- DIVIŠ 1977: Jan Diviš, *Silver Marks of the World*, London 1977.
- DVOŘÁK 2004: Max Dvořák, *Katechismus památkové péče*, Praha 2004.
- GAŽI 2008: Martin Gaži (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008.
- GEORGIEV 2001: Jiří Georgiev, *České fideikomisy v posledních letech své existence. (Poznámky k aspektům archivním a právním)*, *Paginae historiae* 9, 2001, s. 71-97.
- GROSSOVÁ 2005: Anna Grossová, *Užitečné a okouzující*, Brno 2005.
- GROSSOVÁ 2014: Anna Grossová, *Stříbrné okouzlení*, Praha 2014.
- HAAG 2013: Sabine Haag (ed.), *Masterpieces of the Kunstammer Vienna*, Wien 2013.
- HADAČ - HANESCH - HAŠEK 1958: Václav Hadač - Josef Hanesch - Vladimír Hašek (edd.), *Průvodce po archivních fondech*, sv. 2, Praha 1958.
- HANZLÍKOVÁ 2012: Linda Hanzlíková, *Návštěvy na Hluboké 1850-1950. Archivní rešerše*, České Budějovice 2012.
- HANZLÍKOVÁ 2012a: Linda Hanzlíková, *Stříbrné stolní náčiní a stříbrné dekorativní předměty na zámku Hluboká nad Vltavou. Archivní rešerše*, České Budějovice 2012.

- HANZLÍKOVÁ 2013: Linda Hanzlíková, *Fregata Schwarzenberg na zámku Hluboká. Vztah admirála Wilhelma von Tegetthoff k hlubockým Schwarzenberkům*. Archivní rešerše, České Budějovice 2013.
- HINTZE 1906: Erwin Hintze, *Die breslauer Goldschmiede, eine archivalische Studie*, Breslau 1906.
- HLOBIL 2008: Ivo Hlobil, *Na základech konzervativní teorie české památkové péče*, Praha 2008.
- HRBEK 2010: Vít Hrbek, *Přestavba zámku v Náměšti nad Oslavou na letní prezidentské sídlo v letech 1946-1948*. Diplomová práce (Mgr.), Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, Brno 2010.
- HUGES 1967: Graham Huges, *Modern Siver*, London 1967.
- IVANEGA 2012: Jan Ivanega, *Vrchnostenská sídla na panství Hluboká nad Vltavou za Adama Františka ze Schwarzenbergu (1703-1732)*. Rigorózní práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Filozofická fakulta Historický ústav, České Budějovice 2012.
- IVANEGA 2014: Jan Ivanega, *Hluboká. Lovecký zámek Ohrada a schwarzenberská sídla na panství Hluboká nad Vltavou*, Praha 2014.
- IVANEGA 2014a: Jan Ivanega, *Ohrada - Lovecký zámek Ohrada. Stavební dějiny*, Praha 2014.
- JACKSON 1964: Charle J. Jackson, *English Goldsmiths and their Marks*, New York 1964.
- JARMUTH 1967: Kurt Jarmuth, *Lichter Leuchten im Abendland*, Braunschweig 1967.
- JLÍNEK 2013: Milan Jelínek, *Slavné bitvy admirála Tegetthoffa*, Třebíč 2013.
- JELÍNKOVÁ 2013: Dita Jelínková, *Chcete mě okrást... Majetková perzekuce Adolfa Schwarzenberga v dobách válečných i poválečných*, Paměť a dějiny, 2013, č. 2, s. 96-106.
- KOLEKTIV 1981: Kolektiv autorů, *Jihočeská klenotnice*, České Budějovice 1981.
- KRUMMHOLZ 2008: Martin Krummholz, *Vídeňské rezidence Schwarzenbergů a Johann Bernhard Fischer z Erlachu*, in: Martin Gaži (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 207-219.
- KRUMPŮČEK 2004: Ilse Krumpůček, *Die Bildwerke im Heeresgeschichtlichen Museum*, Wien 2004.
- KUBÍKOVÁ 2001: Anna Kubíková, *Hrobka schwarzenberských knížecích srdcí v českokrumlovském kostele sv. Víta*, Obnovená Tradice 13, 2001, č. 24, s. 52-54.
- KUTHAN 1991: Jiří Kuthan, *Das Schloß Hluboká nad Vltavou. Die romantische Residenz des Fürstenhauses Schwarzenberg*, České Budějovice 1991.
- KUTHAN 1991a: Jiří Kuthan, *Zámek Hluboká nad Vltavou. Romantická rezidence knížecího rodu Schwarzenbergů*, České Budějovice 1991.
- KUTHAN 2001: Jiří Kuthan, *Aristokratická sídla období romantismu a historismu*, Praha 2001.
- LANGFORD 1996: Joel Langford, *Silver - A Preactical Guide to Collecting Silverware and Identifying Hallmarks*, London 1996.
- LAVIČKA 2008: Roman Lavička, *Zámecká kaple na Hluboké. Proměny podoby, funkce a vybavení*, in: Martin Gaži (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 183-206.
- LENDEROVÁ 2004: Milena Lenderová, *Tragický bál. Život a smrt Pavlína ze Schwarzenbergu*, Praha 2004.
- LEXIKON 1965: Österreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950, Band 3, Wien 1965.
- LUKÁŠOVÁ 2007: Eva Lukášová, *Historická instituce fideikomisu a její význam pro uchování autentických sbírek a mobiliářů českých a moravských hradů a zámků*, Zprávy památkové péče 67, 2007, č. 6, s. 449-451.
- MARKUS - JANOVSÝ 1936: Antonín Markus - František Janovský, *Zámek Hluboká nad Vltavou a zámek Ohrada*, České Budějovice 1936.
- MARKUS 1935: Antonín Markus, *Rod knížat ze Schwarzenbergu*, in: *Schwarzenberská ročenka*, 1935, s. 25-85.

- MAŠEK 1875: Heinrich Mašek, *Schloss Frauenberg im südlichen Böhmen und seine Umgebung: ein Führer für die Besucher von Frauenberg, und kurzgefasste Beschreibung der Sehenswürdigkeiten da selbst, nebst einer Skizze Geschichte des Fürstenhauses Schwarzenberg*, Frauenberg 1875.
- MATLAS 2011: Pavel Matlas, *Panství Hluboká. Územní, hospodářský, demografický a správní vývoj od začátku do konce patrimoniálního období*, Archivum Trebonense 12, 2011, s. 317-330.
- MATLAS 2011a: Pavel Matlas, *Shovívavá vrchnost a neukáznění poddaní? Hranice trestní disciplinace obyvatelstva na panství Hluboká nad Vltavou v 17. – 18. století*, Praha 2011.
- MŽYKOVÁ 2008: Marie Mžuková, *K portrétům Schwarzenbergů v českých sbírkách*, in: Martin Gaži (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 289-320.
- NEUWIRTH 1976: Waltraud Neuwirth, *Lexikon Wiener Gold- und Silberschmide und ihre Punzen 1876-1922, A-K*, Wien 1976.
- NEUWIRTH 1977: Waltraud Neuwirth, *Lexikon Wiener Gold- und Silberschmide und ihre Punzen 1876-1922, L-Z*, Wien 1977.
- NOVOTNÝ 1976: František Novotný, *Státní zámek Hluboká nad Vltavou*, České Budějovice 1979, b. s.
- OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009: Ludmila Ourodová-Hronková, *Schwarzenbergové 1615-1789*, 2009.
- OURODOVÁ-HRONKOVÁ 2009a: Ludmila Ourodová-Hronková, *Schwarzenbergové 1790-1950*, 2009.
- PALECZEK 2009: Raimund Paleczek, *Die Modernisierung des Grossgrundbesitzes des Fürsten Johann Adolf zu Schwarzenberg in Südböhmen während des Neoabsolutismus (1848/49-1860)*, in: Ivo Cerman - Luboš Velek (edd.), *Adel und Wirtschaft. Lebensunterhalt der Adelligen in der Moderne*, München 2009, s. 135-184.
- PALECZEK 2011: Raimund Paleczek, *O začátcích „království Schwarzenberg“ v jižních Čechách. 300 let od příchodu Schwarzenbergů na Třeboň*, Archivum Trebonense 12, 2011, s. 283-304.
- PAVELEC 2014: Petr Pavelec (ed.), *Hrady a zámky objevené a opěvované. Průvodce výstavou*, České Budějovice 2014.
- POPADINCOVÁ 1993: Marie Popadinová, *Nález mincí u Záblatí, okr. České Budějovice*, Numismatické listy 48, 1993, č. 3, s. 82-83.
- POPELKA 2014: Kristina Popelka, *Eleonora ze Schwarzenbergu*, Obnovená Tradice 25, 2014, č. 49, s. 14-26.
- RAMEŠ 2008: Václav Rameš, *Proměny schwarzenberského panství v Čechách*, in: Martin Gaži (ed.), *Schwarzenberkové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008, s. 25-36.
- RAUCHENSTEINER 2000: Manfred Rauchensteiner a kol., *Heeresgeschichtliches Museum Vienna*, Wien 2000.
- RIEGL 2003: Alois Riegl, *Moderní památková péče*, Praha 2003.
- ROSENBERG 1922: Marc Rosenberg, *Der Goldschmiede Merkzeichen, 1. Band*, Frankfurt am Mein 1922.
- ROSENBERG 1923: Marc Rosenberg, *Der Goldschmiede Merkzeichen, 2. Band*, Frankfurt am Mein 1923.
- ROSENBERG 1928: Marc Rosenberg, *Der Goldschmiede Merkzeichen, 4. Band*, Berlin 1928.
- RUIZOVÁ - ŠTAJNOCHR 2013: Libuše Ruizová - Vítězslav Štajnochr, *Sváteční stůl na zámku a v paláci. Stolování na šlechtických sídlech v 19. století*, NPÚ ÚPS na Sychrově 2013.
- SEDLÁČEK 1890: August Sedláček, *Hrady, zámky a tvrze království českého. VII. Písecko*, Praha 1890.
- SCHWARZENBERG 1963: Karl Schwarzenberg, *Geschichte des reichsständischen Hauses Schwarzenberg I-II*, Neustadt an der Aisch 1963.
- SLABA 2010: Martin Slaba, *Muzeum na loveckém zámku Ohrada*, Zborník Múzea vo Svätom Antone 19, 2010, s. 273-276.
- SLABA 2013: Martin Slaba, *Počátky pobočky Zemědělského muzea na Ohradě*, Prameny a studie 50, 2013, s. 18-29.

- SLABOVÁ – SLABA 2014: Markéta Slabová – Martin Slaba, *Poslední ráj Adolfa Schwarzenberga*, Praha 2014.
- SLOVNÍK 1895: Ottův slovník naučný, sv. IX., Praha 1895.
- SMÍŠEK 2009: Rostislav Smíšek, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009.
- SMÍŠEK 2015: Rostislav Smíšek, *Druhý muž ve státě, nebo jeden z mnoha? Jan Adolf ze Schwarzenberku a císařský dvůr ve druhé polovině 17. století*, Dějiny a současnost 37, 2015, č. 7, s. 13-15.
- SMÍŠEK 2004: Rostislav Smíšek, *„Dvorská“ kariéra očima knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku*, Jihočeský sborník historický 73, 2004, s. 94-120.
- SMÍŠEK 2007: Rostislav Smíšek, *Deník Ferdinanda ze Schwarzenberku jako pramen historického bádání. Příspěvek k poznání mobility císařského dvora na sklonku 17. století*, in: Jiří Kubeš (ed.), *Šlechta na cestách v 16. – 18. století*, Pardubice 2007, s. 129-161.
- SMÍŠEK 2012: Rostislav Smíšek, *Císařský dvůr v polovině 17. století očima nejvyššího hofmistra arciknížete Leopolda Viléma. Deník Jana Adolfa ze Schwarzenberku z roku 1657*, Folia historica bohemia 27, 2012, č. 2, s. 263-314.
- SOUKUP 1910: Josef Soukup, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Písek, díl 33*, Praha 1910.
- STEHLÍKOVÁ 2003: Dana Stehlíková, *Encyklopedie českého zlatnictví, stříbrnictví a klenotnictví*, Praha 2003.
- STUDÝNKA – STRUŽ 2014: Bohumil J. Studýnka – Jan Struž, *Zlato: příběh neobyčejného kovu*, Praha 2014.
- SUCHOMEL 2015: Filip Suchomel, *Tři sta drahocenností. Čínský porcelán ze sbírek Valdštejnů, Schwarzenbergů a Lichnowských*, Praha 2015.
- SWIDEROVÁ 2011: Kristina Swiderová, *Adam František a Eleonora Amálie ze Schwarzenbergu. Příčiny a průběh jejich manželské krize v letech 1710-1722*, Theatrum historiae 9, 2011, s. 357-374.
- ŠMERDA 2004: Jan, Šmerda, *Mince zemí koruny české*, Znojmo 2004.
- ŠTAJNOCHR – RUIZOVÁ 2013: Vítězslav Štajnochr – Libuše Ruizová, *Všední stůl na zámku a v paláci*, Praha 2013.
- TEBBE 2007: Karin Tebbe, *Nürnberger Goldschmiedkunst 1541-1868*, Nürnberg 2007.
- TICHÁ 2001: Marcela Tichá, *Schwarzenberský hospodářský dvůr Vondrov v letech 1895-1914*. Diplomová práce (Mgr.), Historický ústav, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2001.
- TROUPOVÁ 2013: Ivana Troupová, *Vznik a vývoj současného sbírkového fondu zámku Hluboká. Zámecká knihovna*. Diplomová práce (bc.), Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, Masarykova univerzita v Brně, Brno 2013.
- UHLÍKOVÁ 2004: Kristina Uhlíková, *Národní kulturní komise 1947-1951*, Praha 2004.
- UHLÍKOVÁ 2010: Kristina Uhlíková, *Zdeněk Wirth. První dvě životní etapy (1878-1939)*, Praha 2010.
- VÁCHA 1936: Rudolf Vácha, *Vzpomínky*, Tradice 1, leden-březen 1936, s. 3-6 (243-246).
- VALENTA 2011: Aleš Valenta, *Lesk a bída barokní aristokracie*, Praha 2011.
- VAVERKOVÁ 2015: Zuzana Vaverková, *Zámecké stříbro*, Praha 2015.
- VAVERKOVÁ: Zuzana Vaverková, *Stříbro ze sbírek státního zámku Hluboká nad Vltavou*, České Budějovice b. v.
- VOKÁČOVÁ 1981: Věra Vokáčová, *Nože, lžíce, vidličky ze sbírek Umělecko-průmyslového musea*, Praha 1981.
- VYBÍRAL – SEKYROVÁ 1998: Jindřich Vybíral – Milada Sekyrová, *Britská cesta Jana Adolfa ze Schwarzenbergu roku 1825*, Umění, č. 1/2, 46, 1998, s. 129-145.
- VYBÍRAL 1999: Jindřich Vybíral, *Hluboká jako „ženský vrch“*, in: Václav PETRBOK (ed.), *Sex a tabu v české kultuře 19. Století*, Praha 1999, s. 80-83.

- VYBÍRAL 1999a: Jindřich Vybíral, *Století dědiců a zakladatelů, Architektura jižních Čech v období historismu*, Praha 1999.
- WAGNER 2005: Václav Wagner, *Umělecké dílo minulosti a jeho ochrana*, Praha 2005.
- WAINWRIGHT 1989: Clive Wainwright, *The Romantic Interior: The British Collector at Home, 1750-1850*, London 1989.
- WATERFIELD 2009: Giles Waterfield, *The Country House as a Site of Memory*, *Zprávy památkové péče* 69, 2009, č. 3, s. 165-167.
- ZÁLOHA 1960: Jiří Zálaha, *O schwarzenberských ražbách*, *Numismatické listy*, 1960, č. 3-4.
- ZÁLOHA 1966: Jiří Zálaha, *Hospodaření na někdejší schwarzenberském majetku v Čechách v letech 1938 až 1945*, *Jihočeský sborník historický* 35, 1966, s. 58-70.
- ZÁLOHA 1966a: Jiří Zálaha, *Likvidace někdejšího schwarzenberského majetku v Čechách*, in: *Jihočeský sborník historický* 35, 1966, s. 174-182.
- ZÁLOHA 1990: Jiří Zálaha, *Co neodvál čas. Osudy schwarzenberského majetku (primogenitury) po r. 1945*, *Obnovená tradice*, 1990, č. 2, s. 14-17.
- ZÁLOHA 1990a: Jiří Zálaha, *Co zavál čas. Zabavení schwarzenberského majetku gestapem*, *Obnovená tradice*, 1990, č. 2, s. 13-14.
- ZÁLOHA 1990b: Jiří Zálaha, *Stručné dějiny rodu knížat ze Schwarzenbergu*, České Budějovice, 1990.
- ZÁLOHA 1991: Jiří Zálaha, *Zabavení majetku hlubocké větve Schwarzenberků gestapem v roce 1940*, *Český časopis historický* 89, 1991, č. 1, s. 65-77.
- ZÁLOHA 1993: Jiří Zálaha, *Lex Schwarzenberg. Ještě jednou k zákonu č. 143/1947 Sb.*, *Obnovená Tradice* 4, 1993, č. 7, s. 22.
- ZÁLOHA 1993a: Jiří Zálaha, *Způsoby nabytí schwarzenberských panství a statků*, *Obnovená Tradice* 4, 1993, č. 7, s. 14-18.
- ZÁLOHA 1994: Jiří Zálaha, *Lex Schwarzenberg. O slávě a rozpadu jednoho majetku v Čechách*, *Dějiny a současnost* 16, 1994, č. 2, s. 46-50.
- ZÁLOHA 1996: Jiří Zálaha, *Lovecký příběh s nešťastným koncem*, *Dějiny a současnost* 3, 1996, s. 18-20.

71. Zámek Hluboká, foto Tomáš Halama, 2011

S U M M A R Y

THE HLUBOKÁ CHATEAU

Silver collection and guest rooms

From the 1970^s visitors of the chateau could admire representation rooms of the „piano nobile“ but private apartments of individual members of the princely family of Schwarzenberg as well as guest rooms and utility premises of the residence remained hidden to the public eye for a long time.

In 2005 private rooms of the countess of Trauttsmandorff and the Hunting Dining Hall on the ground floor of the chateau were open for public tours. In the few following years tours of the chateau were extended to include the kitchen and two apartments of the last two aristocratic owners of the chateau – Dr. Adolf Schwarzenberg and his wife Hilda, née Princess of Luxembourg and Nassau. Rooms on the second floor of the chateau, which were used as guest rooms for relatives, friends and honoured guests of the princely family from the first half of the 19th century, have been introduced to the public only this year.

Although the idea of opening them for public visitors is not quite new, the actual renovation of interiors was made possible by integrating the costly project into the program for applied research and development of national and cultural identity (NAKI) in 2011. After time-consuming and financially demanding construction and restoration works preceded by a meticulous archive research nine of the guest rooms were given their original appearance. The newly created tour route ends with a room dedicated to a presentation of a unique silver collection which is open for the public for the first time.

The aim of the presented publication is to familiarize readers with steps which led to renovation and rehabilitation of the second floor of the Hluboká chateau. The starting point for observing and using the rooms are chapters dealing with a brief construction history of the building and the proces of furnishing the „piano nobile“. They do not necessarily describe in detail the history of the chateau, the Schwarzenberg family or the course of the neo-Gothic reconstruction which are referred to by archive sources and used literature listed in the footnotes. An essential part of the publication presents the silver collection as an integral part of the Hluboká house contents, which have been hidden in depositories and vaults up until now. In order show the full extent of its value, the collection was placed in a context of other Schwarzenberg historical collections and their use in the interior. Individual sub-chapters deal with the way particular silver objects were acquired, how the collection was created and how it changed in the context of artistic and historical evolution of European silversmithing. The textual part is followed by a catalogue which includes more than seventy most interesting and valuable artifacts from the Schwarzenberg collection. The attachment part supplemented with a list of sources and literature explains some silversmithing terms and presents detailed charts of transfers of silver objects to the Hluboká chateau in the second half of the 19th century.

REJSTŘÍK

Rejstřík textové a přílohové části kombinuje hesla místní (kurzívou) a jmenná. Neodkazuje na poznámkový aparát. Vzhledem k četnosti výskytu je vynecháno heslo zámek Hluboká.

- Abdulaziz Ibn Saud 87
Aldegarda Bourbonská 33
Alexandr I. Ruský 82
Arnsteiner, Izák Natan 49
Auerspergové, rod 31
Augsburg 59, 78, 79, 82, 196
z Badenu
- Ludvík Jiří 57
- Marie Anna, roz. Schwarzenbergová 57
Bartusch 50
Beer, Franz 12, 25
Birmingham 86, 197
z Braganzy 32
Brusel 22
Buquoyové, rod 31
von Burg 33
z Croy
- Engelbert 33
- Marie, roz. Schwarzenbergová 33
Černínové, rod 31
České Budějovice 8, 22, 35, 65
Český Krumlov 15, 18, 22, 45, 57, 59
Delft 19
Dittmann, Gustav 64
Dixon, James, firma 85, 93, 94, 197
Dürer, Albrecht 72
Eckirch, David 81
z Edinburghu 32
Edward I. 196, 198
Edward III. 197
z Eggenbergu, Jan Antonín 18
Eigruber, August 33
Elkington, firma 86, 93
Esterházyové, rod 31
František Ferdinand d'Este 33
František Josef I. 87, 91
Fürstenbergové, rod 31
Gallasové, rod 31
Gerwigg, Johann Georg 57, 58, 77
Gien 22
Gisela Habsbursko-Lotrinská 32
Gläser 28
Graven de, Nicola 57
Haag 79
Haugwitzové, rod 93
Helgoland 29
Herend 22
Heydrich, Reinhard 33
Hluboká nad Vltavou → *Podskalí* 8
Horšovský Týn 71, 93
Hosín 13
z Hradce, rod 9
- Jáchym 8
Hus, Jan 88
Hutton, William, firma 93
Christofle, firma 87
Jagellonský, Vladislav 8
Jauner, Heinrich, firma 92

Jordaens, Jakob 22
 Karel VI. Habsburský 198
 Kinských, rod 31
 Klinkosch, Josef Caspar, firma 87, 91, 92, 93
 Koula, Jan 22
Krakov 78
 Kreidemann, Jan Kašpar 49, 51
 Leichamschneider, Michael 59
 Leopold Bavorský 32
 Leopold I. Habsburský 198
Lešná 71, 93
 z Liechtensteinu, rod 31
Linec 57
Lissa 29
Litoměřice 66
 z Lobkovicz, Polyxena 77
Londýn 53, 79, 197
Louny 66
 Ludvík XIII. 79
 Ludvík XIV. 79
 Maggi de, Giacomo Antonio 10
 Martinelli, Anton Erhard 10
 Maxmilián I. Mexický 87
 Mayerhofer, firma 92, 96
Minton 22
Mnichov 77
 Moser, Karl Joseph 59, 81
Murau 15
Náměšť nad Oslavou 71, 93
 Napoleon III., Charles Louis Napoleon
 Bonaparte 87
 Nepomucký, Jan 12
 Nevenhorst, Wilhelm 12
 Nitsch, Fabian 95
Norimberk 78, 79, 196
Ohrada, zámek 13, 55, 57
Ostrov nad Ohří 57
 Paarové, rod 31
 z Parmy
 - Felix Bourbonský 33
 - Marie Anna, roz. Lucemburská 33
 Pálffy, rod 52
 von Pelikan 49
 z Pernštějna, Vilém 8
 Podstatsky-Liechtenstein, rod 93
 Pospichal, Terezie 50
Postotlopty 46
Praha 46, 77, 95
Prachatice 60
Protivín 95
 Richter 53
 Rudolf Habsbursko-Lotrinský 29, 32
 Rudolf II. Habsburský 78
Řím 16
 ze Sachsen-Coburg-Ghota, Marie Anna 33
Sheffield 85, 94
 Scheichl, Josef 63
 Schiffer, Eduard 62
 ze Schwareznbegu, rod 10, 18, 22, 23, 29, 31, 34, 52, 53, 55, 62, 65, 81, 90, 91, 93, 95
 - Anna Marie, roz. ze Sulzu
 - Adam František 10, 48, 51, 55, 57, 58, 59, 65, 80
 - Adam I. 18
 - Adolf I. 10, 18
 - Adolf Josef 22, 25, 31
 - dr. Adolf 7, 34, 65
 - Bedřich 12, 31
 - Eleonora Amálie, roz. z Liechtensteinu 48, 57,

58, 59, 80
- Felix 52
- Ferdinand Vilém 46, 48, 50, 88
- Hilda, roz. z Lucemburku a Nassau 7, 34, 65
- Ida, roz. z Liechtensteinu 31, 48
- Jan Adolf I. 9, 10
- Jan Adolf II. 12, 15, 25, 31, 49, 53, 62, 63, 90, 92
- Jan Nepomuk I. 18, 52
- Jan Nepomuk II. 22, 31, 65
- Jan Silný 18
- Jindřich 33
- Jiří Ludvík 18
- Josef Adam 49, 58, 59, 80
- Josef II. 18
- Karel I. Filip 18
- Karel III. 31
- Marie Eleonora, roz. z Liechtensteinu
(též Eleonora) 15, 19, 22, 25, 28, 29, 53, 62, 90, 93
- Otta Jindřich 18
- Pavlína, roz. Arenbergu 18
- Terezie, roz. Trauttmansdoffová 7, 34, 48
Smrsch, Christian 11
Stifter, Adalbert 19
Štěpánka Belgická 32
Tegetthoff, Wilhelm 29, 31
Telč 71, 73, 93
z Trauttmansdoffu, rod 31, 93
Traxler, Josef 11
Třeboň 45, 46, 57, 59
Ungnad ze Suneku, Ondřej 8
Utrecht 79
Videň 19, 22, 25, 46, 50, 55, 57, 63, 81, 91, 196
Vilém II. Pruský 91
Vimperk 60

Vondrov 13
Vykoukal, Karel 33
z Walesu, Alfred 32
Waldsteinové, rod 31
- Arnošt 28
- Marie Leopoldina, roz. Schwarzenbergová 25
Weinoldt, Michael 81
Wilkinson, Henry, firma 94
Willenberg, Jan 9
Windisch-Graetzové, rod 31
Wroclav 78, 196
Würth, Joseph 52
Záblatí 88
Zach, Andreas 11
Žatec 66

ZÁMEK HLUBOKÁ

Sbírka stříbra a hostinské pokoje

Mája Havlová - Markéta Slabová - Zuzana Vaverková

Vydal Národní památkový ústav,
územní památková správa v Českých Budějovicích
náměstí Přemysla Otakara II. 34, 370 21 České Budějovice

Není-li uvedeno jinak, fotografie Hugo Moc, 2015
Jazyková korektura Jarmila Musilová
Překlad resumé Pavlína Beníšková

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom
Grafické studio a nakladatelství Tomáš Halama
Klaricova 888/5, 370 04 České Budějovice

Vydání první
České Budějovice 2015
ISBN 978-80-87890-13-4